

591961411

101 KØBENHAVNS
KOMMUNES
BIBLIOTEKER

Mag. 09.6813 An

UHRMAGERLAUGET I KJØBENHAVN 1755-1955

RHB

Uhrmagerlauget

i Kjøbenhavn

1755-1955

Uhrmagerlauget i Kjøbenhavn

1755-1955

af

AAGE V. ANDERSEN

KØBENHAVN

1955

J. H. SCHULTZ A/S UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI

FORORD

DET var med stor lyst, men også med stor betænkelighed, at jeg indvilgede i at skrive den jubilæumsbog, som Uhrmagerlauget i København agtede at udgive i anledning af 200-års jubilæet.

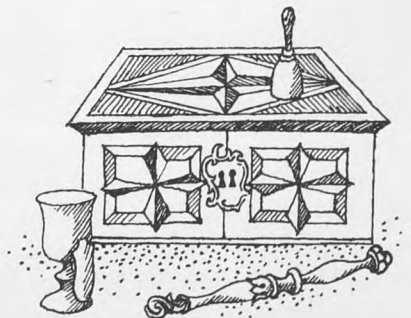
Lysten var en umiddelbar følge af den interesse for lauget og dets fortid, som uvægerligt må indfinde sig hos den, der som jeg gennem det daglige arbejde følger fagets udvikling, dets kommercielle problemer og organisationens liv.

Betænkeligheden lå også ligefor: laugets historie fra 1755 til 1905 er skrevet af en mester i historieskrivning, Bering Liisberg, hvis talrige værker den dag i dag kan læses af dem, der søger fortiden afmalet i en let og flydende stil og beskrevet med en kyndighed, som kun få besidder. Laugets historie for de følgende 25 år – 1905 til 1930 – blev skrevet af oldermand O. P. Wiboe, hvis organisatoriske viden og erfaring taler ud af hver side i jubilæumsskriftet fra 1930.

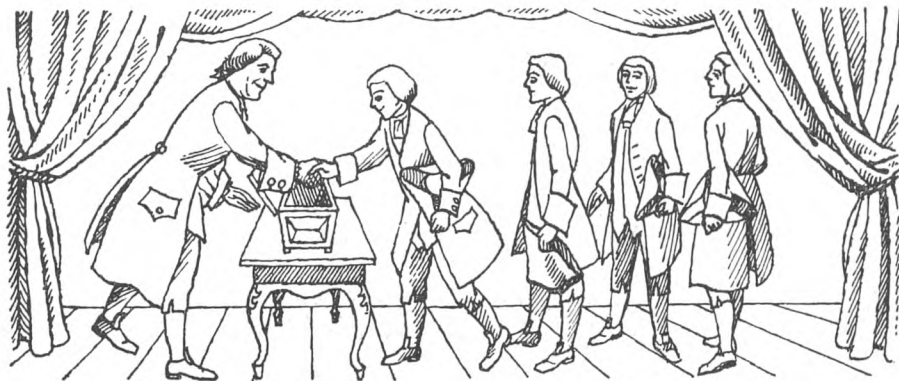
Den stillede opgave går ud på i store træk at opridse laugets historie; det foreliggende jubilæumsskrift er udarbejdet i det væsentlige på basis af de nævnte værker samt laugets arkivalier, og tillige skylder jeg forskellige af laugets medlemmer tak for oplysninger om begivenheder og personer fra den forløbne periode.

Frederiksberg, i august 1955

Aage V. Andersen

EN gang om året – som regel kort efter nytår – afholder Uhrmagerlauget i København en formel optagelse af nye medlemmer. Denne begivenhed finder sted i laugets lokaler under udfoldelse af et ceremoniel, der i sit væsen ligger ganske tæt op til de skikke, som laugene i gammel tid udøvede. Flere laug har i vore dage genoptaget disse traditioner af veneration for fortiden og dens ånd. Også Uhrmagerlauget i København har genoptaget det gamle ceremoniel, hvis culmen er aflæggelsen af laugsløftet og det bekræftende håndtryk fra oldermændene over den åbne lade.

På denne aften får de i det forløbne år optagne medlemmer for første gang lejlighed til at komme i kontakt med deres laugsbrødre. Bestyrelsen tager de nye medlemmer til bords, og når bordtalernes mangfoldighed er udtømt, indtræder det øjeblik, da de nye medlemmer samtaler med kolleger med en vis anciennitet inden for laugene. Samtalen vil ganske naturligt falde på dagens problemer, køb og salg, reklame, priser, reparationer o. s. v., men forinden har oldermændene klogt og erfarent – titlen siger det jo – trukket de nye medlemmer til side og for et øjeblik fastholdt dem ved fortiden og de minder derom, som laugene endnu bevarer synligt og håndgribeligt, to klenodier, der har samme alder som det ærværdige laug, laugsladen og laugets første protokol.

Laugets lade er udført i egetræ med indlæg og forsynet med en solid dobbeltlås. I denne lade opbevares laugsartiklerne, laugets første protokol og nogle af de efterfølgende – præget af alder og ærværdighed, ført med sirlig skrift og tilgængelige for nutidens forskere.

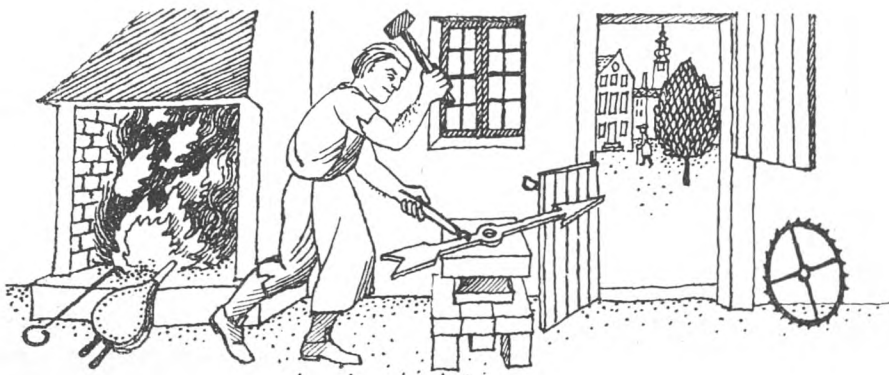
På ladens låg er anbragt andre insignier, som laugene efterhånden har erhvervet: Skafferstokken, velkomsten, dirigentklokken og den vægtige sølvplade, hvis indgravering beretter om O. P. Wiboes udnævnelse til æresmedlem. På endevæggen i laugslokalet findes skabe, indeholdende

laugets bogsamling, de gamle laugsartikler i reproduktion, og i en særlig afdeling laugets historiske samling af urmagerværktøj og smukke, gamle lommeure, hvoraf mange er udført af Urban Jürgensen, hvis buste ses foroven på skabet.

Den, som vil uddybe sit kendskab til laugets fortid og til fagets tidligste år, må ty til Bering Liisberg's bog »Urmagere og ure i Danmark« (1908) og dens »fortsættelse«: »Uhrmagerlauget i Kjøbenhavn« af O. P. Wiboe (1930).

Som indledning til laugets historie i de sidste 25 år skal der her – blot i oversigtsform – opridses laugets udvikling i tiden fra dets opståen og indtil 1930.

TIDEN FØR LAUGETS OPRETTELSE

FOR den, der ikke allerede måtte vide det, skal det fortælles, at urmagerne i København fra det øjeblik – da det første værk blev smedet til et tårnur i hovedstaden, så vidt vides var det uret til Vor Frue Kirke i begyndelsen af det 16. århundrede – stod ordnet laugsmæssigt under Smedelaug i København.

Smedene var den gruppe håndværkere, der tidligst fæstede bo i byerne. Allerede i slutningen af det 14. århundrede kendes en Smedegade i København, og det var også de håndværkere, der tidligst samledes i laug. De første smedelaug var fagmæssigt særdeles omfattende; de blev samlingsorganisationer for de grupper af håndværkere, der arbejdede for hær og flåde. Derfor forbavses man ikke, når der inden for de ældste smedelaug også fandtes remmesnidere og sadelmagere. Denne polykefaliske organisation kunne naturligvis ikke bestå i det lange løb som en enhed.

Kjøbenhavns Smedelaugs ældste skrå er dateret 15. april 1512. Disse laugsartikler indeholdt i overensstemmelse med tidens skik nøje forskrifter for embedsmændenes – som laugsbrødrene benævntes – liv og færden. Der var bestemmelser om kirkegang, altergang og jordefærd, pilgrimsfærd og sociale forskrifter i tilfælde af ildsvåde, sygdom og den med alderdommen indtrædende arbejdsudygtighed.

Blandt pligter og rettigheder var mesterøllet som indskud efter aflagt mesterstykke og optagelse i laug, bestemmelser om mødepligt, hustugt og laugs- og mødeorden, alle bestemmelser, hvis overtrædelse kunne medføre bøder af forskellig størrelse, eventuelt eksklusion.

Man må gang på gang erkende, at historien gentager sig. Under Christian IV var smedefaget og dermed sejerhuggerne*) (tårnurmagerne) i

*) Om ordene sejerhugger og sejerfører har Bering Liisberg side 113–116 givet en fortrinlig etymologisk udredning.

søgelyset fra det offentliges side, som man kender det i dag. For at beskytte den hjemlige produktion indføres forbud mod indførsel af »sådan håndværksarbejde, som hjemlandet kan frembringe« – ikke af kærlighed til håndværket, men for at statsmagten kan kontrollere håndværkets produktion og priser. For dog at yde datidens regenter retfærdighed skal det siges, at laugsvæsenet vel var vokset frem som en nødvendighed for at fagfæller sammen kunne bedre deres pauvre håndværkerkår, men samtidig skortede det ofte på fremsynethed, og fagenes udvikling hæmmedes vel af økonomisk formåen til forsøg på tekniske forbedringer og til at afprøve nye metoder, som var indført i nabolandene, men ikke mindst gjaldt det, at fremskridtet blev kvalt i traditionel arbejdsgang og kortsynet prispolitik.

Chr. IV ophævede som bekendt laugene, hvilket sikkert skal forstås ikke som et forbud mod laugenes eksistens, men som en annullering af laugstvangen.

Laugene fortsatte da også deres tilværelse, og af senere forordninger ses det også, at Christian IV anerkender laugenes tilværelse, ja, pålægger dem endog forskellige generelle beføjelser og pligter, som på sin vis minder om de moderne arbejdsretlige forhold: forhandlingsret og -pligt mellem mestre og svendeorganisationer, voldgift o. s. v.

I kampen for dog at bevare fortrinet som berettiget til mestergerningen kan datidens smedelaug notere sig den sejr, at ingen svend efter bestået svendep prøve skulle kunne nedsætte sig som mester, førend han i mindst to år havde arbejdet hos en mester i byen.

Om de følgende åringers udvikling siger Rasmus Berg i sit værk om Smedelauget:

Som for de fleste andre laugs vedkommende kan man dele smedelaugets historie i to hovedafsnit, det første til godt over midten af det 18. århundrede, da laugsvæsenet opretholdes og anerkendes, og det sidste, hvor den gamle institution angribes fra alle sider for til sidst at bukke under.

I den første periode har lauget væsentlig kun at kæmpe mod konkurrenter udenfor lauget og mod enevoldsmagtens reguleringslyster. I den anden periode kommer hertil desuden kampen mod liberalismen, der ville laugsvæsenets ophævelse, og kampen mod den moderne teknik, den moderne koncentration, der nødvendigvis måtte medføre det gamle håndværks og dets institutioners undergang.

Det, hvorved det gamle laugsvæsen særlig kan karakteriseres, er dets eneretsbestræbelser. Det var af afgørende betydning for håndværkeren, at det lille marked, han skulle forsyne, blev ubeskåret. Hver ny konkurrent, der opstod, var en medbejler til den som regel fattige fortjeneste, han kunne skaffe sig. Han kunne jo ikke udvide sin virksomhed, ikke slå ind på nye baner. Han havde kun sit håndværk at holde sig til, og det var snævert nok begrænset af selve teknikken, af skik og brug og ikke mindst af selve lauginstitutionen, der slog snævre grænser om ham. Thi selv om han havde været i stand til at udføre mere arbejde og skaffe sig større fortjeneste, så forbød laugsvedtægterne ham det. Han måtte højst beskæftige fire svende; fik han arbejde til flere, skulle det afgives til hans fæller.

Intet under da, at den lille mester kæmpede for at bevare sit »embede«. Men det var en hård kamp, thi samfundet havde mange foruden ham, der skulle forsørges. Selv

med den forholdsvis ringe befolkning, Danmark havde i det 17. og 18. århundrede, synes den dog at have været for stor til at finde sit udkomme. Særlig synes forholdene i København at have været slemme, thi dér medførte mange omstændigheder en stor tilstrømning af mennesker. Der var aftakkede soldater og matroser, ledige tjenestefolk, betlere og andre løse eksistenser.

Og kongen, der var landets fader, måtte sørge for dem alle. Derfor den stadige indgriben i laugsrettighederne og de mange særprivilegier, der uddeltes til snart den ene og snart den anden.

Hertil kom kampen mod laugets egne svende, der ikke havde råd til at blive mestre, kampen mod »fuskere og bønhaser« af enhver art, og endelig kampen mod overgreb fra beslægtede håndværks side.

Der var nok at besvære sig over, og i grunden er de sidste par hundrede år af laugenes tilværelse heller ikke andet end en fortsat klagesang.

Man søger at holde igen af al magt, men det er kun meget sjældent sejre, der kan opvises.

I det 17. århundrede gik det endda an. Det må således sikkert betragtes som en fordel, at lauet 1650 får Magistratens bekræftelse på en vedtægt om, »at ingen mester, det være sig grovsmed, kleinsmed, nagelsmed, sporemager, bøsse-mager, sejr-mager, kniv-smed, leesmed og boresmed*) efter denne dag understår sig den ene i den anden sit håndværk, indpas eller forfang at gøre.«

Først i Smedelaugets artikler, som Christian V udstedte den 13. november 1674, aner man urmagerens fagligt nødvendige hang til udskillelse, først som en fraktion, derpå senere som selvstændigt laug, thi i disse artikler nævnes urmagerens særlige mesterprøve:

»Ingen Indlænding, som vil være urmager, må til mester antages, før han sit mesterstykke gjort haver, som efterfølger. . . .

Lille-Urmager: Et staaende eller hængende Segerværk med et Pendul eller Perpendiculo.

Grov-Urmager: Et Hjul med et (!) Uro til et Segerværk.

Og naar nogen bliver, d. v. s. vil være, Mester i disse oven specificerede Haandværk, da skal han examineres af tvende Mestre, som særdeles ere af det Haandværk, hvoraf han vil gøre Profession, og af dennem erklæres dygtig Mester at vorde.«

En indgribende reform fik lauet derimod at beskæftige sig med, da Christian den femtes forordning af 23. december 1681 udkom.

Med denne forordning ophævedes alle bestående laugsskråer med et slag; kun blev det rent foreløbigt tilladt en række håndværk, deriblandt smedene, at beholde de laugsartikler, de havde, for så vidt de ikke stred mod forordningen.

I tilslutning til denne forordning udstedtes der den 6. maj 1682 et nyt påbud »om håndværks svende og drenge i købstæderne«, hvori der blev givet nærmere regler for arbejdsforholdene.

De to her omtalte forordninger dannede grundlaget for datidens næringsret. De nærmere regler, hvorefter disse skulle organiseres, blev givne i særlige artikler for hvert håndværk. For smedene udkom de den 4. november 1682.

*) I så mange specialiteter var lauet nu delt.

Denne betød i realiteten en overflødiggørelse af laugget og dermed dets ophævelse som laug i den hidtidige forstand.

I spidsen for laugget skulle, ligesom forhen, stå en oldermand, men medens denne tidligere som regel kun virkede eet år ad gangen, så blev tjenestetiden nu to år. Oldermanden skulle vælges af magistraten blandt tre af laugget med de fleste stemmer foreslåede mestre. Syntes magistraten imidlertid ikke om nogen af de udpegede, kunne den selv udnævne en oldermand efter eget tykke.

Oldermanden var øvrighedens repræsentant og skulle indføre alle mestre med navn og bopæl i laugets protokol.

Enhver, der ville optages i laugget, skulle have lært håndværket i fire år. Efter udstået læretid skulle der følge en svendetid på tre år, der dog ikke behøvede at anvendes til vandring, og efter denne tid yderligere det såkaldte mestersvendeår. Ingen kunne altså normalt blive mester uden at have arbejdet i faget som dreng eller svend i mindst otte år. Heri ligger der ikke noget nyt; man vil netop ved bibeholdelsen af denne læretid betone, at enhver håndværksmester burde være sit fag mægtig. Og dette fremhævedes yderligere ved forordningen om mesterprøver, der skulle bestå af de samme arbejder som efter den foregående skrå.

Laugget dannede nu ikke længere noget rets-institut til bilæggelse og domfældelse af indre stridigheder. Det hørte politiet til.

På møde i laugget i 1603 enedes man om at sælge laugshuset, det håndfaste symbol på det gamle vælde, og udbyttet deltes ligeligt mellem samtlige laugsbrødre.

Det er klart, at den totale ændring af laugenes myndighed måtte få følger for de efterhånden i arbejdsmæssig henseende så forskellige fraktioner inden for smedelaugget, og medens grov- og klejnsmede i 1710 uden held andrager om at måtte blive udskilt som et særligt laug, får nagel-smedene, og derpå urmagerne i 1755 deres egne laug. Forinden – den 11. august 1752 – kun 3 år før urmagerlaugets oprettelse, fik urmagerne endnu engang laugsartikler sammen med smedene.

Om grunden til ønsket om en adskillelse fra smedene kan der næppe herske tvivl.

»Urmagerne betragtede sig ikke blot som en slags finere håndværkere, men som kunstnere. Det er sikkert ikke gået af uden rivninger mellem urmagerne og mestrene i det lovlige og ærbare smedelaug, der for det første havde en instinktmæssig uvilje mod alt nyt, og som dernæst uden tvivl sad inde med noget af den mangel på forståelse og god vilje, som folk af det grovere arbejde ofte føler overfor udøverne af beslægtet, men finere kunst. Urmagerne ville vel nok have sat stor pris på at kunne nyde et laugs beskyttelse og rettigheder uden at behøve at underkaste sig smedelaugets højhedsret; men når urmagerne nærrede ønske om at få en selvstændig organisation, har det vist især været fremkaldt ved den urimelighed, at smedemestre skulle sidde til doms over urmageres arbejde. Ved

de store tårnure, hvor materialet helt var af jern og krævede kyndighed i jernets behandling, kunne det endda gå. Men over for de finere ure, hvor der ikke længere var tale om smededygtighed, men om behandling af finere metaller, mekanisk færdighed og nogen evne til at anstille beregninger, var de gode mestre i smedelaugene sikkert ikke på deres plads.«

I et andragende af 6. april 1755 underskrevet af 13 »kongelige majestæts allerunderdanigste troe undersaatte og pligtskyldigste tjenere« med Ernst Ziegenhirt, Bartholomæus Caillatte og Lorenz Hendrich Klein i spidsen, anmoder urmagerne kongen om to ting:

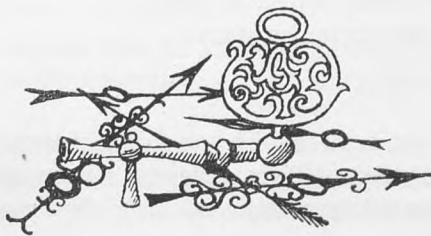
at indførsel af fremmede ure må blive forbudt og

at det tillades dem at oprette selvstændigt laug, og de slutter med: »allerunderdanigst at bede Kongelige Majestæt allernådigst ville bønhøre os, da vi i så fald allerunderdanigst skal være betænkt på at indlevere allerunderdanigst Forslag til Laugsartikler.«

Andragendet vandrer ad tjenestevejen til Oekonomi- og Kommercekollegiet, som hører Magistraten.

Københavns Raadstue anbefaler i sit svar, den 28. maj 1755 adskillelsen som værende »billig og rimelig«, hvorimod man »ikke kan andet end holde det utjenligt, at forbyde fremmede ures indførsel«, og den 11. juli indstiller kollegiet til Kongen, at man imødekommer urmagerens ønske om laugsoprettelse og det tilføjes, at det ville »være det ordentligste, at de og tillige med deres egne Laugs Artikler blev forsynede og i saa Maade ikke efter Magistratens Formening at rette sig efter de for Grovsmeddene og de andre Smedde seneste udgangne Artikler af 11. August 1752, som eller er en Forbedring og Forandring i Henseende til Mesterstykkerne og andre Poster udi de gamle Lavsartikler af forbemeldte 4. November 1682, men derimod synes det bekvemmest, at den Maade herefter følges i Henseende til Lavs-Artiklernes Indretning, som her i Collegio i Almindelighed ved Lavs-Artiklers Udfærdigelse er vedtaget, da baade en Del Omkostninger og andre Byrder, som Lavene tilforn have været underkastede, derved lettes «

Urmagerens ønske om selv at fremkomme med forslag til nye laugsartikler blev ikke imødekommet, men til gengæld kom Kongens afgørelse hurtigt.

Vi Friderich den Femte, af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge, de Venders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsteen, Stormarn og Dytmersken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, etc.

Gjøre alle vitterligt, at som Ahrmagerne udi Vores Kongelige Residentz-Stad Kiøbenhavn have forhen i følge af de Allernaadigst udgangne Laugs-Articler af 4 Novembr. 1682 og derudi gjorde Forandring og Forbedring af 11 Augusti 1752 været udi Laug indlemmet med Grov-Smede, grov Toy-Smede, Klein-Smede, Lee-Smede, Bøssemagere, Sporemagere, Nagel-Smede og Kniv-Smede; Saa have Vi Allernaadigst for got befunden fornævnte Ahrmagere fra disse Professioner aldeeles at separere og til den Ende Allernaadigst ville, at de et Laug for sig selv skal have, ligesom Vi dennem og følgende Laugs-Articler Allernaadigst bevilge og forunde, hvorefter de sig allerunderdanigst haver at rette og forholde.

1.

Det skal ingen, indtil Vi anderledes Allernaadigst stilsigendes vorder, være tilladt sig af Ahrmager-Professionen at ernære eller derpaa Sønne og Drengte at antage og holde, før end han har vundet sit Borgerskab, gjort sit Mester-Stykke, og som Mester i Lauget indskreven.

2.

Ahr-Magerne skal have en Oldemand, som saadant Embede i 2 Aar skal forestaae, og naar samme afgaar, da skal samtlige Mestere ved fleste Stemmer, Magistraten 3de Mestere foreslaae, af disse anordner da Magistraten den til Oldemand, som dennem synes best og dygtigst at være; Men skulle de ikke finde tienligt nogen af de i Forslag bragte Mestere dertil at udnævne, da staaer det dennem frit en anden til Oldemand dygtig befindende Mester at beskikke. I øvrigt skal Oldemanden ved sin Afrædelse behørig Regning og Rigtighed aflægge over den ved Lauget forefaldende Indtægt og Udgift, som af Laugs-Mesterne i Overværelse af en af Magistraten skal eftersees og quitteres.

3.

Den yngste Mester skal, som sædvanligt gaae Lauget til Naade, og efter Oldemandens Sigelse Lauget betiene og tilsige, i Vores, i Byens og Laugets nødvendig Anliggende indtil en yngre Mester i Lauget indkommer, findes han uvillig eller forsømmelig, bøde til Laugets

fattige 2 Mark, men bliver han syg eller i lowlig Forfald, hvilket han Oldermænden skal tilkiendegive, da skal den Mester, som nest for hannem i Lauget er indkommen, under fornævnte Straf hans Forretning betiene.

4.

Den som for Tilkommende vil være Mester, skal ikke være tilforbunden at tilvejebringe noget Geburts- eller Lære-Brev; ikke heller tilholdes noget Mester-Aar eller deslige at staae, og altsaa til intet videre skal være forpligtet, end at forfærdige et Mester-Stykke, saa snart samme er forfærdiget og af Lauget og Magistraten for dygtig befunden, skal han, imod at erlægge en Recognition af To Rigsdaler til Amtet og Tre Marks Indskrivnings-Penge til Oldermænden, saa straxen som Mester i Lauget indtages. Vi ville og hermed under vilkaarlig Straf alvorligen have forbuden, at noget Tractament eller Giestebud, af hvad Navn det have kunde, maae fordres eller gives ved Mester-Stykkets forfærdigelse eller naar nogen, som Mester i Lauget skal indtages. Ellers skal Mester-Stykket bestaae i følgende:

Smaae-Uhrmagere.

Et Lomme Repeteer-Uhr, som repeterer Timer, Korterer og halve Korterer. Styk-Mesteren forhen skal gjøre Grund-Ridsningen, som skal opviises og stemples i Amtet, som sædvanligt er. Og skal han gjøre sit Mester-Stykke hos en Mester i Lauget, hvor han bliver anvist, til hvilken han betaler for sin Kost ste Mark indtil han med Arbejdet er færdig, som ikke maae vare over $\frac{3}{4}$ Aar.

Store-Uhrmagere.

Et Stue-Uhr, som skal gaae i ste Dage med et Optræk, item som er forsynet med Viise-Værk, og slaar Korterer og fuld-Slag af sig selv, og repeterer; Skulle Stykmesteren selv godvillig vilde, maae han end dertil forfærdige et Slag-Værk, som kand spille 9 Stykker med en Valze eller Rulle, hvoraf et Stykke spilles hver Time. Og skal Styk-Mesteren betale til den Mester, han gjør sit Mester-Stykke hos, ugentlig ste Mark for Kost og Kammer, medens han derpaa arbejder, hvilket ikke maae vare over $\frac{3}{4}$ Aar, og skal ligeledes være forpligtet at opviise i Amtet Grund-Ridsning af sit Mester-Stykke, som da der skal stemples.

5.

Naar en fremmed Uhr-Mager, som andensteds allerede haver været Mester, sig vil nedsette og udi Lauget begive, da skal han efter tagen Borgerskab, imoe Tre Marks Indskrivnings-Penge til Oldermænden, uveigerligen indtages.

6.

Hvad Lære-Drengene og deres Lære-Aar anbelanger, da skal derover med Drengenes forældre eller Paarørende efter sædvanlig Maade en Contract forfattes.

7.

Betreffende de ved Lauget u-omgiengelig fornødne Adgifter, saa staaer det Laugs Mesterne vel frit for under Magistratens Approbation at foreenes om hvorledes enhver en propor-

tioneret Andeel qvartaliter skal indskyde, dog haver Magistraten at paasee, at saadant ikke misbruges, eller at Indskudet ikke videre gaaer end de aarlige Udgifter det udfordrer, og altsaa vedkommende Mester alleene forbunden til de fra hans Indtrædelses Dato forefaldne Udgifter og ikke videre at concurrere.

8.

Det skal være en Mesters Enke tilladt saa længe hun sig ærlig og redelig forholder og i Enke-Stand forbliver, hendes Mands Profession ubehindret at fortsætte, og derpaa Sønne og Dreng at holde, dog at hun sig med en dygtig Svend til hendes Værksted at forestaae, forsyner, hvilken hende, i fald hun det forlanger, af Oldermænden skal anvise.

9.

Naar nogen Mester, hans Kustrue, Børn, Svend, Dreng eller Pige ved Døden afgaaer, da skal Oldermænden lade af Lauget tilsige saa mange, som behøves efter ordentlig Omgang at bære Liget til Jorden, og er der nogen, som for Alder og Svagheds skyld ikke kand bære, da maae de forbigaaes.

10.

I øvrigt have Uhrmagerne og deres Sønne og Dreng, sig den Allernaadigste udgangne forordning af 23de Decembr. 1681 og 6te Maji 1682 allerunderdanigst efterretlig at holde, i saavidt derudi formedelst disse forestaaende Article ingen forandring giort er; Thi byde og befale Vi hermed Allernaadigst Vores Ober-Præsident, Borgemestere og Raad, Politie-Mesteren udi Vores Kongelige Residentz-Stad Kiøbenhavn, samt alle andre Vedkommende, som disse Laugs-Articler under Vores General Landets Oeconomie- og Commerce-Collegii Seigl tilskikket vorder, at de dennem paa behørige Steder til alles Efterretning strax lader læse og forkynde, og siden derover alvorligen holde. Givet paa Vort Slot Fredensborg den 18de Julii 1755.

Under Vor Kongel. Haand og Signet.
Friderich R.

DE FØRSTE 150 ÅR

FØRST da – 200 år efter, at sejmagerne og urmagerne i København havde udfærdiget tårnure, taffelure, rejseure og de første lommeure – lykkedes det dem at få den kongelige stadfæstelse af deres ønsker om at være sig selv – et selvstændigt håndværksfag, og nu 200 år efter laugets oprettelse, må vi spørge, hvad fik urmagerne ud af deres organisatoriske selvstændighed? Kunne deres specielle faglige dygtighed, som man havde fremhævet som et argument til selvstændigheds opnåelse, føre til en fremtid i fremgang og dygtiggørelse til håndværksmæssig nyskabelse og tekniske forbedringer?

Svaret har allerede været kendt, siden lauget fejrede sit 150 års jubilæum; da havde man kapituleret over for udlandets urindustrielle frembringelser, og de danske urmagere, hvis titel betyder ufremstillere, har siden måttet ernære sig som ursælgere og reparatører. Men selv om dette i sig selv lyder som et nederlag, fagligt- og håndværksmæssigt, skal det dog straks siges, at man siden har gjort alt, hvad der var muligt for at rejse det sjunkne mod og for at dygtiggøre fagets unge som urmagere i moderne håndværksmæssig forstand, og hertil har oprettelsen af skolen og bibeholdelse af mesterlæren været de to grundpiller, hvorpå det nuværende danske urmageri hviler.

Siden laugets oprettelse i 1755 har 27 oldermænd stået i spidsen for lauget, naturligvis ikke alle lige længe, længst virkede O. P. Wiboe – hans oldermandsperiode varede næsten 25 år, medens hans forgænger P. Bjerking kun virkede i 3 måneder.

I det følgende vil der i så korte træk, som det er muligt, blive gjort rede for det københavnske urmagerlaug og dets skæbne i tiden indtil 175 års jubilæet og derefter for laugets historie i de seneste 25 år.

Til laugets første oldermann valgtes i september 1755 *N. E. Ziegenhirt*, men hans oldermannstid blev brat afbrudt ved hans død knap et år senere.

Heller ikke hans to efterfølgere, laugets anden oldermand *Bartholomæus Caillatte* fik nogen lang virketid, nemlig fra 2. august 1756–9. oktober 1758. Oldermandsperioden var ifølge artiklernes post 2 fastsat til 2 år – en bestemmelse, der i øvrigt er bibeholdt i laugets nu gældende vedtægter, og den tredje oldermand *P. Mathiesen* beklædte posten fra den 9. oktober 1758 til 3. september 1760. *G. H. Klein* var laugets fjerde oldermand og virkede fra oktober 1760 til 27. januar 1766.

Det væsentligste punkt i laugenes kamp med myndighederne var som allerede nævnt ønsket om, at laugene kunne holde justits inden for egne rækker og til en vis grad holde uønskede personer borte fra næringen. At laugene havde lidt nederlag i disse spørgsmål kan retfærdigvis forstås, idet det undertiden havde skortet på saglighed i afgørelserne, og da der bevisligt også havde været tale om misbrug af laugets myndighed.

Et af myndighedernes indgreb overfor laugene fik for urmagerens vedkommende udslag i affattelsen af post 7 i artiklerne, ifølge hvilken magistraten skulle appropere størrelsen af kontingent og indskud. Dette var jo et punkt, som man tidligere havde udnyttet som en adgangsbegrænsende faktor.

Med hensyn til justitsen oplevede det nybagte urmagerlaug at blive grundigt desavoueret i Brodersen-sagen, der verserede fra 30. april 1757 og til 12. januar 1759, og som endte med, at laugene måtte godkende et kasseret mesterstykke og optage Brodersen, der vitterlig ikke havde opfyldt artiklernes bestemmelser, men som ved en enestående manøvre fik myndighederne – der til en vis grad var forudindtagne til fordel for den svage part, den forfulgte urmagersvend – til at gennemtvinge hans optagelse. Yderligere pålagdes det laugene at betale bøde til stadens fattige og en dagbod til Brodersen.

Fra laugets tidligste tid havde publikum den opfattelse, at laugene måtte være garant for det af mestre og svende udførte arbejde, en opfattelse, der endnu idag, 200 år efter, næres og opretholdes. I konsekvens heraf måtte laugene udøve kontrol med lærlingenes uddannelse, opretholde visse minimale krav ved svendepøver og mesterpøver, og netop heri har der siden været konfliktstof myndigheder og laug imellem. Skærpede man kravene greb myndighederne ind under henvisning til, at motivet var laugsmestrenes ønsker om at begrænse adgangen til faget, og var uddannelsen utilfredsstillende »da skal mestren straffes efter forordningen af 6. maj 1682, den 12. post.«

Ville man afbilde denne konflikt igennem årene ved hjælp af en kurve, ville den udgøre en nogenlunde regelmæssigt bølgende linie.

Klein afløstes som oldermand af *J. J. Lincke* – den femte i rækken, som var oldermand fra 27. januar 1766 til 15. oktober 1770.

Den sjette oldermand blev *Oluf Lyngager*, en af de 13 underskrivere af petitionen til Frederik den V. i 1755.

Det var ham som i 1773 udtalte, at »det burde ej heller bevilges nogen svend at begynde på sit mesterstykke, førend han først udi fem år havde arbejdet for svend, og hvoraf han i det mindste to-tre år burde rejse udenlands for at gøre sig des bedre perfektioneret«, en udtalelse, som lauget for den sags skyld kunne underskrive den dag i dag, idet man stadig mener, at den nybagte svend savner såvel faglig som merkantil erfaring og modenhed og derfor både af hensyn til publikum, til lauget og sig selv burde vente med at etablere sig.

Konflikter mellem mestre og svende var dengang bestemt af mange problemer små og store. Lønnen var lille og arbejdstiden lang. I tilfælde af sygdom havde svenden ikke mulighed for økonomisk støtte. Tilrejsende svende var bl. a. med til at trykke arbejdsmarkedet, og i tilfælde af arbejdsløshed var også vejen til at nedsætte sig som mester både trang og dyr. Det var derfor samfundsmæssigt og organisatorisk rigtigt, at oldermand Lyngager i 1773 slog til lyd for at svendene burde oprette et laug med dertil hørende kasse.

Det var også i Lyngagers oldermandstid, at en sag, som havde laugets udelte interesse, blev afsluttet til laugets tilfredshed, men dog uden dets medvirken. Den drejede sig om det kgl. Opfostringshus, der siden 1763 havde drevet et urmagerværksted og uddannet lærlinge i dette værksted, som var blevet drevet af en schweizer, hvis evner som leder og læremester var så ringe, at det måtte likvideres. Lauget var dermed blevet en konkurrent kvit, hvis efterladte værktøj lauget købte på auktionen.

Laugets syvende oldermand blev *J. P. le Maire*, 15. oktober 1787 til 22. oktober 1789, den ottende *J. Jonsen Ramsøe*, 22. oktober 1789 til 5. oktober 1793, og den niende *J. G. Adamsen* fra 5. oktober 1793 til 14. oktober 1795.

Medens lauget med hensyn til opfostringshusets værksted havde haft held med sig, havde dets medlemmer blandt storurmagerne mindre vind i sejlene. Igennem en lang årrække, ja, allerede siden tiden før laugets oprettelse, havde laugmestrene bekæmpet den overhåndtagende bornholmske urindustri. Bornholmerne præsenterede for første gang her i landet ure med pendulgang – 100 år efter, at denne opfindelse var blevet gjort af Huyghens. Det er ikke blide ord, Bering Liisberg har tilovers for laugets bagstræb i denne sag, og han konstaterer da også med en vis tilfredshed, at Landhusholdningsselskabet i 1787 og 1790 udsatte præmier til fremme af den Bornholmske industri, og at regeringen yder øboernes initiativ teknisk bistand.

Endnu en gruppe, men dog langt mindre betydningsfulde, konkurrenter måtte lauget bekæmpe og her med føje; de såkaldte Nürnbergere, som var datidens forhandlere af »fidusure«, havde blandede høkerbode, hvor ure, torsk, anden fisk og en dram til en tørstig sjæl blev falbudt over disken.

Imidlertid var en langt alvorligere konkurrent dukket op: Den unge urmagersvend Jürgen Jürgensen gjorde sit mesterstykke i 1775, men for-

blev trods sine kvalifikationer uden for lauget, og to år senere får han bevilling til oprettelse af sin »urfabrique«.

Om Jürgensen og hans tekniske kunnen og hans forretningsmæssige virksomhed er der allerede skrevet talrige og fyldige beretninger, hvoraf en enkelt har været optaget i »Dansk Tidsskrift for Urmagere« i årgangen 1930. *) Her skal blot nævnes, at Jürgensen havde alt det, som ikke kunne trives i det gamle traditionshærgede laug: initiativ, forskertrang og lyst til at udvide sit arbejdsområde. Men alligevel, medens disse fortrin savnedes i lauget, er der sikkert ingen tvivl om, at Jürgen Jürgensen og hans søn Urban Jürgensens virksomhed, som var med til at bringe det samlede urmageri op på et højdepunkt her i landet, også har haft betydning for urmagerlauget.

J. G. Adamsen afløstes af *J. F. Brandt*, der var laugets tiende oldermann 14. oktober 1795 til 7. november 1800.

I hans oldermannstid blev et forholdsvis lempeligt forbud mod indførsel af færdige ure, store såvel som små, skærpet ved en plakat af 1787, således at forbudet også kom til at omfatte reservedele, dog med undtagelse af kæder, fjedre og skiver. Forbudet, der hilstes med tilfredshed og noteredes som en sejr for laugets aktioner, kom dog kun til at gælde i 10 år.

Blandt rækken af oldermænd, hvis karakterer og handlinger i nogen grad fortaber sig i fortids mørke, lyser enkelte personligheder. Dette gælder den ellefte oldermann *C. I. Schrøder*, 17. november 1800 til 14. oktober 1808, som med vægt og autoritet går ind for den faglærte urmager som den, der bør tjene andre med sin kunst og dermed ærligt og redeligt fortjene sit brød. I en erklæring af 1802 (lauget høres i anledning af en ansøgning fra en altmuligmand, der vil have bevilling til at reparere metalvare, klinke glas og porcelæn samt reparere ure) skriver oldermann Schrøder til magistraten: »Erfarenheden i alle arbejdende stænder er vist denne: Lær een ting til Gavns og med Flid, så kommer man ikke til at fattes. Dette, tro vi, er alle Laugenes Symbolium, og af den Grund burde Laugene her i den kgl. Residensstad ikke være Embedsmændenes Prøveklud.«

Ordene var talt i rette tid. I en forordning to år tidligere, den 21. marts 1800, blev frimesterordningen indført, den gik ud på, at enhver dansk mand nu fik ret til, når han havde arbejdet som svend i 4 år at nedsætte sig som frimester. Efter at have arbejdet to år som frimester fik han lov til at antage en dreng. Om nu Schrøder og hans bisidderes arbejde var medvirkende eller ej, kan ikke siges i dag; men i 1822 genindsførtes den obligatoriske mesterprøve for alle, og lige til næringsloven af 1857 gjorde de gamle laugsbestemmelser fra Christian den V.s tid sig gældende, ja blev til dels skærpede. Kurven havde vist en opgang.

*) En oversættelse af professor Chapuis' biografi om Urban Jürgensen og hans fortsættelse.

Imidlertid var Schrøder blevet afløst af *P. Schiwe* – laugets tolvte oldermænd, der fungerede i fjorten år, fra 14. oktober 1808 til september 1822.

Fra det offentlige side vågner påny en interesse for håndværkmestrenes uddannelse. Ved en plakat af 1812 overflyttedes bedømmelsen af svendepøven fra laugets til en kommission på tre mand, hvoraf kun laugets oldermænd er uddannede i faget, og i den 13. oldermænd hofurmager *Peter Johs. Valentins* periode, 17. september 1822 til 29. oktober 1832, udsteder magistraten i juli 1830 en ny forordning om mesterstykker, »da det hidtil gældende Mesterstykke for Urmagerlauget her i staden ikke længere findes hensigtssvarende.«

Bering Liisberg mener, at Urban Jürgensen har stået bag denne forordning. Denne formodning er sikkert rigtig, man ved, at Urban Jürgensen var særdeles estimeret af myndighederne.

Laugets fjortende oldermænd *Henrik Larsen Kyhl*, der var oldermænd fra 27. oktober 1832 til 7. november 1836, ved vi en del mere om. Han var født i 1793 og havde etableret sig som tårnurmager i 1818. Bering Liisberg indrømmer ikke hans tekniske lyst og færdighed synderlig betydning. Ikke desto mindre opfandt han et kileindgribningssystem. Han udstillede et tårnurvæk på verdensudstillingen i London i 1851, og uret blev senere anbragt på Metodistkirken i Rigersgade, hvor det ødelagdes ved kirkens brand i 1914. Som et kuriosum kan det anføres, at han også konstruerede en reflektorgadelygte, der blev anvendt i København fra 1828, indtil gasbelysningen indførtes i 1857.

Som nævnt ophørte han med at være oldermænd i 1836, året efter indtrådte han i borgerrepræsentationen, i 1838 var han blandt medstifterne af Industriforeningen. Han var i øvrigt medlem af Tivolis første bestyrelse og efter Carstensen direktør for Tivoli indtil 1857.

Som man vil forstå, var han ikke alene en dygtig fagmand, men også i besiddelse af initiativ og fremdrift, som kunne være kommet laugets tilgode, men hans interesser gik videre, eller måske vandt hans tanker ikke gehør i laugets, der i de seks år, han var oldermænd, var langt nede fagligt, økonomisk og organisatorisk.

Også hans efterfølger *I. Ulrich Schultz*, den femtende oldermænd, havde en funktionsperiode på 6 år fra 7. november 1836 til 5. december 1842, medens den sekstende oldermænd *D. Ekegren* virkede i fire år fra 5. december 1842 til 23. november 1846. Schultz genvalgtes som oldermænd og beklædte posten som den syttende fra 23. november 1846 til 27. december 1848. Resultatet af en indsamling til krigen i 1848 beløb sig til 150 rigsdaler, et talende vidnesbyrd om, hvor småt det stod til for urmagerne.

Til at virke som laugets attende oldermænd valgtes den 27. december 1848 *C. F. Mohr*, som trak sig tilbage den 12. november 1852, og af historiske begivenheder fra denne periode ses kun noteret anskaffelsen af en ny laugsfane i 1850.

Den næste oldermænd – laugets nittende – blev *G. V. Tietcke* fra 12. no-

vember 1852 til 10. maj 1864. Først i slutningen af hans oldermannstid begynder nogle af laugsmedlemmerne at forstå betydningen af fagligt organisatorisk virke. Men forud var det gamle noget affældige laug blevet 100 år. Var det i erkendelse af, at de forløbne år ikke havde været tilstrækkeligt glørværdige til, at man kunne jubilere, eller fordi man på forhånd skønnede, at tilslutningen ville blive for ringe, eller at man var så uformuende, at hverken laugene eller dele deraf kunne tillade sig en jubilæumsfest? I hvert fald arrangerede laugene intet, men alligevel foranstaltedes en skovtur, og fra denne lejlighed stammer pokalen på laugets lade.

Bering Liisberg siger, at det kun var en del af laugets medlemmer, der deltog ved denne lejlighed, men det kan næppe passe. Pokalen bærer 58 navne (to forekommer ganske vist to gange), men det vil faktisk sige, at alle laugets medlemmer har deltaget i skovturen med Tietcke i spidsen.

Laugets medlemstal lå i disse år på omkring 56, men selv dette lille kontingent var det svært at samle og vække interesse hos. End ikke forberedelsen af den nye næringslov formår at vække laugsånden. Enkelte – ganske enkelte – aktive starter i 1861 en urmagerforening, for hvilken Wildschiødtz, der lige havde bestået mesterprøve, blev formand, men foreningen opløstes allerede året efter.

De frie næringsforhold var nu en kendsgerning. Enhver uberygtet mand kunne nu tage borgerskab i det fag, han ønskede; men i laugene kunne kun de faglærte optages.

Man forstår godt, at laugets medlemstal daler hurtigt; manglende aktivitet hos laugsledelsen, restancer og ophørt tilgang er årsag til, at Tietcke, da han i 1864 afgår ved døden, efterlader sig et laug på 10 medlemmer til sin efterfølger, laugets tyvende oldermann *Carl Mathæi*, fra 10. maj 1864 til 5. oktober 1887.

Som bisidder var Carl Wildschiødtz blevet indvalgt, et tegn, der kunne tyde på en planlagt aktivisering. Denne giver sig bl. a. udtryk i, at medlemstallet stiger. O. P. Wiboe konstaterer, at der i 1867 indbetaltes et beløb på 134 rigsdaler, et for laugets kasse betydeligt beløb; det hidrørte fra den af Wildschiødtz i 1861 startede forening, som opløstes året efter.

Wildschiødtz kunne ikke – selv da han fra 29. oktober 1887 til marts 1897 var laugets een og tyvende oldermann – puste liv i sin organisation.

Det blev i Uhrmagerforeningen af 7. april 1875, at det faglige foreningsliv kom til at udfolde sig. Et halvt år efter foreningens stiftelse blev Wildschiødtz dens formand – medens han endnu var bisidder i laugene.

Wildschiødtz kvalifikationer var først og fremmest faglige. Selvom Wiboe frakender sin gamle læremester, Wildschiødtz, evnen som organisator, indser denne dog betydningen af at udgive et fagblad: i 1880 påbegynder foreningen udsendelsen af »Dansk Tidsskrift for Uhrmagere«, i oktober 1889 startes urmagerskolen, som dog også støttes af laugene.

Tidsskriftet og faglige mødeaftener formåede efterhånden at samle

mestre og svende i 1875-foreningen, og det var i denne kreds, at initiativet til urmagerskolens oprettelse blev taget.

Omend initiativ og virke i Wildschødtz oldermændstid er at finde ikke i det laug, for hvilket han var oldermann, men i den »fag-kulturelle« forening, som han også var formand for, så bliver det dog kun til, hvad Wiboe karakteriserer som »famlende forsøg på en fast organisationsordning«.

Mærkeligt nok kunne der dog sættes problemer under debat i dette amfibium af en forening, hvis medlemmer var så forskellige i indstilling, uddannelse og social position; thi 1875-foreningens medlemmer bestod såvel af mestre og svende af den gamle skole som af den nye, og en af foreningens ivrigste medlemmer H. Liisberg var overhovedet ikke urmager, men cand. polyt.

Forinden vi går videre, vil vi lige rekapitulere de mærkesager, som denne forening havde arbejdet med siden stiftelsen og indtil 1893:

1. *Den faglige uddannelse.*

- a. Etablering af en frivillig svendeprøve med det formål at hæve svendenes faglige kvalifikationer.
- b. Oprettelse af en urmagerskole med det formål at give lærlingene en tilstrækkelig faglig uddannelse.
- c. Udgivelse af et tidsskrift.

2. *De merkantile opgaver.*

- a. Ure skal forbeholdes urmagere.
- b. Grossister må ikke sælge til private.
- c. Bekæmpelse af omløben med varer.
- d. Bekæmpelse af afbetalingssalg.

3. *Organisatoriske opgaver.*

- a. Etablering af en centralforening.
- b. Vedtagelse af priskurant.
- c. Fremhævelse af faglige kvalifikationer overfor publikum.

I erkendelse af, at 1875-foreningens betydning og trivsel afhang af et samlende organ gennemførte Wildschødtz forslaget om udgivelse af »Dansk Tidsskrift for Uhrmagere«, hvis første nummer udkom 1. januar 1881, knap 6 år efter foreningens stiftelse.

Det viste sig snart, at han havde haft ret; tidsskriftet skaffede foreningen medlemstilgang af svende og mestre, hvoraf mange tilsluttede sig for gennem tidsskriftet at blive orienteret om faglige spørgsmål, og samtidig havde man fået et organ til at propagere for nye opgaver.

I 1889 var urmagerskolen en kendsgerning, og i 1893 gennemførtes etableringen af de frivillige svendeprøver.

Hermed var man nået så vidt med den faglige uddannelse, som det var muligt på daværende tidspunkt.

Med hensyn til de merkantile opgaver må det erkendes, at de ikke blev løst den gang, og at kun forholdet til grossisterne blev bragt til en tilfredsstillende løsning med den mange år senere indgåede eksklusivaf tale.

At ure kun bør kunne forhandles af urmagere er uden tvivl et berettiget ønske, omend det ingensinde er blevet realiseret fuldt ud. Bekæmpelsen af den ulovlige omløben med varer står på den dag i dag, og det samme må siges om afbetalingssalget, som dog i vore dage i en videregående grad er blevet lovreguleret.

Planerne om oprettelse af en landsforening, en centralforening blev derimod lykkeligt gennemført i 1893 med Wildschiødtz som formand, ikke mindst på flere københavnske mestres initiativ.

Allerede året efter tages spørgsmålet op om indførelse af minimal løn, maksimal arbejdstid og priskurant for akkordarbejde og en prisliste for mestre, og med vedtagelsen af priskuranten med tilhørende straffebestemmelser var 1875-foreningen indtrådt i de voksne organisationers række.

Endelig var der med centralforeningens stiftelse vågnet en svag forståelse af fagligt fællesskab, og det ventileredes at indføre et bomærke, som kun foreningens medlemmer måtte skilte med, og som overfor publikum skulle fremhæve faglærte urmagere fremfor de andre urhandlere; et forslag, der på een gang tangerede – og stimulerede – faglig dygtighed og det vågnende merkantile indslag i urmagernes tilværelse.

Der fandtes altså på dette tidspunkt ikke mindre end tre organisationer, Uhrmagerlauget i Kjøbenhavn, Urmagerforeningen af 7. april 1875 og den nystiftede Centralforening af 1893, alle tre med Wildschiødtz i spidsen.

Ganske logisk blev konsekvensen af den skete udvikling i 1875-foreningen, at der begyndte en vis gruppdeling mellem mestre og medhjælpere, men medens denne interesseforskel forblev latent i nogle år, blussede den op, da Wildschiødtz afgik ved døden den 19. marts 1897.

Til laugets toogtyvende oldermann valgtes *H. Liisberg* den 24. marts 1897, og foruden valgtes han til formand for Centralforeningen, medens formandsposten i 1875-foreningen overtoges af Jul. E. Hansen.

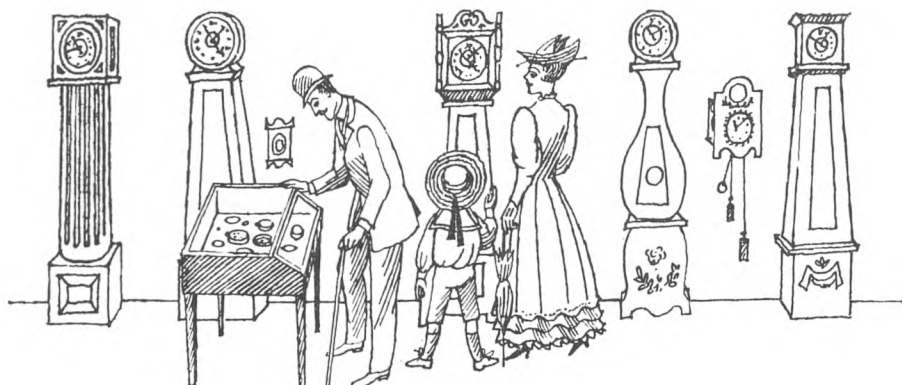
Da den i 1899 stiftede fagforening for urmagersvende går til forhandlingsbordet, bliver det laugets repræsentanter, hvormed der kontraheres, og hermed er laugets position som arbejdsgiver- og mesterorganisation blevet fastslået.

En ændring af laugets vedtægter den 13. januar 1901 medfører bl. a., at den gamle ordning med en oldermann og to bisiddere afløses af en moderne bestyrelse med en oldermann og seks bestyrelsesmedlemmer, hvoraf de to bærer titel af bisiddere.

I 1905 tæller lauget 100 medlemmer, en anselig fremgang, og Liisberg og hans bestyrelse kunne da også med stolthed fejre laugets 150 års jubilæum den 18. juli. Den historiske udstilling, der afholdtes i forbindelse hermed, blev en succes med over 25.000 besøgende.

I september 1905 foreslås en sammenslutning af 1875-foreningen og lauget, hvilket vedtages på en ekstraordinær laugsforsamling den 27. november 1905, og på den følgende ordinære laugsforsamling den 28. december 1905 vedtoges nye vedtægter. Ved denne lejlighed nedlagde laugets tidligere bestyrelse sine mandater, og som ny bestyrelse valgtes H. Liisberg til oldermann, Jul. J. Jensen til kasserer samt som bisiddere Chr. Nielsen, P. Th. Nielsen, Jul. Schwartz, O. P. Wiboe og Fr. H. Wich; ved det følgende bestyrelsesmøde valgte bestyrelsen Schwartz til viceoldermann og Wiboe til sekretær.

LAUGET SOM FAGETS ENESTE MESTERORGANISATION I KØBENHAVN

MED det økonomiske oprydningsarbejde, som forestod, og som blev taget op med al mulig energi, fulgte en kampagne for at få priskuranten respekteret; man indrettede sig så elastisk som vel muligt og lod priskuranten i praksis graduere efter forretningernes beliggenhed. Denne taktik viste sig klog, og det lykkedes at få adskillige outsiders indenfor, således at laugets i slutningen af 1906 tæller 135 medlemmer.

I 1901 havde Centralforeningens og laugets bestyrelser sammen med en række grossister indgået aftale om, at de underskrivende grossister forpligtede sig til ikke at handle med private, og året efter, den 15. november 1902, dannedes Forbundet af Danske Uhrgrossister med bl. a. følgende formål:

»Indbyrdes samarbejde for at støtte den danske grossiststand med særligt henblik på ved fælles optræden at undgå tvangsauktioner af uhrvarer ved konkurstilfælde, samt forhindring af konkurser.

Være en samlet støtte, specielt for de uhrmagere, som indse fordelene ved at tage deres vareforbrug hos os.

I forbindelse med de inden for Uhrmagerstanden allerede værende foreninger at støtte faget i sin helhed.«

Men eet var formål, et andet praksis. Selv om parterne – grossisterne og detailhandlerne – var enige om, at salg til private ikke måtte finde sted, fandt man inden for laugets, at dette ikke mere var nok. Man ønskede, at grossisterne skulle forpligte sig til

»1) Ikke at sælge ure og fourniturer til de af laugets bestyrelse udpegede uhrmagere, der står udenfor laugets og ikke vil ophøre med at reklamere til meget lave priser.

- 2) Ikke at sælge ure og uhrfourniturer til forhenværende uhrmagere, der er gået over i andre livsstillinger og ikke mere driver uhrmageri som forretning.«

Det gled ikke uden trusler om sværdslag, men efter et møde den 8. marts 1907 blev de to punkter dog vedtaget som en overenskomst, og dermed var der givet laugets bestyrelse det første våben i hænde i kampen mod outsiderne.

Foruden at inddrage grossisterne i kampen for en sanering af branchen økonomisk og organisatorisk optoges nu forhandling med fagforbundet, en forhandling, der i sit oplæg og udfald må betragtes som enestående inden for arbejdsgiver- og mesterforeningernes historie. I »Dansk Tidsskrift for Uhrmagere« refereres resultatet således:

»Laugets og fagforeningens bestyrelse holdt for nogle dage siden møde med det formål at opnå et nøjere samarbejde end hidtil mellem de to organisationer.

Laugsbestyrelsens plan – som accepteredes af fagforeningens bestyrelse – er den, at nå det mål, at der ingen uhrmagere må findes i København, som ikke ere medlemmer af en af de to organisationer; thi først derved vil vi opnå at få fuldtud ordnede forhold bragt tilveje.

Lauget har jo for så vidt nået sit mål, som omtrent samtlige kolleger ere medlemmer; men vi har brug for fagforeningens assistance til at yde os forskellige oplysninger og til at støtte os med at føre nøje kontrol med forskellige forhold.

Til gengæld har fagforeningen i høj grad brug for lauget for at få fuld tilslutning til sin organisation, hvilket den for tiden mangler, og denne må den have, når den skal kunne yde støtte af nogen værdi.

Laugsbestyrelsen anmoder alvorligt og indtrængende alle laugets medlemmer om, at de ved den påvirkning, som enhver principal kan øve overfor sine medhjælpere, vil søge at få disse til at slutte sig til fagforeningen. Vi beder vore kolleger være forvisset om, at når laugsbestyrelsen tilråder dem dette, er det, fordi vi ved nøje overvejelse ere komne til det resultat, at en stærk medhjælper-organisation vil være til fordel for standen som helhed.«

Lauget lod handling følge på ord og foretog en stærk pression overfor de af dets medlemmer, som havde uorganiserede medhjælpere; der opnåedes også det resultat, at man fik omtrent alle svende ind i fagforeningen.

Den 27. april 1908 nedlægger Liisberg hvervet som oldermann, og til hans efterfølger som laugets treogtyvende oldermann vælges *Jul. Schwartz*. Denne var forud kendt inden for organisationerne. I 1902 var han blandt dem, der bistod grosserer J. V. Schmith med oprettelsen af Dansk Urmuseum, og samme år var han – der tidligere havde været en flittig bidragsyder til tidsskriftet – blevet dettes ansvarlige redaktør. I lauget var han som nævnt valgt til viceoldermann og efterfulgte nu naturligt Liisberg på oldermannsposten. P. Bjerring, om hvem der i nogle år havde været stille efter hans fratreden som redaktør af tidsskriftet, var også foreslået til posten.

Midt under oldermandsskiftet var imidlertid en betydelig sag under forberedelse – en regulær specificeret overenskomst mellem Centralforeningen og Grossistforbundet. Denne kom dog ikke i stand; forhandlinger som blev grebet galt an, modstandernes heldige taktik, spirende provinsiel mistanke for københavneri, svaghed hos oldermanden for laugets og den gode sags overdrevne pågaaenhed hos dets sekretær – alt i alt resulterede det i en overenskomst, der var utilfredsstillende. En løsning – O. P. Wiboes – om at lade grossisterne underskrive enkeltvis, fik ingen praktisk betydning, men endelig forelå en faktisk overenskomst, som imidlertid blev opsagt til ophør med kortest mulige varsel umiddelbart efter dens indgåelse.

Værre end dette, at overenskomsten med grossistforbundet var utilfredsstillende, var imidlertid, at der var dannet en kløft mellem Centralforeningen – landsforeningen – og laugets.

I 1910 dannes Optikerforeningen, i første omgang, fordi det var praktisk at behandle dette »fag«s problemer og politik separat, og dernæst vel sagtens, fordi det havde vist sig, at en fornuftig aktion for arbejdsforhold, leverancer og priser lod sig gennemføre med den rette organisatoriske styrke som baggrund. Det er ikke udelukket, at denne forenings dannelse og udskillelse fra urmagernes organisation har påvirket udfaldet af optik-sagen, som fandt sin afgørelse 34 år senere.

I 1911 ventileredes tanken om oprettelse af et Skandinavisk Urmagerforbund, og i løbet af sommeren lod Centralforeningen sig repræsentere på et møde mellem danske og norske urmagere, der forberedte dannelsen af forbundet. Skandinavisk Urmagerforbund stiftedes den 10. februar 1913 på et møde i Göteborg og omfattede da Danmark, Norge og Sverige. Finland tilsluttede sig først i 1923.

I 1911 vedtoges et nyt og forbedret forslag til overenskomst mellem Centralforeningen og Grossistforbundet, et forslag, som efter lange og trange forhandlinger med Grossistforbundet føres igennem til endelig godkendelse.

I 1915 gennemførtes en ny priskurant – gradueret –, men beklageligvis var den forældet allerede ved dens ikrafttræden; dyrtiden under den 1. verdenskrig havde sat ind.

Samme år sker der et brud, som måske set med nutidens øjne var en nødvendig – midlertidig – foranstaltning: laugets udtrådte af Centralforeningen. Centralforeningen mente det nødvendigt, at denne forening som hovedorganisation burde være udgiver af foreningens tidsskrift og talerør – vel nok logisk og rigtigt. »Dansk Tidsskrift for Urmagere« var jo laugets blad, og det *havde* været udnyttet meget stærkt – som det også burde – i agitatorisk øjemed – men set med laugets øjne kun korrekt og til gavn for hele standen. Herom skriver Wiboe:

»Nu var det i virkeligheden således, at Centralforeningens ledelse, for enhver der nu ser på de sager, der forelå, gang på gang greb forkert, og tidsskriftets redaktion – laugsbestyrelsen – måtte ved retledende artikler

stille tingene på plads, og hvor hensynsfuldt og forstående man end vil se og dømme om berettigelsen af den vrede, Centralforeningens ledelse følte, er det ved gennemgang af det materiale, som foreligger, ikke muligt at ønske en eneste artikel uskrevet. Man kunne derimod være tilbøjelig til at fastslå, at var der ikke fra tidsskriftets side blevet arbejdet netop, som der blev, ville de resultater, der endelig opnåedes, helt være gledet væk.

Desuden er der ingen tvivl om, at begge organisationer følte en vis lettelse ved adskillelsen.

Centralforeningen kunne nu stå på egne ben. Landet var godt organiseret, de store mærkesager var løst, hvorved arbejdet gik ind i smult vande. Inden for lauget havde der længe fra en række kolleger, særlig udpræget af P. Th. Nielsen, været arbejdet for en adskillelse. Der blev gjort gældende, at Centralforeningen hæmmede laugets arbejde, idet dets dispositionsret i en del forhold var begrænset af hovedorganisationens tilslutning, og da Centralforeningen i sit tempo – selv med god vilje – ikke kunne følge lauget, spildtes der på denne måde tid og kræfter til ingen nytte. Dertil kom, at laugsbestyrelsen ved sin intensive virksomhed indenfor Centralforeningen mistede sit initiativ i det indre arbejde.

Det kan ikke nægtes, at disse synspunkter bundede i nogen realitet, og rigtigt er det i hvert fald, at der blev mere fart og energi i laugets arbejde, da adskillelsen havde fundet sted.«

Vurderingen af denne situation kan næppe anfægtes; måske burde Wiboe have udtalt et ønske om, at lauget og Centralforeningen en gang senere, når forholdene blev afklaret, kunne finde en fælles organisationsform, som var levedygtig.

Verdenskrigen og den deraf følgende dyrtid førte til krav fra svendenes side, krav, der langsomt opfyldes under tidens og prisstigningernes pres. Under indtryk af dette pres er det, at lauget og Centralforeningen mødes og træffer en overenskomst den 3. september 1919, gående ud på:

- 1) Uhrmagerlauget står som en sideordnet forening til Centralforeningen; disses bestyrelser forhandler ved fællesmøder alle sager af betydning, og som har almen interesse for hele standen.
- 2) I tilfælde af arbejdsstandsning må ingen mester antage (beskæftige) organiserede eller uorganiserede arbejdere.
- 3) Ingen overenskomst med svendenes forbund må gennemføres særskilt. En overenskomst med forbundet må gælde for hele landet. Enhver løntarif, de to organisationer gennemfører, må ufravigelig overholdes af samtlige medlemmer.
- 4) Uhrmagerlauget repræsenteres i det skandinaviske forbund gennem Centralforeningens formand.
- 5) Uhrmagerlauget og Centralforeningen tilsiger hinanden gensidig støtte i enhver sag overfor grossister, fabrikanter, vore medhjælpere og i øvrigt enhver sag, der har faglig eller økonomisk interesse.

- 6) Denne overenskomst træder i kraft straks, den er vedtaget af de to organisationer, og kan kun opsiges med et års varsel til en 1ste juli.

Et halvt år senere afgang Jul. Schwartz ved døden, og et nyt oldermandsvalg står for. Mod P. Bjerring, der var viceoldemand, havde der efterhånden udviklet sig en vis animositet. Lauget havde organiseret et såkaldt tillidsråd, som nærmest kunne karakteriseres som en repræsentation af bydistrikterne. Rådet skulle være vejledende i priskurantspørgsmål, men var faktisk blevet hørt i alle vigtige spørgsmål, hvilket selvsagt havde svækket bestyrelsens autoritet noget. Det var da også især fra tillidsrådet, at man krævede et oldermandsvalg uden at ville afvente den ordinære laugsforsamling.

P. Bjerring og O. P. Wiboe var foreslåede kandidater, og den 24. juni 1920 valgtes P. Bjerring med 24 stemmer, medens 21 faldt på Wiboe. Dette oldermandsvalg var såre ejendommeligt, idet det var sammenkædet med en organisatorisk nydannelse, som faktisk var urealisabel, med mindre den siddende bestyrelse ville fraskrive sig enhver form for myndighed.

I korte træk gik dette ud på, at det på laugsforsamlingen i forbindelse med valget af Bjerring blev tilkendegivet, at man ville overdrage et udvalg – bestående af P. Houmøller, H. C. Kallerup, G. Nielsen, P. Th. Nielsen og O. P. Wiboe – hele bestyrelsens myndighed med hensyn til de forhandlinger, der skulle føres med Urmagerens Fagforening angående arbejdsforholdene inden for faget og med hensyn til en ny overenskomst. Bestyrelsen var indforstået med, at udvalget i tilfælde af konflikt under ansvar af laugsforsamlingen skulle træffe alle dispositioner, som det anså for formålstjenligt til konfliktens afslutning.

Det er vanskeligt i dag at forestille sig den bestyrelse, som vil lade sig vælge med et så eklatant udtryk for laugsforsamlingens mistillid. Den designerede oldemand havde med rette kunnet gøre sit valg betinget af, at laugsforsamlingen valgte sådanne medlemmer ind i bestyrelsen, at denne i sin helhed nød forsamlingens tillid, også i henseende til at forhandle med og indgå overenskomst med fagforbundet.

Nu – så mange år efter – synes billedet at vise, at Bjerrings evner lå helt på det faglige, og at han var i besiddelse af en vis godtroenhed og langt fra udrustet med taktiske evner for foreningspolitik. Som formand for urmagerskolens bestyrelse nød han megen tillid; men oppositionen havde – viste det sig – ret i, at han savnede evnen til at tage fast på en sag og føre den igennem til løsning.

Udfaldet af den på laugsforsamlingen vedtagne ordning, som – ifølge O. P. Wiboe – »bar dødsspiren i sig« – blev, at arbejdsudvalget krævede en fuldmagt underskrevet af bestyrelsen, en fuldmagt, som skulle viderekommunikeres til de samarbejdende organisationer. Dette krav kunne nu

synes overflødig, da udvalgets funktioner og arbejdsområde jo var vedtaget af en laugsforsamling, men uden tvivl var der bag dette et oplæg til et nyt oldermandsvalg, som heller ikke lod vente længe på sig.

Bestyrelsen ville imidlertid ikke fraskrive sig forhandlingsretten med de andre organisationer, men indskrænker sig til at ville medgive udvalget officiel bemyndigelse til at forhandle om priskurant og overenskomst.

Udvalget forlangte derpå ekstraordinær laugsforsamling afholdt, og på denne vedtoges en mistillidsresolution til bestyrelsen. På den derefter afholdte laugsforsamling den 8. oktober 1920 sejrer »liste Wiboe« over »liste Bjerring«.

Den nye laugsledelse kom derefter til at bestå af oldermann *O. P. Wiboe* – den femogtyvende i rækken –, Jul. J. Jensen kasserer, Ole Hansen, Carl Jonsén, H. C. Kallerup, Georg Nielsen og Fr. H. Wich, med M. Gjesager og P. Houmøller som suppleanter.

Aldrig såsnart var den nye bestyrelse blevet valgt, før den grå hverdags arbejde og bekymringer meldte sig. Strejkevarsel fører til en strejke, der varer i knap to måneder – de to sidste måneder i 1920 – med et faktisk nederlag for fagforbundet og med en tilsvarende styrkelse indadtil af bestyrelsens position.

Allerede 10 måneder senere trækker det op til ny konflikt med de dalende konjunkturer som baggrund, og den 7. oktober 1921 erklærer laug et lockout, som først bringes til ophør ved forligsmandens medvirken 16 dage senere. Også af denne konflikt går laug et styrket ud. Den nye bestyrelse med oldermannen i spidsen har vist sin handlekraft og dygtighed, som de følgende situationer krævede i fuldt mål.

Forinden der her fortsættes med den kronologiske gennemgang af milepæle i laugets historie, skal oldermannens data opridses:

Ole Poulsen Wiboe var født den 14. april 1872 og kom i lære hos urmager Constantin Andreasen. Han fik sit svendebrev den 1. oktober 1892, blev mester den 27. september 1900 og etablerede sig på Falkonerallé. I 1902 indtrådte han i laug et, hvor han ret hurtigt gjorde sig bemærket.

Wiboe var – må det straks fastslås – den fødte organisationsmand – ikke den skolede. Hans medfødte sunde sans sagde ham med en næsten aldrig svigtende sikkerhed, hvordan sagen burde løses – hvordan tingene burde være. Det var hans udviklede intuitive evne, som bar ham frem over alle skær, ikke tillært organisationspolitisk taktik. I øvrigt var muligheden for at blive skolet i organisationslivet inden for Uhrmagerlauget slet ikke tilstede. Lauget var – indtil Wiboe med tiden fik sat skik på tingene – alt andet end en organisation i moderne forstand. Dets virke er tidligere blevet karakteriseret som en »famlen«, hvilket udtryk sikkert dækker den usikkerhed i valg af mål og midler, som prægede laug et og dets ledelse siden de tidligste dage i laugets historie.

Men så meget desto mere må oldermænd Wiboe beundres. Han så, hvilke store opgaver der lå foran ham i laugget, for at dette kunne bringes i orden og skaffes myndighed og slagkraft. Han har formentlig også kunnet indse, at gennemførelse af reformer måtte koste arbejde og kamp, så sandt som tryk avler modtryk. Men da han første gang ses som aktiv deltager i organisationsarbejdet inden for laugget, var han kun 33 år, fuld af livsmod og energi, og fra dette øjeblik og indtil han segner i kampen, 73 år gammel, altså igennem 40 år, dukker hans navn op i laugets annaler stedse hyppigere, indtil han som nævnt i 1920 vælges som oldermænd, thi fra denne dag og indtil hans død var han og han alene den absolut bærende kraft og driv i værket.

Hans opfattelse af, at *laugget* bør være en arbejdsgiver- og mesterorganisation, går som en rød ledetråd gennem hans henstillinger, forslag, taler og artikler, men desuden forstår han vigtigheden af, at laugets medlemmer, hvis indstilling så helt er præget af håndværket og dets sfære, må være forretningsminded, besjælet af en god købmandsånd.

Hvis vi ganske kort rekapitulerer begivenhederne siden Wiboes indtræden i 1902 – det er næppe forkert at betragte dette tidspunkt som en milepæl i laugets historie – finder vi O. P. Wiboe sammen med P. Th. Nielsen og Hansen Wich som underskrivere af forslaget til laugsforsamlingen den 21. september 1905 om, at Urmagerforeningen af 7. april 1875 sammensluttes med Uhrmagerlauget i København. Han indvælges i det 10-mandsudvalg, der skal arbejde med fusionen, »den begivenhed i vor stands historie, der bragte vore organisationsforhold i det rette leje«.

Sammenslutningen vedtages på en ekstraordinær laugsforsamling den 27. november 1905, og den 28. december vælges ny bestyrelse med Wiboe i nøglestillingen som sekretær.

Da nu urmagerne i København var organiseret i kun een organisation, kunne man tage fat på forholdet til grossisterne og på kollegiale forhold. Som nævnt var priskurantens gennemførelse – i flere tempi – en særdeles påkrævet foranstaltning, og en sanering af grossisternes forhold til urmagerne ikke mindre påtrængende.

Selvom det ikke siges direkte, tør man gå ud fra, at det var Wiboes systematiske sans, der stod bag alt dette; mere dristigt end nogen anden forenings politiske aktion var uden tvivl laugsbestyrelsens pression over for de medlemmer, som beskæftigede uorganiserede medhjælpere, en aktion, hvis effektivitet var endnu kraftigere, end hvis den havde været iværksat af selve fagforeningen. Når Wiboes samarbejdspolitiske indstilling overfor fagforbundet senere hen tages i betragtning, kan man vist gå ud fra, at også den her omtalte aktion skyldtes Wiboe.

Så tidligt som i 1910 kan man også i tidsskriftet finde Wiboe som initiativtager til stiftelsen af et skandinavisk urmagerforbund.

Også i Centralforeningen var Wiboe sekretær, og her måtte han gentagne gange stå for skud; han blev – formentlig ikke uden grund –

antaget for ophavsmanden til en række artikler i tidsskriftet, der dengang redigeredes af Jul. Schwartz, artikler, hvori grossistforbundet blev angrebet for handel uden om de etablerede urmagere, og da Centralforeningen qua hovedorganisation skulle gå i forhandling med grossistforbundet om en overenskomst, blev Wiboe ikke indvalgt i forhandlingsudvalget. Wiboe bemærker hertil: »Udvalget fik derfor ikke den sammensætning, det burde have haft, idet den kyndigste mand på dette område ikke kom med«.

Der er tidligere gjort rede for disse overenskomstforhandlinger, der fik et så utilfredsstillende resultat, at overenskomsten umiddelbart efter dens vedtagelse blev opsagt. Initiativet hertil var laugets og Wiboes, medens de senere forhandlinger resulterede i 1911-overenskomsten, der dannede grundlaget for et forsvarligt og varigt samarbejde.

Det ville være urigtigt at beskyldte den fremadstræbende organisationsmand Wiboe for at have pustet til ilden med hensyn til Centralforeningens og Laugets adskillelse i 1915. Mange indicier kunne vel opregnes: Han blev ikke indvalgt i forhandlingsudvalget til de første forhandlinger med Grossistforbundet; hans vurdering i tidsskriftet af den af Centralforeningen fejlagtigt førte politik, og hans tilføjelse i jubilæumsskriftet fra 1930: »Dertil kom en god del krænket forfængelighed, et moment der jo aldrig må lades ude af betragtning, særlig hvor der er tale om forenings- og organisationsforhold«, er lige ved at være en farlig boomerang.

Omvendt må det erkendes, at Centralforeningen ikke på daværende tidspunkt var moden til at være hovedorganisation med det københavnske laug som »lokalforening«, en ordning, der i og for sig ville være organisatorisk korrekt. Med laugets hastige udvikling havde provinsen ikke kunnet holde trit, og dette forhold var vel den dybeste årsag til dannelsen af kløften mellem Centralforeningen og laudet. At mange personlige forhold tillige må have spillet ind, kan næppe heller bestrides.

Wiboe sætter punktum efter dette kapitel med ordene: »Desuden er der ingen tvivl om, at begge organisationer følte en vis lettelse ved adskillelsen.«

Wiboes første større opgave som oldermann blev den at ride stormen af under strejken. Hans standpunkter under forhandlingerne med fagforbundet kommer ikke klart frem; for en gangs skyld aner man usikkerhed; laudet var ikke strejkevant og organisationens styrke i en sådan situation helt uprøvet, men begivenhederne viste, at det udførte agitatoriske arbejde for sammenholdets betydning havde båret endog særdeles god frugt, udfaldet af strejken og lockout'en syntes til fulde at have godtgjort Wiboes lederevner.

I foråret 1921 kom flere nye vanskelige sager til forhandling, bl. a. spørgsmålet om laugets direkte optagelse i Skandinavisk Urmagerforbund. Indtil da var de tre skandinaviske lande repræsenteret i forbundets styrelse med hver een delegeret, og det var ganske naturligt, at Centralforeningen her repræsenterede Danmark. Helt sådan kunne man ikke i laudet fortsat

se på det efter bruddet med Centralforeningen i 1915. Man vil dog huske, at de to danske organisationer havde indgået den aftale – den 3. september 1919 – at lauget i det skandinaviske forbund skulle repræsenteres af Centralforeningens formand; men lauget, som oldermand Wiboe anså for den mest udviklede urmagerorganisation i Norden, kunne ikke fortsat lade sig nøje med den sekundære repræsentation i det skandinaviske forbund. Styrelsen for Det Skandinaviske Urmagerforbund havde indbudt lauget og Centralforeningen til et møde med det formål at søge lauget tilsluttet til forbundet, og det er et spørgsmål, om ikke Sk.U.F. forud havde modtaget en underhåndshenvendelse fra lauget.

Beklageligvis indledes dette møde med en storvask i overværelse af de svenske og norske kolleger, som derpå finder sig kaldede til at mægle. Mæglingen munder ud i en opfordring til de to parter om at lade gammel strid være glemt og søge vej til fremtidigt samarbejde.

Fra dansk side syntes der at blive enighed om et samarbejde bl. a. på basis af Wiboes forslag om, at forbundsstyrelsen udvidedes til 6 medlemmer med to repræsentanter fra hvert land, og for Danmarks vedkommende kunne de to organisationer så underhånden træffe aftale om, at lauget og Centralforeningen valgte en repræsentant hver.

Nogen sammenslutning af lauget og Centralforeningen blev der ikke tale om. Til alles forbavselse fører denne aftale ikke til det ønskede resultat, idet forbundsstyrelsen åbenbart ikke ønsker gennemført en omorganisation af Sk.U.F. og heller ikke på det foreliggende grundlag vil give lauget mulighed for direkte repræsentation; dels hæfter den sig ved, at lauget ikke i nogen form tilslutter sig Centralforeningen, dels inddrager den i sin motivering for, at lauget »ikke for tiden bliver repræsenteret i forbundet som særskilt organisation«, det moment, at »lauget anerkjender som medlemmer almindelige varehuse og lignende forretninger, hvilket Det Skandinaviske Urmagerforbunds styre for sin del principielt finder at være i højeste grad urigtigt.«

Imidlertid tages spørgsmålet op igen nogle år senere; da vedtoges laugets tilslutning til Det skandinaviske Uhrmagerforbund. Vilklårene for sammenslutningen blev som af Wiboe foreslået på mødet i 1921, idet forbundsstyrelsen kom til at bestå af 6 medlemmer. For at overholde den regel, at Forbundets repræsentanter vælges af de tre landsorganisationer, bestemtes det, at en af Danmarks repræsentanter udpegedes af lauget blandt dets medlemmer, men valgtes af Centralforeningen. Laugets endelige, officielle medlemsskab i forbundet trådte i kraft ved kongressen i København juli 1926.

Endnu en tung sag kom til debat i 1921 – spørgsmålet om organisationernes repræsentation i urmagerskolens ledelse. Den hidtidige ordning var således, at lauget valgtes fire og Centralforeningen to repræsentanter til skolebestyrelsen. Efter Centralforeningens forslag ønskedes dette forhold

forandret, således at Centralforeningen fremtidig valgte fire og laugets to repræsentanter.

I dette spørgsmål støtter P. Bjerring – formanden for skolebestyrelsen – Centralforeningen, og da hans saglige motiver hertil vanskeligt lader sig påvise, ligger den tanke nær, at motivet for størstedelen måtte søges i bitterhed over de tidligere lidte nederlag inden for laugets.

Efter lange og drøje forhandlinger slutter mødet med, at Wiboe erklærer sig og sin bestyrelse villig til at henstille følgende ordning til en laugsforsamling.

- 1) Skolens bestyrelse består af otte medlemmer, fire valgte af Centralforeningen blandt dennes medlemmer i provinsen, og fire af laugets.
- 2) Skolebestyrelsen vælger selv sin formand, denne vælges mellem en af de fire af laugets valgte repræsentanter.
- 3) Ved stemmelighed inden for bestyrelsen er formandens stemme afgørende.

Hermed har Wiboe igen bevist sin dygtighed og styrke i forhandlingerne; thi ved Centralforeningens årsmøde 1922 vedtoges det af laugsbestyrelsen stillede forslag.

I de følgende år gennemgår Urmagerskolen og lærlingeuddannelsen en vigtig udvikling. Elevtallet stiger og medfører en udvidelse af lærerstaben – fra en til to –, og med indførelsen i 1927 af den obligatoriske svendep prøve kommer yderligere tilgang til skolen. Efter P. Bjerring blev M. Gjesager skolebestyrelsens formand – i 1922 – og med ham fik skolen en forkæmper og fortolker af format.

Laugets aktion mod Erhvervsbanken i 1927 skal kun nævnes, dels fordi den illustrerer en datidig form for »fidushandel« med ure, dels, fordi domstolene klart og utvetydigt om Wiboe udtaler, at han i sin egenskab af oldermann har haft en naturlig pligt til at optræde i en situation som den foreliggende og navnlig også at henvende sig til offentligheden. Selve sagen er refereret udførligt i Wiboes jubilæumsskrift fra 1930.

Den aldrig hvilende og evigt initiativtagende oldermann havde imidlertid flere sager på programmet, som rakte ud over laugets og branchens rammer. Men i sin aktion mod afbetalingssystemet led han og hans tanker desværre et nederlag. Om dette system udtaler Wiboe – måske nok lidt overdrevet af hensyn til den agitational virkning:

»I den første halvdel af 1928 begyndte laugets en agitation mod afbetalingssystemet. Motivet var både stands- og samfundsmæssigt. Standsmæssigt, fordi afbetalingssystemet altid har skadet Uhrmagerne, idet de ikke selv som sælgere har villet deltage deri, og samfundsmæssigt, fordi systemet virker økonomisk og moralsk nedbrydende på befolkningen og samtidig svækker den almindelige købeevne, da omtrent alle varer, der købes på afbetaling, må betales med dobbelt pris, og da en mand eller familie ikke tjener mere, fordi der købes på afbetaling, nedsættes faktisk

købeeften. At afbetalingskøberen, efterhånden som den på ham hvilende gældsbyrde bliver trykkende, bringes ud i moralsk depressionstilstand, der meget ofte betyder tab for samfundet af et nyttigt individ, er vel ganske ubestrideligt.«

Hvad skulle der gøres, og hvad blev der gjort i denne sag? Først og fremmest rørttes agitationstrømmerne, men det var tale for døve øren og en kamp mod tidens strøm. Først 25 år senere vedtager en laugsforsamling en kollegial ordning til bekæmpelse eller i hvert fald regulering af den uheldige salgsform.

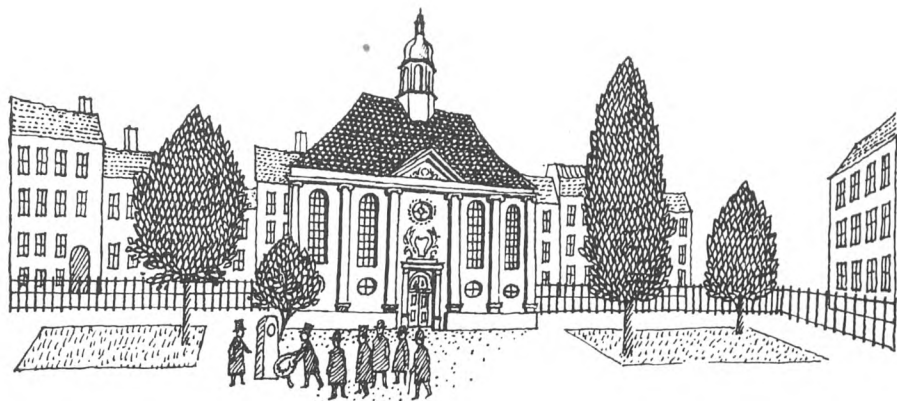
Forholdet til grossisterne i tiden siden 1911 var afviklet i henhold til den indgåede overenskomst; fra tid til anden anklagede snart den ene, snart den anden part modparten for brud på overenskomsten med rutinemæssigt påfølgende voldgifter. I 1922 opsagde Grossistforbundet 1911-overenskomsten, dog kun med det resultat, at de derpå følgende forhandlinger førte til en ny overenskomst, der i forhold til den gamle kun kunne opvise redaktionelle ændringer. Det blev dog ikke derved; endnu to gange blev overenskomsten opsagt, først af Grossistforbundet, derpå i 1929 af lauget, og den herefter underskrevne overenskomst – dateret 28. november 1929, fik en forholdsvis lang levetid – og et ophør, som ingen af parterne i 1929 havde kunnet forudse.

Da oldermænd Wiboe i sit jubilæumsskrift gør status ved 175 års jubilæet, slutter han således:

»Dog tør det siges, at måles de økonomiske kår, hvorunder vor stand lever nu i 1930, med kårene i 1914, da er der i de forløbne år sket en væsentlig forbedring. Om disse kår kan opretholdes, afhænger naturligvis i høj grad af vort samfunds økonomiske struktur, men også af standens forståelse af eget værd. Den største fare for opretholdelse af sunde forhold er den overbefolkning af faget, der er til stede, og som forskellige af standens elementer uanfægtet af advarsler bestandig forøger ved oplæring af elever, der ikke kan skaffes beskæftigelse til. Dog også på dette område vil vor stand vel en gang forstå den simple lov, at der gøres synd mod de unge og synd mod standen.

Om det er muligt at holde tilgangen inden for fornuftige grænser, og om det er muligt at holde respekten for lauget vedlige ved, at alle bevarer forståelsen af, at en rimelig hensyntagen til laugets førerskab befordrer alles vel og ingens skade, da er det grundlag, som i årenes løb er lagt, nu således, at der af alle kan arbejdes og leves under forsvarlige kår.

Standens kortsynede opfattelse for år tilbage om alles kamp mod alle bragte ingen lykke.«

De sidste 25 år

EJENDOMSKØBETS OPGIVELSE OG DE ORGANISATORISKE KONSEKVENSER

INDEN en kronologisk gennemgang af begivenhederne i tiden 1930–1955 skal tage sin begyndelse, er det umagen værd at se på laugets og dets medlemmers forhold i 1930 gennem nutidens briller.

Økonomisk og kommercielt står standen i 1930 nogenlunde konsolideret; forholdet til leverandørerne og fagforbundet er i organisatorisk orden. Parterne kender ret og pligt, og tillidsmændene i ledelserne har til opgave at overvåge overholdelsen af spillets regler; men stilstand er tilbagegang, og med en dygtig leder i spidsen skal laugets nok vide, at tiden ikke står stille, og at der ikke kan høstes, hvor der ikke blev sået. Indførelsen af kollektivreklamen og Tempusordningen er så ubestridt den vigtigste foranstaltning, som laugets har fået gennemført inden for de sidste 25 år, og det var ganske naturligt at følge successen op ved en udvidelse af denne ordning med urforsikringen.

Festlighederne i anledning af 175 års jubilæet fik et godt og muntert forløb. Tidsskriftet udsendte et særnummer, i hvilket laugets prominente personer var karikeret af laugets nuværende kasserer, O. Lindgren.

Den 14. maj 1930 havde man i anledning af 100 års dagen for Urban Jürgensens død på Gjesagers initiativ afsløret en mindesten på pladsen ved Reformert Kirke i Gothersgade. Umiddelbart før jubilæet bragte tidsskriftet som tidligere nævnt en oversættelse af professor Chapuis' biografi om »Urban Jürgensen og hans fortsættelse«, og nu ved 175 års jubilæet lagde bestyrelsen blomster på Carl Wildschiödtz grav.

En reception af betydeligt format fandt sted i Teknologisk Instituts festsal, og om aftenen afholdtes en festmiddag på Langeliniepavillonen. Af hensyn til publikumsbesøget enedes man om først i november at afholde

en udstilling af historiske og moderne ure i Industriforeningens store sal; udstillingen blev en så stor succes, at laug^et langt over forventning kunne hjemføre et overskud! Og med mange gode ønsker fra nær og fjern begyndte laug^et på de næste 25 års virke på vej mod 200 året.

Det var en ganske naturlig ting, at laugets ledelse årvågent fulgte lovgivningsarbejdet på rigsdagen. Dette var naturligvis også sket med hensyn til forberedelsen af den nye næringslov; gennem Fællesrepræsentationen for Dansk Håndværk og Industri havde laug^et så tidligt som i december 1921 tilstillet næringslovskommissionen sit syn på agentsalget, og da loven i 1931 endelig bliver vedtaget, indeholder den i sin § 29 det noksom bekendte principielle forbud mod omløben med varer.

1931 Samme år vedtager rigsdagen trustloven – lov om prisaftaler af 28. april 1931, der trådte i kraft 1. januar 1932 – en lov, hvis principper 20 år senere skulle komme til at bringe så megen uro om urbranchen og dens aftalesystem.

Detailhandelen kunne ikke undgå at mærke følgerne af, at guld-møntfoden i 1931 blev opgivet. Man søgte med kortest muligt varsel fra grossistside at dække sig ved en prisforhøjelse, som på et møde i laug^et mellem grossistforbundets formand Herman Sørensen og laugsmedlemmerne blev vedtaget som en uundgåelig omend ubehagelig omstændighed.

Detailhandelens organisationer havde dannet et landsudvalg mod illoyal og illegitim handel, af hvis forretningsudvalg O. P. Wiboe var medlem.

Som det ofte går, når en mand kæmper for en sag, følger mistanke og misundelse i kølvandet. O. P. Wiboes karriere danner ingen undtagelse i så henseende. Energisk og dygtig havde han siden sin tiltræden som oldermann i 1920 taget sig af laugets og standens problemer; men den travle organisationsmand må midt i al sin forjagethed prøve på ikke at glemme, at der er nogle af dem – hvis interesser han varetager – der ikke bevæger sig fremad med samme hast. Undertiden er en nok så klar – men kort og knap – besked ikke fyldestgørende, således at supplerende underretning må søges, og er oldermannen da så travl, at han ikke tålmodigt kan forklare og hjælpe i et lille spørgsmål, får han let prædikatet »overlegen«, og en vrangvillig masse – om ikke en opposition – skabes let i medlemskredsen.

1932 På den ordinære laugsforsamling den 2. marts 1932 må han lide den tort, som kun var et nålestik, at måtte forsvare sig mod rygtesmede i en sag om nogle spareure. Værre gik det med spørgsmålet om erhvervelsen af en ejendom.

Samme dag var en ekstraordinær laugsforsamling berammet til afholdelse med »Beslutning om køb af ejendommen matr. nr. 181 af Frederiksberg« på dagsordenen.

Der var nu gået 300 år, siden Smedelaug^et havde måttet sælge sit laugs-
hus, og i al den tid, Uhrmagerlaug^et havde bestået, havde urmagerne ikke haft foden under eget bord. Men dette historiske moment kan for Wiboe og hans bestyrelse kun have været af underordnet betydning.

Vigtigere var det at skaffe laugets en ejendom, der på een gang kunne tjene som laugets domicil, indeholde møde- og administrationslokaler – og muligvis også rumme nogle friboliger for laugets gamle. Endelig skulle rentabiliteten være i orden. Med stolthed kan oldermændene konstatere, at medens laugets i 1920 havde et underskud på 1500 kr., var laugets kapital nu – 12 år senere – på 50.000 kr., hvoraf man i legatkapitaler havde modtaget 28.000 kr., medens de 22.000 kr. var opsparet på forskellig måde.

Spørgsmålet om laugets administration trængte sig på i stigende grad. Laugets kontorhold var fordelt på oldermændene og kassereren Julius J. Jensen. Det siger sig selv, at korrespondance, bogholderi, protokoller o. m. a. snart placeret på oldermændenes eller kassererens bopæl, snart i deres forretninger og snart medbragt på møder i diverse lokaler byen over, måtte lide under den manglende koncentration, således at det var umuligt planmæssigt at administrere laugets arkiv.

Det viste sig vanskeligt at føre sagen om ejendoms købet igennem. Ejendommen, der efter det oplyste kunne erhverves med kun 40.000 kr. i udbetaling og dog give 12.000 kr. årligt i overskud, var besigtiget af oldermændene, viceoldermændene, en bisidder (Jacob Jacobsen) samt Wilh. Fals og Georg Nielsen. Bestyrelsen henholdt sig fuldt og helt til disse mænds anbefaling af købet, og med den tillid, som bestyrelsen mente at have krav på, indstillede den købet til laugsforsamlingens vedtagelse.

Da det af den påfølgende diskussion – der fra modstandernes side syntes helt at savne argumenter – endogså usaglige – fremgik, at flertallet var imod købet, greb Wiboe fejl og satte sin oldermændspost ind på sagen.

Her svigtede ikke alene hans intuition, men også hans erfaring som organisationsmand. Havde han ikke utålmodigt krævet blind underkastelse, men udholdende aftenen igennem fastholdt og forklaret det fornuftige i den foreslåede disposition, kunne han vel nok have gjort forsamlingen »mør«, og i så fald havde Uhrmagerlaugets idag formentlig stadig været ejer af en smuk, solid ejendom på Frederiksberg og havde øget sin kapital. Men – som det hedder i referatet – en art panik greb af uforklarlig årsag forsamlingen, og ved afstemningen faldt forslaget. 18 stemte for, og 31 imod. Wiboe meddelte, at han nedlagde sit mandat som oldermænd, og derpå erklærede viceoldermænd C. Jonsén, at han og den øvrige bestyrelse også nedlagde deres mandater, idet man dog ville fungere, indtil den nye bestyrelse var blevet valgt.

På den ekstraordinære laugsforsamling den 17. marts 1932 skulle laugets skæbne med hensyn til ledelsen fremover afgøres. Det blev en livlig laugsforsamling, hvis forhandlingstone just ikke kunne karakteriseres som parlamentarisk.

På bestyrelsens vegne udtalte oldermændene:

»Motiverne til det alvorlige skridt fra laugsbestyrelsens side er ingenlunde, at bestyrelsen er træt af sit arbejde, eller at den føler, at der ingen

opgaver er at arbejde med indenfor vort laug. Nej – tværtimod har samtlige medlemmer en stærk følelse af, at vort laug under de forhold, vi for tiden lever under, ligeså fuldt som nogensinde før trænger til at ledes af øvede hænder og trænedede hjerner, der formår at finde mål, midler og veje såvel til – såvidt det er muligt – at afbøde nogle af de sår, som verdenskrisen og den økonomiske depression slår, som ved en politik udadtil at skabe respekt for vor stand og holde den oppe i det milieu, hvori vi i de senere år har arbejdet os op.

Arbejde er der altså nok af, og opgaver er der også nok af for dem, der kan se dem og kan binde an med dem. Men der kræves een ting for at kunne skabe resultater og løfte opgaver, og det er at have ryggen fri. Dette vil enhver, der mener vort laug det vel, kunne forstå, og jeg ved også, at der her i aften sidder mange sådanne kolleger. Men jeg ved også, at her sidder nogle, der mener at have den opgave at gøre tilværelsen for bestyrelsen så vanskelig som mulig, og derfor indtager de bestandig en holdning, der gør vort laug skade. Dog vil jeg ikke hævde, at hensigten bevidst er at skade vort laug. De herrers holdning er vel nærmest dikteret af forfængelighed, trangen til at spille en rolle, parret med mangel på klart oversyn over deres egne handlinger.

Men hvilke motiver, der end er tilstede, er resultatet, som af mig anført, til skade for laugene.

Var det nu således, at de herrer, jeg her sigter til, var fremkommet med ideer og planer om fremskridt og forbedringer inden for vort laug, og en stædig konservativ bestyrelse havde hæmmet gode tankers realisation – altså gode tanker og planer til styrkelse af vort laug og forbedring af standens kår –, da var der grund til at råbe »Vagt i Gevær«.

Men således er det ingenlunde. Det, der er sket, er smålige trakasserier på møderne og i særdeleshed en sjælden uappetitlig og ondartet sladder, sat i omløb på en sådan måde, at den, det er gået ud over, enten meget sent eller slet ikke har opdaget, hvad der blev sagt bag hans ryg.«

Oldermanden vendte derpå tilbage til de angreb, der havde været rettet imod ham i spareur-sagen og udpegede en enkelt i forsamlingen som viderebefordrer af uholdbare påstande. Endvidere nævnte han, at også de angreb, der var rettet mod kassereren på sidste laugsforsamling i forbindelse med regnskabsaflæggelsen for jubilæumsudstillingen, havde bestyrelsen taget som et udtryk for netop de førnævnte uheldige tendenser hos en vis medlemsgruppe og ikke for saglig kritik.

Efter påny at have gennemgået momenterne, der kunne anføres for og imod det omdiskuterede ejendoms køb, sluttede han med stærkt at beklage, at den sag var blevet ødelagt. Efter oldermandens indlæg udspandt der sig naturligvis en diskussion, i hvilken modstanderne af bestyrelsen kritiserede denne, i hovedsagen ud fra personlige betragtninger.

For at få en afslutning på diskussionen, udbad dirigenten sig forslag til valg af en ny bestyrelse, og et sådant blev forelagt – lidt uforberedt, som

det syntes – eftersom en af kandidaterne nægtede at modtage valg, og yderligere erklærede oldermændsemnet H. C. Kallerup, at han ikke brød sig om at blive oldermann, men blot fordrede, at bestyrelsen skulle give en undskyldning og derefter fortsætte.

Man skred derefter til afstemning om den opstillede liste; der blev afgivet 48 for og 48 imod og 4 blanke. »Listen var således forkastet« hedder det i referatet.

Som et punkt på dagsordenen var endvidere spørgsmålet om laugsforsamlingens dirigentpost. Gennem en lang årrække havde P. Th. Nielsen med dygtighed varetaget dette hverv, men var ved de seneste lejligheder blevet afløst som dirigent af overretssagfører Bang Ebbestrup. I de foregående begivenheder har hans navn ganske vist ikke været nævnt ret ofte, uanset hans medvirken ved mange lejligheder har haft afgørende betydning. Wiboe har i sit jubilæumsskrift ydet ham al mulig anerkendelse for hans organisatoriske arbejde. Han var i sin tid sekretær i »1875«-foreningen, havde flere gange været formand for fagforeningen, senere indvalgt i laugsbestyrelsen, og havde virket i mange år som formand for understøttelseskassen; også i Optikerforeningen blev han formand, og af særlige sager, til hvis løsning han har bidraget, kan nævnes hans forslag om sammensætningen af urmagerskolens bestyrelse, og sammen med Wiboe og Fr. Wich var han forslagsstiller med hensyn til sammenslutningen af 1875-foreningen og lauet. Han var ubestridt et medlem, til hvem kollegerne måtte have al tænkelig tillid, og det måtte uden tvivl have vægt, når han nu – 67 år gammel – i 1932 som loyal, indsigtfuld organisationsmand henstiller til bestyrelsen at fortsætte.

I den foreliggende situation, da et forslag gående ud på, at dirigenten fremtidigt skulle vælges blandt medlemmerne, erklærer P. Th. Nielsen, at han ikke mere kunne påtage sig dirigenthvervet, og at han selv havde foreslået en sagfører.

Oldermanden forklarede, at vedtagelsen om at have overretssagfører E. Bang Ebbestrup som dirigent, var sket på en laugsforsamling, og motiveringen var den, at laugets mangeårige dirigent havde ønsket at trække sig tilbage, og da der hyppigt ved laugsforsamlingerne forelå spørgsmål, hvortil der krævedes juridisk indsigt, havde man formået overretssagføreren, der jo i øvrigt var laugets mangeårige juridiske konsulent, til at overtage dirigenthvervet.

Forslaget om, at dirigentposten skulle forbeholdes medlemmerne, blev imidlertid stemt ned, og den fortræffelige Bang Ebbestrup fortsatte i mange år som dirigent.

Den 14. april 1932 fyldte Wiboe 60 år, midt i strid, men også i sin mandoms fulde kraft. To mænd skriver i tidsskriftet en oprigtig lykønskning til ham, nemlig forbundsformand C. Madsen og M. Gjesager, der allerede på dette tidspunkt var kendt som en god og flittig bisidder, men dog fremfor alt som formand for Den Danske Urmagerskole.

De to notitser gengives her, fordi de på een gang giver en god karakteristik af Wiboe og samtidigt et indtryk af situationen i foråret 1932.

Oldermand O. P. Wiboe fylder 60. – En mand, hvis navn gennem mere end en menneskealder har været et af de mest omstridte inden for vort fag, oldermand for Uhrmagerlauget og redaktør af nærværende blad gennem de sidste 12 år, O. P. Wiboe, fylder den 14. april 60 år.

Lad os benytte denne lejlighed til at trække vejret roligt et øjeblik og glemme verdenskrise, arbejdsløshed og al den anden elendighed, der præger vor tid i en så uhyggelig grad, og benytte denne korte pause til at tænke lidt over, hvad denne mand egentlig har betydet for vort fags udøvere gennem disse mange år og indtil dato.

Det er ikke svært at finde synlige resultater af O. P. Wiboes arbejde, og selv om ikke alt lykkedes, vil dog selv hans skarpeste modstandere ikke have vanskeligt ved at finde mange gode, synlige resultater af hans arbejde i vort fags tjeneste.

En sag, der ordnes helt tilfredsstillende, glemmes imidlertid hurtigt af menneskene uden hensyn til, at det måske kostede et overmål af kraft at nå til et gunstigt resultat. Det, man hæfter sig ved, er de sager, der ikke blev løst tilfredsstillende, hvilket er ganske naturligt; men man glemmer, når man i den anledning skyder på lederen, at i den tid, vi lever i, er mange sager på forhånd dømt til at mislykkes.

Lad mig til støtte for hukommelsen nævne et par mærkesager gennem de senere år. Der er først afbetalingsspørgsmålet. På dette område har W. udført et vældigt arbejde, og dette arbejde har utvivlsomt sat god frugt i den nye næringslov, der netop er trådt i kraft i disse dage. Der er erhvervsbanksagen, og der er sidst, men ikke mindst, arbejdet for at højne vor stand fagligt og økonomisk gennem en bedre læringeuddannelse. På dette område har O. P. Wiboe været den, der tog initiativet, og i fællesskab med Centralforeningen og vort forbund gennemførte de reformer, der utvivlsomt vil blive til stor gavn, særlig for vort fags yngre udøvere, og jeg føler mig helt i kontakt med landets organiserede urmagersvende, når jeg i dag bringer hr. Wiboe en tak for dette arbejde.

Der har i al den tid, jeg har kendt noget til urmagerens forhold, stået strid om navnet Wiboe; med ligegyldighed blev det aldrig behandlet, og det er da heller ingen hemmelighed, at der netop for tiden i lauget udkæmpes en ny kamp med dette navn som brændpunkt.

Det, jeg ønsker hr. Wiboe på fødselsdagen, er derfor ikke færre eller ringere modstandere fremtidig, men at udviklingen i al almindelighed må forme sig således, at det bliver synligt for enhver, der vil se, hvilken stor betydning hans arbejde har haft for vor stand. Til lykke med de 60 år.

C. Madsen.

»Sammen med denne lykønskning, som er smuglet ind i nærværende nummer af tidsskriftet og derfor også fødselaren ukendt, indtil han her modtager bladet, bringer jeg den fungerende laugsbestyrelses lykønskning og tak for samarbejdet. Var det i øjeblikket muligt at få dannet en ny stærk og handlekraftig bestyrelse, ville jeg have ledsaget denne lykønskning til dig med ønsket om, at din 60 års fødselsdag på grund af dit noget vaklende helbred, havde dannet afslutning på din virksomhed for Københavns Uhrmagerlaug. Men da jeg ikke øjner en sådan mulighed, vil jeg tværtimod benytte anledningen til at rette en energisk og alvorlig henstilling til dig om, at du igen for en tid lader dig stille til valg og fortsætter dit arbejde til højnelse af vor stand ad samme veje, som du med så stort held har betrådt i tiden, som nu er tilbagelagt.

M. Gjesager.

Og så fulgte en ny ekstraordinær laugsforsamling – den 19. april 1932 – med bestyrelsesvalg på dagsordenen.

Oldermænd Wiboe holder her en mesterlig tale om den ligefrem let-sindige anvendelse af stemmesedlen, som havde været praktiseret på de to sidste laugsforsamlinger, og kommer samtidigt ind på de kvalifikationer, som er ubetinget nødvendige i ledelsen, hvis laugets overhoved skal *ledes*.

»At lede laugets og lede det, som det er ledet en række år, er noget ganske andet. Det er et arbejde, der omtrent tager sin mand fra morgen til aften. Det er først og fremmest et arbejde, der kræver en nøje kontakt med, hvad der foregår i vor by, i vort land og tildels i udlandet, og ikke mindst en forbindelse med hovedstadspressen. Hvor det bl. a. gælder om, at vort laug ved enhver lejlighed, der gives, udnytter de muligheder, der er tilstede for overfor offentligheden at få en god position, og her tør jeg sige, at de muligheder, der har været, er udnyttede til fordel for vor stand.

Dernæst det daglige sure arbejde med alle de små og store ting, der møder frem og skal afgøres. Jeg skal nævne misligholdelse af laugets love, priskuranter samt overenskomsterne med fagforbundet og grossisterne samt lærlingesager. Alt dette unddrager sig medlemmernes opmærksomhed.«

Dette er en fuldgyldig og koncentreret forklaring af de krav, der stilles til en laugsbestyrelse.

Da der nu fra 69 medlemmer var modtaget en anmodning, hvori det hed:

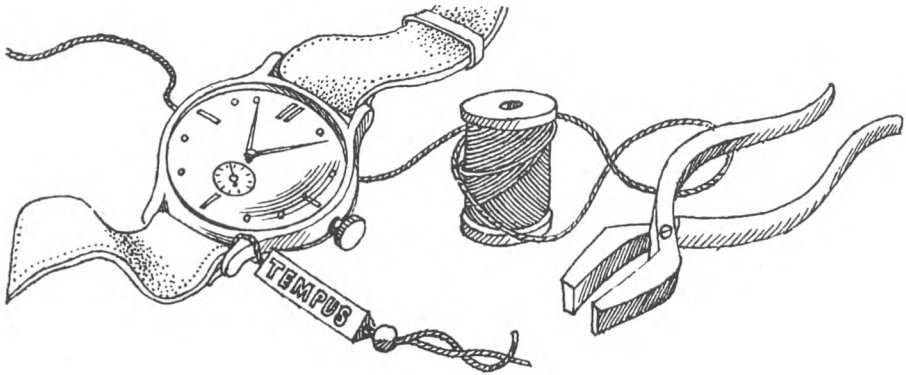
»Da det for vort laugs almindelige udvikling og dets fremgang og trivsel må beklages, at vor mangeårige bestyrelse har nedlagt sine mandater, og det samtidig på sidste laugsforsamling ikke viste sig muligt at danne en ny bestyrelse, opfordrer vi underskrevne medlemmer af Uhrmagerlauget herved indtrængende og alvorligt vor hidtidige bestyrelse til påny at stille sig til valg.«

havde laugsbestyrelsen besluttet sig til at stille sig til valg igen, ikke mindst fordi det på det tidspunkt havde vist sig umuligt at stille forslag om en anden bestyrelse, som laugets med tryghed kunne overgive ledelsen.

Efter den påfølgende diskussion gik man over til valget, hvorved den gamle laugsbestyrelse genvalgte med 55 stemmer for og 29 imod.

På denne laugsforsamling vedtoges det tillige at bemyndige bestyrelsen til at antage lønnet revisionsmedhjælp.

Et vanskeligt skær var klaret; det var måske godt for noget, at der havde fundet et opgør sted inden for laugets. Bestyrelsen gik afgjort styrket ud af vanskelighederne, hvilket gav den kraft til at tage fat på nye opgaver, der trængte sig på.

KOLLEKTIVAVERTERINGEN STRIDEN OM LÆRLINGEUDDANNELSEN OPTIKSAGEN

EN sådan ny opgave var spørgsmålet om kollektiv avertering, og dette blev sat på dagsordenen til en ny ekstraordinær laugsforsamling den 28. september 1932.

Den svigtende omsætning krævede en indsats, der skulle have størst mulig virkning for det mindst mulige økonomiske offer, og da det syntes, at tordenbygen i april havde rensset luften, kunne forslaget efter en kort saglig drøftelse vedtages. Denne vedtagelse er det første skridt til reklamekassens oprettelse og bør mærkes, når der ses hen til den umådelige betydning, som dette specielle arbejdsområde skulle få ikke mindst for laugets økonomi.

Imidlertid skulle forklaringen i den smertefrie vedtagelse søges i finansieringen af kollektivreklamen; ifølge forslaget skulle omsætningen fra grossist til detailhandler belægges med en reklameafgift på 3 pct., hvoraf grossisterne skulle dække den ene procent og detailhandlerne de to.

Det vedtagne laugsforslag bliver tilsendt Grossistforbundet, som imidlertid den 5. november 1932 vedtager at meddele urmagerne, at forbundet er interesseret i tanken om kollektiv annoncering og gerne vil stille sig imødekommende, men man vil dog ikke kunne acceptere den af laugets foreslåede ordning. Derimod vil Grossistforbundet yde et tilskud til kollektiv annoncering i det kommende år på 5000 kr., for så vidt Urmagerlauget og Dansk Urmager Centralforening tilsammen tilskylder 15.000 kr. hertil, og under forudsætning af

at reklameringen udstrækkes til hele landet, og at et bomærke, for såvidt sådant anvendes, gøres fælles for København og det øvrige land.

at bøder, som medlemmer af laug^{et}, centralforeningen eller forbundet
matte ifalde i henhold til overenskomsterne, medgår som ekstraordi-
nære tilskud til annonceringen,
at der for de nævnte beløb kan tilvejebringes en virkningsfuld reklame,
fordelt over sæson-månederne, og
at annonceringen ledes af et fællesudvalg, nedsat af laug^{et}, centralforenin-
gen og uhrgrossistforbundet.

Forbundet var i øvrigt rede til forhandling om de nærmere detaljer ved-
rørende ordningen, og man forventede herefter at høre nærmere fra laug^{et}.

Med hensyn til en landsomfattende ordning havde laug^{et} netop ved-
taget at stille en henvendelse til Centralforeningen herom i bero, idet man
først ville se udfaldet af et eetårigt forsøg. Imidlertid slår Grossistforbundets
modforslag forhåbningerne i stykker om, at reklamekampagnen kunne
sættes ind før jul, bl. a. ved at tage afstand fra den opkrævningsmæssige
ordning på basis af hver detailhandlerkundes indkøb, idet denne fordeling
af byrderne urmagerne imellem fandtes at være den eneste retfærdige og
administrativt overkommelige, og uanset at grossisterne tilbyder at betale
de $\frac{5}{7}$ af reklamebudgettet mod $\frac{1}{3}$ ifølge laugsforslaget, så må spørgsmålet
henlægges – i hvert fald indtil videre – og grossisterne får en »overhaling«
af oldermanden i tidsskriftet.

Urmuseet, der, som man vil huske, var stiftet i 1902, var ikke blevet helt, 1933
hvad man havde ventet; pladsmangel, lokaliteterne og de økonomiske
forhold var utilfredsstillende, og efter nogen forhandling mellem de inter-
esserede parter og »Den gamle By« i Aarhus samt Nationalmuseet blev
der truffet den overenskomst, at Nationalmuseet udtog de få ting, som
dette havde tilkendegivet, at have interesse for, dernæst skænkedes hoved-
parten af samlingen til Urmuseet i »Den gamle By«, og endelig bevaredes
en mindre samling for Uhrmagerlauget i Kjøbenhavn. På den ekstra-
ordinære laugsforsamling den 16. november 1933 kunne oldermanden
meddele, at denne ordning nu var fuldbyrdet.

Den kollektive annoncering var imidlertid ikke skrinlagt. I løbet af 1933
var spørgsmålet påny blevet drøftet med grossisterne, og på et møde den
24. januar 1934 mellem repræsentanter for laug^{et} og Grossistforbundet 1934
indgik man en overenskomst, som skulle træde i kraft, når den var blevet
vedtaget på de kompetente forsamlinger:

- »1) Parterne er enige om i fællesskab at begynde en annoncekampagne
med det formål at vække publikums interesse for ure.
- 2) Midlerne tilvejebringes på den måde, at samtlige fakturaer, der af
forbundets medlemmer udstedes til medlemmerne af Københavns Ur-
magerlaug, pålignes 2 pct. for hver hel krone for ure og urfour-
niturer.

- 3) Som kontrol af, at forbundets medlemmer opgiver deres ur- og urfurniture-omsætning til medlemmer af laugget, ansætter forbundet for egen regning og med laugsbestyrelsens billigelse en statsanerkendt revisor, der på sekretærens og lauggets foranledning ved stikprøver kontrollerer rigtigheden af medlemmernes opgivelser. Forbundets medlemmer er forpligtet til at stille deres bøger og øvrige nødvendige materiale til revisorens rådighed. Det samme gælder for forbundets udenlandske medlemmer, og for disses leverancer skal stikprøver kunne foretages hos detaillisten.

Revisoren udarbejder beretning om hans kontrol af grossisternes samlede omsætning, hvilken beretning tilstilles Uhrmagerlaugets bestyrelse.

- 4) Grossisterne udbetaler hvert kvartal 2 pct. af deres samlede ur- og urfurniture-omsætning til grossistforbundets sekretær, der overgiver totalbeløbet til Uhrmagerlauget med angivelse af, hvilken totalomsætning der i det forløbne kvartal har fundet sted for forbundets medlemmer.
- 5) Aftalen træder i kraft pr. 1. april 1934 og gælder for to år til 1. april 1936, til hvilken tid en af parterne kan opsige denne med 3 måneders forudgående varsel.
- 6) Konstateres det, at et medlem af forbundet eller laugget unddrager sig de indgåede forpligtelser, tager en voldgiftsret – valgt efter den faste overenskomst mellem de to organisationer – sagen op til behandling og skal da idømme bøder, hvis størrelse skal være 20 gange det undtagne beløb, som udredes af grossist og detaillist med halvdelen af hver af parterne.«

Ved denne betingede overenskomst bortfaldt ganske vist grossisternes økonomiske medvirken i kollektivreklamen, men til gengæld påtog Grossistforbundet sig det administrative arbejde med opkrævning af afregning af reklameafgiften.

Overenskomsten blev forelagt laugsforsamlingen den 21. februar 1934, men kunne dog af formelle grunde ikke vedtages, selv om der var flertal for planen.

I april 1934 lejer laugget lejligheden i Puggaardsgade nr. 2, 1. sal, og herved bydes der laugget betingelser for fuldtud at opfylde sin mission som samlingssted for medlemmerne. Her skulle lauggets kontor og arkiv etableres, her kunne de ugentlige klubaftener foregå på en værdig måde, laugsforsamlinger afholdes og de dele, der var tilbage fra Urmuseet, udstilles.

Den 18. oktober 1934 afholdes ekstraordinær laugsforsamling, ved hvilken lejlighed prisen på urglas – et uopslideligt emne – påny forelægges til afgørelse. Spørgsmålet afklares ved diskussionen, priskuranten kan vedtages. Endvidere blev vedtaget en ny formulering af optagelseserklæringen,

men den foreslåede lovændring, der skulle bane vej for vedtagelse af en overenskomst med Grossistforbundet om den kollektive reklame, blev forkastet med 31 stemmer imod og 24 stemmer for.

Mod forventning efterfølges dette nederlag for et virkeligt godt og sagligt velbegrunderet og forberedt forslag ikke af en øjeblikkelig »overhaling« af de »søvnige« laugsmedlemmer i tidsskriftet. Man lod sagen om den kollektive propaganda i dagspressen og de organisatoriske formalia, som udkrævedes til planens realisation, hvile – og modnes; men ved den ekstraordinære laugsforsamling den 7. november 1935 i laugets lokaler opnår man gennemførelsen af et hanefjed i den ønskede retning, idet laugsforsamlingen vedtager indførelsen af det cirkelrunde bomærke, som stadig er i anvendelse. 1935

I december-nummeret 1935 af tidsskriftet kan den utålmodige oldermann og redaktør ikke tilbageholde et suk over den kollektive averterings skæbne, og efter meget udførligt at have rekapituleret sagen i alle dens faser skriver han:

»Vi tror derfor, at det sidste ord i propagandasagen ikke er sagt endnu; men derfor er det alligevel beklageligt, at en sag, der har betydning for os alle, er blevet forsinket uden nogen fornuftig grund. Dette er så meget mere kedeligt, som lauget – såvidt vi ved – var den første organisation, der tog sagen op. Og nu ligger vi ganske distanceret af Tyskland, Sverige og Norge.

Det holdt hårdt med at trække en kollektiv reklamering igennem det nåleøje, der hed den formelle basis. Det skortede ikke på grundigt forarbejde med hensyn til intern propaganda. I tidsskriftet var der i løbet af 1935 bragt en meget udførlig omtale af, hvordan denne sag hidtil var behandlet, og ved enhver lejlighed ved forsamlinger kom Wiboe forsigtigt ind på, hvorledes laugets økonomi kunne have set ud, hvis man i sin tid havde besluttet ejendoms købet; analogt hermed fremholdt han nu, hvorledes situationen for salg af ure ville tage sig ud, hvis medlemmerne ikke kunne samles om en kvalificeret vedtagelse af denne vigtige sag.

Ved indkaldelsen af en ekstraordinær laugsforsamling til den 5. marts 1936 havde bestyrelsen planlagt at slå endnu et slag for ordningen. Mødet blev indledt med et foredrag af reklamechef Michaelsen, »Dagens Nyheder« om »Reklamen i Uhrmageriets Tjeneste«, og efter denne vel tilrettelagte start lod diskussionen nok ane, at stemningen var for en ordning med kollektiv avertering som formål, men da forslaget om en vedtægtsændring kom til afstemning, faldt spørgsmålet påny igennem, idet der vel var 31 stemmer for (og 25 imod); men da der var tale om en lovændring, krævedes $\frac{2}{3}$ af stemmerne for. Kun 12 dage senere afholdes påny laugsforsamling med samme dagsorden med hensyn til at tilvejebringe det formelle grundlag for ordningens gennemførelse. 1936

På denne laugsforsamling rejser der sig for første gang en stemme, som lyder frisk og ukrukket, og som med sin charme får tingene til at glide.

Holger Erlandsen var ejeren af denne stemme. Ukendt var han ikke; året før havde han – der altid syntes at sprudle af godt humør i så rigt mål, at skumlere og træge medlemmer blev overrendt – arrangeret en filmsaften i DSB-Kino kl. 23! Til trods for det malebariske tidspunkt at gå i biografen på, fik hans initiativ succes. Der blev udsolgt hus både ved den forudgående fællesservering à 85 øre og ved forevisningen af de fagligt betonedede films.

Nu forud for den sjette laugsforsamling, da der skulle tærskes langhalm på en reklameordning, havde han fået fat i et par kolleger – Ravn Nielsen og Thagaard var det – og med en energi og et gå-på-mod, som var ved at tage pusten selv fra oldermændene, tog man en ny agitationsform op: telefonen. Skriverier i tidsskriftet og taler kunne være meget godt, men agitationen fra eet overbevist til et andet medlem systematisk og i timevis, var en kraftanstrengelse, som ikke tidligere var taget i anvendelse. Resultatet af denne indsats blev en tilkendegivelse fra 80 medlemmer om, at reklamesagen ønskedes fremmet.

På denne laugsforsamling fik Holger Erlandsen først ordet, og med overbevisningens varme rev han forsamlingen med sig, således at oldermændene kun behøvede at sammenfatte diskussionen, og derefter gik man til afstemning; med 59 for og 22 stemmer imod var reklameordningen derefter en realitet, idet lovændringen hjemlede ret til at pålægge medlemmerne 2 pct. afgift af de enkelte medlemmers indkøb af ure og furniture.

Dernæst vedtoges på basis heraf,
at sætte reklameafgiften i kraft,
at de 2 pct. opkrævedes af grossisterne efter de tidligere skitserede retningslinier,
at nedsætte et 5 mands reklameudvalg, som sammen med bestyrelsen skulle iværksætte reklameringen,
at ordningen foreløbig skulle gælde i to år, og
at overdrage bestyrelsen at udøve kontrol med ordningen, samt
at indgå en overenskomst med Grossistforbundet om opkrævningen af reklameafgiften.

Reklameudvalget kom til at bestå af F. Christiansen, Gunnar Hansen, E. Larvig, Ravn Nielsen og Gunnar Wiboe.

I sin beretning på den ordinære laugsforsamling den 28. oktober 1936 kommer oldermænd Wiboe ind på et oldermænds- og kassererskifte. Julius J. Jensen havde da været laugets kasserer i 30 år og Wiboe oldermænd i 16 år, og for så vidt man kunne finde egnede emner til de to poster, fandt de begge, at tiden var inde til afløsning. Oldermændene kommer også ind på spørgsmålet om at få oprettet et laugskontor med den fornødne assistance. Arbejdet med laugets ledelse havde taget overhånd. Selv med kontormæssig bistand kunne laugsarbejdet som oldermænd lægge beslag

på det meste af en arbejdsdag. En ny oldermand skulle derfor gerne være økonomisk uafhængig og næsten uafhængig af den forretning, han driver. Et forslag fra fagforbundet om repræsentation i skolebestyrelsen nedstemtes, hvorimod et af H. C. Kallerup fremsat forslag om nedsættelse af et »forlystelsesudvalg« blev eenstemmigt vedtaget.

Til at indtræde i dette udvalg valgtes Holger Erlandsen, Gunnar Hansen og H. C. Kallerup.

På laugsforsamlingen blev reklameordningen kun løseligt berørt, da forhandlingerne med Grossistforbundet ikke var bragt til ende; denne aftale blev imidlertid truffet på et den 6. november 1936 afholdt møde mellem repræsentanter for laugene og grossistforbundet — med ikrafttræden fra 1. januar 1937.

Dermed var denne sag, hvis idé straks syntes ligetil og let at gennemføre, blevet 5 år gammel, men til gengæld var den nu en realitet; den havde gennemgået en modningsproces, som havde udstyret den med stabilitet.

Der skal ikke her foretages en systematisk gennemgang af laugets annoncekampagner igennem de forløbne 18 år — i hvert fald ikke i detaljer, en sådan opgave hører en specialist til; men nævnes skal det, at også anvendelsen af kollektivaverting kræver modning, opdragelse og erfaring. I begyndelsen var der enkelte, som havde svært ved at indse den kollegiale indstilling til udsalgsannoncerne. »Der var«, skriver oldermand Wiboe, »— forinden annoncerne fremkom — sendt ganske klart affattede direktiver om, hvorledes der skulle reklameres i vinduerne, og når så enkelte — trods bedre viden — benyttede den fortærskede og samtidig slimede trafik at sætte en ganske ny og kurant vare i vinduet, hvorpå der med drabelige tal og bogstaver var anført: Før 100 kr. — nu 80 kr., så er vi ude i det uappetitlige, i særdeleshed når enhver sagkyndig kunne konstatere, at varens kalkulationspris ikke var 100 kr., men kun 80 kr.«

Fra og med udsendelsen af »Dansk Tidsskrift for Urmagere« nr. 6 af 1. juni 1937 sker der en ændring i laugets struktur, som er et udtryk for laugets udvikling, dets afhængighed af »papirvældet« og for det forhold, at det simpelt hen var blevet umuligt at være oldermand og samtidig drive selvstændig virksomhed som urmager. Ændringen giver sig udslag i, at cand. jur. Børge Kock — sagførerfuldmægtig hos laugets juridiske konsulent og forøvrigt på anbefaling af denne — ansættes som laugets sekretær. Set udfra en ung jurists standpunkt en ganske naturlig ting, men anderledes med laugene. For første gang i laugets historie skal laugsskriverposten beklædes af en udenforstående, og på samme måde for medlemsbladet; for første gang i de 56 år, det har været udsendt, skal det nu ikke mere være en urmager, der redigerer det. O. P. Wiboes bemærkning i denne anledning gengives her. Ordene bæres stadig af den kraft, der udstrålede af organisationsmanden:

»Når jeg nu ophører med at redigere vort tidsskrift, er det ikke, fordi jeg har tabt interessen for de sager og spørgsmål, der er af vigtighed for

vor stand; men det er et positivt led i den tankegang, som jeg ved sidste laugsforsamling udtrykte i de ord: at man inden for en overskuelig tid måtte regne med, at nye kræfter tog arbejdet op. Inden for laugsbestyrelsen mener vi, i cand. jur. Børge Kock at have fundet en velegnet mand til at redigere vort tidsskrift og til som sekretær for laugets at føre de tanker og vedtagelser ud i livet, som melder sig til afgørelse.

En række år har det jo været således, at jeg har kunnet disponere – og har disponeret – over omtrent al min tid til arbejde for laugets. Dette er nu – på grund af ændrede forhold – ikke mere muligt for mig, bl. a. fordi jeg har mistet min dygtige hustru, der altid administrerede vore private sager. Hvad jeg her har anført, bærer tidsskriftet i det sidste halve år desværre synlige vidnesbyrd om – dels ved mangel på stof af interesse og dels ved en ganske uregelmæssig udsendelse. Dette vil nu blive forandret, således at tidsskriftet i løbet af kort tid vil udgå de første dage i hver måned. Jeg kan dog samtidig meddele kollegerne, at den misrøgtning af tidsskriftet, som har fundet sted, ikke gælder laugets sager i almindelighed, vel i nogen grad fordi disse har den egenskab, at de trænger sig frem på en sådan måde, at de må ordnes.

Om min virksomhed ved tidsskriftet skal jeg kort anføre: Fra slutningen af 1906 og til dato har jeg skrevet alle fagpolitiske og organisatoriske artikler, som ikke er signerede; indtil 1920 væsentlig som sekretær for laugets, og fra 1920 til nu som redaktør. Om artiklernes form og den fagpolitiske linie, jeg har holdt, har været rigtig, vil jo altid kunne diskuteres. Men der kan dog næppe rejses diskussion om, at den fagpolitik, der er forfægtet gennem vort tidsskrift, har været basis for de forudsætninger, hvorpå vore organisationer er bygget op.

Nogen afskedtagen skal jeg ikke slutte disse få ord med. Som det fremgår af notitser i tidsskriftet, står vi på flere områder overfor komplikationer, og den erfaring, jeg sidder inde med, skal ikke på noget punkt blive unddraget vort laug.«

På den ordinære laugsforsamling den 22. september 1937 omtaler oldermanden for første gang planerne om en kvalitetsmærkning i form af en plombering af ure. Sagen er endnu kun på det forberedende stadium, men man tager næppe fejl i, at kollektiv-annonceringens succes skal følges op. Publikum har nu fået at vide, at urene bør købes hos fagmænd, bomærket har vist sig hos laugsmestrene byen over, og nu skal plomberne på urene være vejledere for køberne.

På dagsordenen fremtræder overenskomstsituationen, idet svendene havde opsagt overenskomsten til ophør 1. oktober. Der råder en vis imødekommende stemning, og kort efter forsamlingen indgås da også en ny for svendene lidt forbedret overenskomst. I forbindelse hermed rettes der i en artikel i tidsskriftet en temmelig kraftig henvendelse til medlemmerne om ikke at lade gamle, veltjente svende nøjes med minimal-lønningen.

Der stilles på den samme laugsforsamling forslag om en kontingentforhøjelse i form af en lovændring; men da den er baseret på en ret kompliceret graduering i forhold til medlemmernes indtægter, opnår den ikke vedtagelse. Gunnar Wiboe revser i tidsskriftet medlemmerne med ris og ferle, fordi de ikke uden diskussion vil godtage bestyrelsens velgennemtænkte og gennearbejdede forslag, hvilket afføder et hvast svar fra Fr. Christiansen for G. W.s »måde, der er særegen for bærerne af dette navn.«

Den ekstraordinære laugsforsamling den 10. november 1937 bragte den kollektive reklame et meget stort skridt frem, idet Tempusordningen i sin første fase blev vedtaget eenstemmigt. Vedtagelsen gik ud på:

»Lauget indregistrerer i forbindelse med »Dansk Urmager Central Forening« et fællesmærke »Tempus«. I de i forbindelse med indregistreringen og fællesmærkets benyttelse forefaldende retsforhold varetager lauget tillige »Dansk Uhrmager Centralforening«s interesser.

Med hensyn til det af lauget og »Dansk Uhrmager Centralforening« indregistrerede fællesmærke »Tempus« fastsættes følgende fælles regler for de to organisationer: Retten til at benytte fællesmærket tilkommer begge de nævnte organisationers medlemmer, men mærket må kun anvendes i forbindelse med ure af forsvarlig kvalitet. Bedømmelse af, hvorvidt et ur skal forsynes med »Tempus« mærket, foretages af de to organisationers bestyrelser i samråd eller af et mindre udvalg, valgt af bestyrelserne. Den således fastsatte kvalitet af ure skal til enhver tid være ens for de to organisationers medlemmer.

Forsåvidt fællesmærket uberettiget benyttes af andre end de to organisationers medlemmer, har enhver af disse organisationers medlemmer ret og pligt til at gøre indberetning om overtrædelsen til sin organisations bestyrelse, som det da påhviler at foranstalte enhver overtrædelse, der kommer til dens kundskab, forfulgt.«

Derimod blev det af bestyrelsen påny fremsatte forslag om kontingentforhøjelsen forkastet, men man opnåede dog en eenstemmig tilkendegivelse fra forsamlingen om, at kontingentet burde sættes op; det var da blot formen og grundlaget, som man skulle finde frem til.

På den ordinære laugsforsamling afgik Julius J. Jensen som kasserer, og som god skik var, trådte festudvalget i funktion for til hans ære at arrangere en festmiddag, hvor han hyldedes i taler og sange for sin langvarige opofrende virksomhed i laugets tjeneste.

Små fjorten dage senere måtte festudvalget til arbejde igen, denne gang for at arrangere en festmiddag for forstander Hans Pedersen, der havde 25 års jubilæum på urmagerskolen; til denne sidste fest deltog urmagerne fra det ganske land for at hylde »Smeden Hans«. Begge disse to mænd, som har gennemlevet laugets udviklingsrige og bevægede historie i et par menneskealdre, vil kunne deltage i de festligheder, som skal kendetegne 200 årsdagen.

1938 »Det årlige udsalg finder sted fra den 1. januar til den 1. februar 1938«, kunne man læse som den første meddelelse i tidsskriftets januarudgave 1938, et arrangement, der tjente samme formål som mange andre branchers udsalg, nemlig at få ryddet op i lageret af ukurante varer, varer, som dog var forsvarlige at sælge til en nedsat pris og ud fra det ønske, at udsalgs kunderne ville blive så tilfredse, at de kom igen.

Enkelte medlemmer havde tidligere forsøgt sig med udsalg, hvilket var blevet honoreret med advarsler med udsigt til bøder i gentagelsestilfælde, bedømt som ukollegiale handlinger; men med iværksættelsen af den kollektive reklame gled også et i fællesskab arrangeret årligt udsalg ind i bestræbelserne for at »popularisere« urhandelen, vel at mærke den handel med ure, som praktiseredes af de faglærte, organiserede mestre i laug.

For tredje gang skal medlemmerne tage stilling til kontingentforhøjelsen. I tidsskriftet er der propageret herfor, og på en ekstraordinær laugsforsamling den 9. februar 1938 nævner oldermænd Wiboe den voksende administrations krav til laugets økonomi: Sekretærens løn skal dækkes, til Jens Olsens ur har man forpligtet sig til årligt at betale kr. 1000 i fem år, og ifølge den nye lærlingelov skulle der nedsættes et fagligt udvalg, hvis administration også krævede penge. Derfor må en kontingentforhøjelse gennemføres, og for tredje gang foreslår bestyrelsen den graduerede kontingentbetaling – et eklatant fejlgreb foreningspolitisk set, for det første fordi medlemmerne selvsagt ikke kunne og ikke kan lide at blive klassede, og for det andet, fordi det skulle bero på bestyrelsens skøn – omend dette var appelabelt – i hvilken klasse medlemmet skulle sættes.

Forslaget forkastedes igen, og endogså det af laugsbestyrelsen fremsatte subsidiære forslag på en generel forhøjelse af kontingentet til kr. 50 årligt led den samme skæbne, medens kloge og besindige medlemmer som P. Th. Nielsen og H. C. Kallerup beklager, at man påny har forkastet forslaget om tilvejebringelsen af de nødvendige økonomiske grundlag for laugets virksomhed.

Lige siden laugene udtrådte af Centralforeningen, har man af spredte bemærkninger i fagpressen anet tilstedeværelsen af et køligt forhold mellem lederne af de to organisationer; fra tid til anden indeholdt »Dansk Ur-mager Tidende« antydninger af utilfredshed med snart dette og snart hint, men medens to kloge formænd, Sophus Pedersen og P. Sørensen forstod værdien af samarbejde og sammenhold på tværs af bælte, kneb det for efterfølgeren, Alfred Jepsen, at holde stand mod de organisationsmænd inden for Centralforeningen, der ville stå fast på den gode ret på bekostning af det gode samarbejde.

Siden den nævnte adskillelse mellem organisationerne var dog et samarbejde blevet praktiseret – fuldt så værdifuldt, som hvis man var enedes om de samme sager inden for en landsorganisation: Overenskomster var indgået på fælles linie med Grossistforbundet og Fagforbundet, og til syvende

og sidst var man dog kommet overens også om laugets repræsentation i Skandinavisk Urmager Forbund, en afgørelse, som man næppe kommer uden om at tillægge Centralforeningen megen ære for på grund af udvist forhandlingsevne.

Men i april 1938 gnistrer det pludseligt mellem de to poler. Den nye lærlingelov krævede nedsat et fagligt udvalg, blandt hvis opgaver det var at udarbejde forslag til regler for uddannelse af fagets lærlinge – til godkendelse af lærlingerådet, og her er vi ved kilden til divergensens opståen, nemlig en misfornøjelse med, at centralforeningen som den oprindelige hovedorganisation på nogle punkter skulle distanceres af laugets. Allerede året før havde man i Centralforeningens medlemsblad kunnet læse indlæg, der søgte at rejse en stemning mod den praksis, at formanden for skolebestyrelsen beklædtes af en af laugets repræsentanter, uden at man dog kunne fremkomme med anden anke i dette forhold end det rent præstigemæssige.

Da nu reglerne for lærlinges uddannelse skal fastlægges, bliver laugets ene og fagforbundets 3 repræsentanter, der tilsammen udgør $\frac{2}{3}$ af det faglige udvalg, enige om, at det bør være en pligt for alle lærlinge hele landet over at afslutte deres uddannelse med et ophold på urmagerskolen, medens mindretallet inden for udvalget, Centralforeningens to repræsentanter, hævder, at opholdet på skolen i hvert fald for provinsens vedkommende bør være en frivillig sag.

Da der ikke ved forhandling i det faglige udvalg opnåedes enighed om dette punkt, blev resultatet, at flertallet indsendte sit forslag til lærlingerådet, medens mindretallet afgav en mindretalsindstilling.

I den i fagbladene påfølgende polemik om spørgsmålet kritiserer Centralforeningen, at laugets oldermænd pludselig går i forbund med Fagforeningen, medens Wiboe godtgør, at hans indstilling er den samme, som han hele tiden, d. v. s. de sidste 5 år, havde haft. Ydermere henviser han til en enstemmig vedtagelse på et foregående møde i det faglige udvalg:

»Man enedes om, at spørgsmålet om obligatorisk ophold på urmagerskolen for lærlinge fra Centralforeningens medlemmer udskydes til efter afholdelsen af Centralforeningens ekstraordinære generalforsamling i januar 1938«, og tilføjer:

»Protokollatet viser ganske klart hen til, at spørgsmålet om obligatorisk ophold på skolen for samtlige lærlinge i Danmark skulle forelægges på Centralforeningens generalforsamling i januar 1938, fordi det faglige udvalg ville tage sagen op på sit første møde efter denne generalforsamling. At sagen ikke – såvidt man kan se af Centralforeningens referat – har været forelagt, må blive et indre spørgsmål i centralforeningen, som det faglige udvalg i hvert fald ikke kan være ansvarlig for.«

At Wiboes standpunkt var rigtigt, har udviklingen godtgjort; historien har kun ros tilovers herfor; måske har hans sikkerhed været noget af en

anstødssten hos dem, der ikke var enige med ham, og måske har han savnet evnen til at ryge fredspibe med dem, han havde skalperet.

Af Meilvangs indlæg i »Dansk Tidsskrift for Urmagere«, nr. 5 af 1938 ser man, at gemytterne er kommet i kog, og slag i slag følger nu artikler, som i første række tolker personlige angreb på Wiboe fra Centralforeningens ledende mænd.

Polemikken slutter med et alvorligt brev fra J. Meilvang, der faktisk sprænger fortidens samarbejdsbånd, idet han slutter:

»Lad det være sagt med det samme, det lader sig ikke gøre, og vi ønsker for fremtiden intet at have med hr. Wiboe at gøre; så ønsker lauget samarbejde med Centralforeningen, kan dette kun opnås på følgende måde:

- 1) Lauget må sende os en anden repræsentant at forhandle med.
- 2) Lauget må anerkende den uretfærdige fordeling af mandaterne i det faglige udvalg og være medvirkende til, at repræsentationen bliver retfærdig.
- 3) Skolebestyrelsens sammensætning ændres ligeså i retfærdigt forhold til medlemstallet, eventuelt i forhold til elevernes antal på skolen, henholdsvis fra Lauget og Centralforeningen.

Dette og kun dette er imellem Lauget og Centralforeningen.

Jens Meilvang.

Næstformand for D.U. & O.C.«

Handsken tages op af lauget, og i tidsskriftet erklærer redaktør Børge Kock, at han forbeholder sig ret til i fremtiden at undlade at give plads for artikler af en sådan art.

»Nu begynder Tempuskampagnen« lyder den festlige indledning til et salgsfremstød, som ikke har set sit fortilfælde herhjemme inden for dansk håndværk og detailhandel. Man skubber alle bekymringer over bruddet med Centralforeningen fra sig og tager fat på noget lokalt, og hvem ved, om ikke mændene bag reklameudvalget allerede den gang har kunnet se, at på dette felt kunne måske de brudte forbindelser med Centralforeningen påny knyttes.

Travlhed hersker; kvalitetskravene til lommeure og armbåndsure meddeles til oplysning for medlemmerne, tempoet sættes i vejret, så at urene kan ligge plomberede til salg på disken i medlemmernes forretninger den dag, da reklamekampagnen sættes ind.

De sidste begivenheder i det bevægede år 1938 er en harmonisk laugsforsamling den 28. september. At ingen efter oldermandens beretning ønsker ordet, må tages til udtryk for, at laugsforsamlingen slutter enigt op om de af laugsbestyrelsen tagne standpunkter. De under polemikken fremsatte formodninger om, at Wiboe ikke nød sin organisations fulde tillid, gøres fuldstændig til skamme.

For første gang i laugets historie kan en formand for et reklameudvalg, in casu Gunnar Hansen, aflægge beretning, og på en ekstraordinær laugsforsamling den 22. november 1939 giver succes'en sig det udtryk, at reklameordningen uden diskussion enstemmigt forlænges for endnu to år.

I begyndelsen af 1939 – den 15. januar – fejrer fagforbundet sit 40 års jubilæum, og laugets lykønskning til forbundet tager form af en hyldest ikke mindst fra mestrenes – de gamle medlemmers – side. O. P. Wiboe, P. Th. Nielsen, Bernhard Johansen og den kort før afdøde P. Sørensen var alle fire æresmedlemmer af forbundet i deres egenskab af medstiftere af dette.

I februar 1939 fremkommer en erklæring fra Centralforeningen, som nævner tingene ved rette navn: »bruddet« mellem de to organisationer kan ikke heles, så længe Wiboe er oldermann; hårde og slemme ord, når man inderst inde ved, hvor uendeligt meget højere sagen bør stå end personen.

Wiboes svar fremsættes i tidsskriftet – dygtig og logisk – i en 8 sider lang, historisk redegørelse, hans fagpolitiske ret er ubestridelig, men i slutningen begår han den svaghed at være stærk.

To måneder senere læses i en redaktionel artikel i medlemsbladet, at lauget gerne vil samarbejde med centralforeningen i reklamesagen.

Den 5. august 1939 foreligger lærlingerådets afgørelse i spørgsmålet om lærlingeuddannelsen inden for urmagerfaget.

Efter bestemmelserne om disciplinerne følger reglerne for obligatoriske besøg på skolen:

»I København og i en afstand af indtil 10 km fra denne by skal lærlingen det sidste halve år af læretiden besøge Den Danske Urmagerskoles dagskole.

I tilfælde, hvor en læremester i henhold til fornævnte bestemmelse ikke er pligtig at lade lærlingen besøge Den Danske Urmagerskoles dagskole, skal lærlingen have ret til, forsåvidt bestemmelse herom træffes inden udløbet af det næstsidste læreår, for egen regning og uden løn at anvende det sidste halve år af læretiden – eller dele heraf – til besøg på den Danske Urmagerskoles Dagskole.«

– altså – for dette sidste punkts vedkommende – en opfyldelse af mindretallets indstilling.

Den 2. verdenskrigs skygger kastes ved den ordinære laugsforsamling den 26. september 1939 hen over oldermannens beretning. Valutacentralen har allerede i en årrække arbejdet og vanskeliggjort forsyningsforholdene, og de nu sydpå begyndte krigshandlinger kunne snart forventes at få indflydelse på leverancerne med en deraf flydende knaphed på varer. Prispolitikken kunne derfor komme i søgelyset, og priskontrolrådet havde allerede begyndt at lade høre fra sig. Oldermannen berettede nøgternt om striden med Centralforeningen, men uanset denne synes en tilnærmelse gennem fælles anvendelse af bomærket at være inden for det muliges grænser. Hvor utroligt det end lyder, lykkes det nu at få gennemført kontingent-

forhøjelsen. Laugets nye kasserer, O. Lindgren, har vist sig at have evner til stille og roligt at tolke sine problemer i forbindelse med laugets økonomi. I en artikel i tidsskriftet havde han forberedt sagen i en passende blanding af spøg og alvor, og da nu spørgsmålet er sat på dagsordenen – formuleret som et forslag, ikke fra bestyrelsen, men fra laugets kasserer, vedtages der uden diskussion en kontingentforhøjelse fra kr. 32,00 til kr. 48,00 årligt – med 37 stemmer mod 2.

Den 1. oktober 1939 fejrer urmagerskolen 50 års jubilæet, bl. a. ved afholdelsen af en festmiddag i Håndværkerforeningen.

En følge af krig og krise er bl. a. indførelsen af de midlertidige forbrugsafgifter, og til drøftelse af laugets stilling til alle disse nye forhold, også med hensyn til nye kalkulationer, indkaldtes til ekstraordinær laugsforsamling den 1. april 1940 – umiddelbart før uvejret bryder løs over Danmark.

På trods af bruddet mellem de to mesterorganisationer gennemføres indregistreringen af det cirkelrunde bomærke og den fælles anvendelse heraf. Ret hurtigt bliver konkurrenter og outsiders så glade for laugets kampagne og bomærke, at efterligninger dukker op i rigt mål og afføder protester og retssager fra laugets side mod de formastelige.

Sikkert og systematisk lægges landets borgere i bånd af ekstraordinære foranstaltninger, nye love vedtages og kommenteres af laugets unge, juridiske sekretær og redaktør:

Lov om midlertidig fordeling og regulering af arbejde,

Lov om afgørelse af de mellem visse organisationer af arbejdsgivere og arbejdere bestående uoverensstemmelser,

Lov om det for regulering af arbejds lønninger gældende pristal, og

Lov om priser m. v.

Den 6. november 1939 startedes en sag, hvis begyndelse blev besynderlig i oplægget, og hvis afgørelse trak ud år efter år i så lang en tid, at næppe noget andet fagligt spørgsmål i branchens historie kan opvise noget lignende: »Optiksagen« havde til formål at skabe regler for uddannelse og svendeprøve for optikere, og de ellers i denne periode stridende parter – laug og centralforening – kunne mødes i fordragelighed og ved forhandlingsbordet opnå enighed.

Medens de to urmagerparter var mødt med fuldmagt, var dette ikke tilfældet for repræsentanterne for Optikerforeningen, hvorfor de af det forberedende møde vedtagne regler for lærlinguddannelser og svendeprøver måtte forelægges på Optikerforeningens generalforsamling, der først fandt sted den 24. juni 1940, altså 7 måneder senere.

Imidlertid var dagsordenen til foreningens generalforsamling affattet således, at der ikke skulle tages stilling til det af repræsentanterne enstemmigt godkendte forslag, men kun til udkastet til svendeprøve.

Da punkt 7 på Optikerforeningens dagsorden altså ikke alene ikke var fyldestgørende, men direkte i strid med den på mødet den 6. november 1939 vedtagne ordning, fandt centralforeningen og laugets det nødvendigt at stille hele den skete vedtagelse af 6. november som et suppleringsforslag til punktet.

Der skete imidlertid det mærkelige, at skønt optikerforeningens repræsentanter havde stemt for forslaget den 6. november, nægtede de samme mænd nu at godkende forslaget og erklærede, at om det blev stillet til afstemning, ville man som protest forlade generalforsamlingen. Da en så parlamentarisk optræden i strid med egne givne ord naturligvis ikke kunne tages til følge, stillede forslaget til afstemning, hvorefter de medlemmer af foreningen, der kun drev optisk forretning, på forslag af formanden, H. Ringlund, forlod generalforsamlingen.

Herefter blev det stillede forslag med suppleringsforslaget enstemmigt vedtaget.

Forslaget havde følgende ordlyd:

Regler for lærlingeuddannelsen.

Uddannelsen foregår på følgende måde:

Den danske Uhrmagerskole opretter et kursus, hvor dagskolens lærlinge obligatorisk deltager det sidste halve år af læretiden, ligesom lærlinge fra finmekaniske værksteder, der ønsker at blive optikere, kan deltage. Undervisningen er 2 timer ugl. i teori og 2 timer i praktisk arbejde.

Når førnævnte lærlinge har aflagt svendeproeve som urmagere eller finmekanikere, kan de overgå til et halvårs heldagskursus i optik. I dette kursus undervises fra kl. 8,30 til kl. 12 og fra kl. 1 til kl. 4,30. Efter endt kursus kan deltagerne indstille sig til svendeproeve som optikere.

For lærlinge, der antages af brilleoptikere, er læretiden 4 år. Hvor muligheden for mekanisk uddannelse ikke er tilstede, må lærlingen første og tredje år uddannes på mekanisk værksted, og dette skal klart angives i lærekontrakten.

For samtlige lærlinge hos brilleoptikere skal fastsættes en uddannelsesplan af et udvalg bestående af 3 medlemmer, valgt henholdsvis af Dansk Urmager og Optiker Centralforening, Optikerforeningen for Danmark og Uhrmagerlauget i Kjøbenhavn. Udvalgets udkast, der skal være færdigt senest den 1. august 1940, skal forelægges de respektive organisationer til vedtagelse.

Når organisationerne har vedtaget det foreliggende, skal ordningen træde i kraft og fungere indtil første svendeproeve er afholdt, hvorefter der hos ministeriet søges godkendelse af ordningen.

Forslag til svendeproeve.

1. Lodning af en nikkell- og doublébrille. Fremstilling af metal-brillefatning med benyttelse af færdigt råmateriale, eller en fatning af ikke-metal. Brillefatningen skal fremstilles og passe til et bestemt hoved, samt tilslibning og indsætning af sfærisk-astigmatisk-prismatisk glas i samme efter angivet recept.
2. Slibning og påmontering af facon-brilleglas til et patent-brillegarniture.
3. Reparation af åbnings- og lukkemekanismen på en stanglorgnet.
4. En forekommende mekanisk reparation af en gallilæisk kikkert (terrestrisk eller astronomisk), eventuelt ved fremstilling af den øverste bro til en teaterkikkert.

5. Eksamination over punkter i 1. afsnit i dr. Walther Mindt og dr. Edmund Weiss' bog, der viser, at eleven har elementær forståelse af lyslære og indsigt i at måle og omregne glas.
6. Eksamination i forekommende brilleglasarter, herunder tydning af en almindelig forekommende brillerecept.

Denne sags udvikling får et hastigt forløb, idet de utilfredse udvandrede ikke alene starter en ny optikerforening, men også kalder den ved samme navn som den gamle, indregistrerer navnet og tager skridt til at forbyde den gamle forening fortsat at bære sit navn!

I lauget vedtager man den 24. september 1940 på den ordinære laugsforsamling at forlænge reklameordningen endnu i 2 år.

Laugsforsamlingens dirigent er for første gang landsretssagfører Børge Kock, laugets sekretær, og oldermændene udtalte ved dirigentskiftet sin tak til overretssagfører Bang Ebbestrup for hans hidtidige fortræffelige og uselviske virksomhed. Mødet var i øvrigt præget af krigen og besættelsen, man var blevet klemmt sammen, stridsøkserne gravet ned, trakasserierne gemt og glemt, fjenden var i landet, og indre ro, sammenhold og enighed herskede. Det var også karakteristisk, at situationen indbød til samvær efter laugsforsamlingen, og i sang og tale samledes man om fædrelandet.

Forsyningssituationen påvirkes føleligt af krigen. Valutacentralen skal dirigere og gør det, som embedsmænd og deres hjælpere nu engang må gøre: ikke sjældent uden at fatte de faglige problemer, men absolut korrekte og i overensstemmelse med lovens paragraffer, og søgende at skifte sol og vind lige. O. P. Wiboe taler fagets sag mod de mange nyimportører, der dukker op i restriktionernes kølvand, folk sjakrer uden den ringeste faglige indsigt. Det er synd og skam, forklarer oldermændene, at den knapt tilmålte schweizervaluta i vid udstrækning skal anvendes til billigt kram, der er bedst egnet til premier ved pladespil på markeder; den slags varer skal vi ikke bruge schweizerfrancs til, for dem kan man få andre steder fra.

Og bag mørklægningsgardinerne samles man i lauglokalerne hver onsdag aften for at drøfte –. En medlemsaften får Holger Erlandsen lejlighed til at demonstrere små ideer og finesser (elektriske og tekniske) til hjælp for kolleger. Det var dengang, da møderne indledtes og sluttedes med danske sange. Holger Erlandsen havde i øvrigt i stigende grad vist sig at være laugets en god mand. Efter at have været med i arbejdet for at få gennemført kollektivaverteringen, kaldte man ikke forgæves på ham ved tilrettelæggelsen af mange praktiske spørgsmål i forbindelse med fastlæggelse af kvalitetskravene, plombering og kontrolvirksomheden.

1941 I begyndelsen af 1941 – den 15. januar – tages optikersagen op påny; det er Optikerforeningen for Danmark – altså den 30 år gamle organisation –, der holder generalforsamling. Beklageligvis er formanden, Georg Nielsen, af helbredsmæssige grunde forhindret i at komme til stede og

fortsætte, hvorfor dirigenten, landsretssagfører Børge Kock, aflægger beretningen, hvori det bl. a. hedder:

»For at forstå beretningen bliver det nødvendigt at gå tilbage til efteråret 1939. Der havde på dette tidspunkt fundet en del forhandlinger sted mellem Optikerforeningen, Uhrmagerlauget og Centralforeningen med det formål for øje at søge optikerfaget anerkendt af ministeriet, som et fag i lærlingelovens forstand, hvilket vil sige, at man vil søge at skabe en lærlingeordning med regler for uddannelsen, svendeprøve o. s. v. Det vigtigste møde fandt sted i laugets lokaler den 6. november 1939. På dette møde var til stede repræsentanter for Centralforeningen, Optikerforeningen, Uhrmagerlauget og Jydsk Optikerforening. Der fandt en lang og drøj forhandling sted, men mødet endte dog med enighed på alle væsentlige punkter, idet repræsentanterne for optikerforeningerne tiltrådte det af lauget og Centralforeningen udarbejdede udkast til svendeprøve, lærlingeuddannelsesregler m. v., hvor tyngdepunktet var lagt på en mekanisk uddannelse af lærlingene, og hvor der bl. a. var lagt vægt på, at der skulle være lettere adgang for urmagersvende til at blive optikersvende end for andre, der ingen mekanisk grunduddannelse har. Repræsentanterne lovede at støtte gennemførelsen af disse regler i de forskellige organisationer. Enkelte detailspørgsmål blev dog overladt d'herrer Ringlund og Georg Nielsen nærmere at udarbejde. Man gik herefter med rette ud fra, at der nu var skabt ordnede forhold, og at man var enige på alle væsentlige punkter.

Stor var derfor overraskelsen, da Optikerforeningens bestyrelse indkaldte til ordinær generalforsamling 24. juni 1940 og forelagde et forslag, som hverken havde hoved eller hale, og som ganske var i uoverensstemmelse med det på mødet den 6. november vedtagne. Man havde ganske roligt strøget lærlingeuddannelsesreglerne, regulativ for afholdelse af svendeprøve o. s. v. og fremkom med et forslag til en svendeprøve alene. Man havde ved et taskenspilertrick borteskamoteret alt, hvad man havde fortrudt at være gået ind på, nemlig krav om mekanisk uddannelse o. s. v. og troede hermed at have opnået, hvad man ville: at undgå en mekanisk uddannelse og derved gøre det vanskeligere for en urmagersvend, der ønskede at blive optikersvend, at blive dette. For at gøre denne »forsvindingsnummer-politik« endnu mere fuldkommen, havde hr. Ringlund endog undladt på de forudgående bestyrelsesmøder at bringe disse spørgsmål frem, således at d'herrer Poul Nielsen og F. Kristiansen blev holdt uvidende om, hvad der var i gære.

Som en naturlig reaktion heroverfor stillede hr. Gjesager på generalforsamlingen den 24. juni et ændringsforslag, som nøje var i overensstemmelse med det, som var vedtaget på det snart ofte omtalte møde den 6. november 1939.

Medlemmerne vil sikkert kunne huske, hvad der derefter skete på gene-

ralforsamlingen. Da specialoptikerne var klar over, at de var i mindretal, forsøgte de at sprænge mødet ved at forlade dette. Gjesagers forslag blev derefter eenstemmigt vedtaget. Senere blev Georg Nielsen valgt til formand.

Nu var der naturligvis ingen, der havde interesse i, at der skulle opstå kiv og splid inden for foreningens rammer, og der blev derefter fra Georg Niensens side, støttet af Poul Nielsen og F. Kristiansen, udfoldet en række bestræbelser for at skabe enighed igen. Der fandt derefter en række forhandlinger og møder sted, hvor forholdene blev drøftet med specialoptikerne ledere. Jeg skal ikke indlade mig på at referere alle disse forhandlinger, men blot vil jeg berette lidt om det møde, som var det vigtigste. Det fandt sted i begyndelsen af juli i disse lokaler, og til stede var hele Optikerforeningens bestyrelse: Georg Nielsen, P. Th. Nielsen, Preisler, Woltemath, Offersen, Poul Nielsen og F. Kristiansen. Desuden var Ringlund og jeg til stede. Der blev forhandlet frem og tilbage. Georg Nielsen lagde sin indflydelse i vægtskålen for at skabe fred og fordragelighed, men specialoptikerne stod stejlt på deres. De formulerede følgende krav:

- 1) Der måtte ikke oprettes optikerskole på urmagerskolen.
- 2) De mindre kvalificerede medlemmer (og hermed forstod de alle, der foruden at sælge optik tillige var urmagere) skulle for fremtiden ikke have stemmeret.
- 3) Berg, Odense, skulle ekskluderes.
- 4) Kravet om lærlingenes mekaniske uddannelse skulle udgå.

Da det imidlertid var ret sent på aftenen, og da flere af mødets deltagere stod overfor at skulle rejse på ferie, enedes man om at udskyde alle forhandlinger en måned, og så påny genoptage disse. Man var altså enige om en måneds våbenstilstand, om man vil.

Denne ferie blev af specialoptikerne anvendt på en meget overraskende måde. De startede en ny forening, gav den det samme navn som den gamle: Optikerforeningen for Danmark, og gik endog det skridt videre, at de lod navnet indregistrere i foreningsregistret. Alt dette vidste vi andre intet om, før vi den 14. august modtog et brev, som jeg skal tillade mig at læse op:

Herr Georg Nielsen, Østerbrogade 56.

Foranlediget ved de af de herrer urmagere på mødet den 24. juni foranstaltede ulovlige afstemninger, som de herrer trods de af optikerne fremførte protester ikke senere har følt sig foranlediget til at korrigere, har optikerne, for at sikre sig mod en gentagelse af den på nævnte møde skabte situation, der afgjort var udtryk for en utilbørlig krænkelse af vore rent faglige interesser, dannet forening, bestående udelukkende af specialoptikere.

Repræsenterende den egentlige optiker-stand og som fagets egentlige og specielle udøvere har vi ønsket at forbeholde navnet »Optikerforeningen for Danmark« for den ny forening, og vi har derfor ladet dette navn beskytte for os ved anmeldelse til forenings-

registret, hvor vi har klarlagt forholdet og opnået eneret på navnet, hvorfor vi herved under henvisning til lov nr. 100 af 31. marts 1926 skal opfordre de herrer urmagere til at ophøre med at benytte dette navn.

Vi gør dog opmærksom på, at der ikke er noget til hinder for, at de herrer urmagere kan indtræde i vor forening og derved delagtiggøres i foreningens kulturelle værdier og goder, såsom foredrag, faglig oplysning m. v., men vi må dog tillige oplyse, at ifølge vor forenings love har kun special-optikere stemmeret inden for foreningen og kun special-optikere kan have sæde i bestyrelsen.

Endvidere er jeg bemyndiget til herved at udmelde samtlige special-optikere af den hidtidige sammenslutning med de herrer urmagere, nemlig følgende:

Firma Cornelius Knudsen, Firma F. A. Thiele, Firma Felix Schmidt, Firma Holger Hansen, Firma Preislers optiske Institut, Herr Børge Preisler, Fru Oscar Andersen, Herr W. Offersen, Firma Greens Optik, Hj. Ringlund, Herr K. Laurberg Christiansen, Firma Valby Optik, Firma Holbæk Optik, Herr Lundsteen, Herr Vieth, Herr Christiansen (Preislers optiske Instituts Eftf.), Nørrebrogade 57, Herr Herbert Rasmussen.

Bekræftelse af nærværende skrivelse og de skete udmeldelser udbedes.

København, den 14. august 1940.

Optikerforeningen for Danmark

P. B. V.

H. Ringlund.

Formand.

Stillingen er herefter den, at samtlige specialoptikere har udmeldt sig af Optikerforeningen for Danmark og har startet en ny forening af samme navn.

På denne skrivelse svarede Georg Nielsen således:

Idet man anerkender modtagelsen af Deres skrivelse af 14. ds. skal jeg som formand for Optikerforeningen for Danmark bemærke følgende:

De ved Optikerforeningens ordinære generalforsamling d. 24. juni 1940 foretagne afstemninger var fuldt ud i overensstemmelse med foreningens love. Det således passerede giver derfor ikke Dem og de øvrige i Deres skrivelse nævnte optikere nogen ret til at foretage de skridt, som er foretaget.

Når en gruppe optikere desuagtet har dannet en ny forening, som man har tilladt sig at benævne ved samme navn som den bestående forening, er dette en åbenbar ulovlig handling, dels fordi d'herrer som medlemmer af Optikerforeningen for Danmark derved handler imod foreningens interesser, og dels fordi det under alle omstændigheder er ulovligt at benytte en bestående erhvervsorganisations navn ved dannelse af en ny erhvervsorganisation tilmed i samme branche.

At De oven i købet har den dristighed at påstå, at De ved den stedfundne indregistrering har opnået en eneret på navnet »Optikerforeningen for Danmark« og som sådan skulle være i stand til at forbyde »Optikerforeningen for Danmark«, som har bestået i 30 år, fremtidig at bære dette navn, er det forsåvidt unødvendigt at komme nærmere ind på, da et sådant forbud hviler på en afgjort misforståelse af, hvad der er gældende lov og ret her i landet.

Jeg må ifølge foranstående kræve, at De inden 8 dage fra dato har indgivet anmeldelse til foreningsregistret, hvori De annullerer den stedfundne anmeldelse. I modsat fald befrygter jeg, at følgen må blive, at spørgsmålet må forelægges domstolene til afgørelse.

Samtidig benytter jeg lejligheden til at gentage min tidligere fremsatte opfordring til Dem om til mig at udlevere alt det materiale, kontorrekvisitter m. v., som De i egenkab af Optikerforeningens tidligere formand er i besiddelse af og har ansvaret for. Da min sidste henvendelse ikke har båret frugt, vil jeg hermed oplyse, at det pågældende

materiale vil blive afhentet i Deres forretning, eller dersom De måtte fremsætte ønske derom da andetsteds, førstkommende tirsdag d. 20/8 kl. 12. Bliver materialet ikke udleveret, beklager jeg at måtte lade mig indsætte i besiddelse deraf ved fogdens hjælp.

Ved Deres skrivelse af 14. ds. udmelder de en række optikere af Optikerforeningen. Jeg beder Dem meddele mig, fra hvilken dato de pågældende ønsker at udmeldelsen skal regnes.

Optikerforeningen for Danmark.

Ved Georg Nielsen.

Selv efter denne korrespondance er der fra vor side gjort velmente forsøg på at få fred, da det naturligvis er beklageligt, at der nu er opstået splittelse på et punkt, hvor der tidligere ihvert fald var et vist samarbejde. Man har forsøgt at fire og føje sig, men møde for møde blev det mere og mere klart, at specialoptikerne ikke ville vige en tomme fra deres standpunkter, og til sidst måtte man opgive forsøget.

Det lærlingeprogram, som blev vedtaget på generalforsamlingen den 24. juni, er senere efter forhandling med Centralforeningen og Lauget blevet indsendt til ministeriet med anmodning om godkendelse. Og hermed kommer jeg ind på lærlingspørgsmålet igen. Den nydannede Optikerforening havde oprindelig indgivet ansøgning om godkendelse af en lærlingeordning, hvor lærlingene skulle betragtes som handelslærlinge. Denne ansøgning havde oprindeligt fået anbefaling fra Fællesrepræsentationen for dansk Haandværk og Industri. Denne anbefaling var opnået, idet fællesrepræsentationen troede, at ansøgningen kom fra en organisation, der havde hele standen bag sig. Da det naturligvis var meget uheldigt, at Fællesrepræsentationen var ført bag lyset og havde anbefalet en lærlingeordning, hvor lærlingene ikke skulle gøres til *håndværkere*, søgte Georg Nielsen, oldemand Wiboe, M. Gjesager, Berg, Poul Nielsen og jeg en konference med Fællesrepræsentationen, hvilket resulterede i, at Fællesrepræsentationen trak sin anbefaling af den nye forenings lærlingeordning tilbage, og i stedet for gav sin anbefaling, uforbeholdent til den af os udarbejdede lærlingeordning.

For øjeblikket behandler ministerierne sagen. Efter de seneste oplysninger synes der at være begrundet håb om, at der vil blive opnået et gunstigt resultat på dette spørgsmål.

Skal jeg til slut sammenfatte min beretning i ganske få ord må det være i følgende: Det er naturligvis beklageligt, at der er sket en række udmeldelser, men ansvaret herfor må helt og fuldt lægges på d'herrer specialoptikere, der ved uforsonlig holdning har gjort alle fredsbestræbelser til skamme, og jeg vil tro, at selv om udmeldelserne vil volde vanskeligheder, skal disse nok kunne overvindes, når blot de tilbageblevne medlemmer vil stå enigt sammen og i flok løfte de opgaver, som fremtiden vil stille foreningen overfor. Det mål, man må samles om, må være at samle alle landets optikere i een forening, således at det ikke – som hidtil – hoved-

sageligt er københavnske interesser, Optikerforeningen skal varetage, men at optikere både fra provins og København arbejder sammen i een forening: Optikerforeningen for Danmark til gavn og styrkelse for standen.«

Ved valget af ny bestyrelse fremkommer M. Gjesager med et motiveret forslag, i hvilket man allerede aner den kloge samarbejdspolitik, som den senere oldermand siden har fulgt: »Sagen over personerne« og forståelsen af samarbejde tværs over bælteerne.

»Lad os lære af selve tiden, som man jo kalder en svær tid, men som vi ikke desto mindre er vidne til kalder meget værdifuldt til live, og som på mange måder skaber tidehvert. Lad os her inden for Optikerforeningen se bort fra de kunstige modsætninger og samle alle kræfter i foreningen for idékampen. Jeg ved vel, at der er gamle fordomme, som lever endnu, men vi må bort fra dem, for de lever ofte længere, end udviklingen egentlig berettiger til. Vi må finde frem til det punkt, hvor fagets fælles interesser stilles i første række, og hvor spørgsmålet »København contra provinsen« eller »specialoptiker contra ikke-specialoptiker« må vige for fagets fælles interesser.«

Forholdet til Centralforeningen synes efter det skete i optiksagen at være bedret noget; fælles vanskeligheder nærmer parterne til hinanden, og da svendene efter pristallet kan kræve timelønnen hævet med 38 øre, lykkes det de to mesterorganisationer at træffe aftale med fagforbundet om en forhøjelse på 21 øre, men samtidig opsiger mestrene overenskomsten pr. 1. oktober 1941.

For første gang siden bruddet ser man A. Jepsens og O. P. Wiboes navne side om side efter et fællesmøde i laugets lokaler.

Nogle måneder før udløbet af overenskomsten mødes de tre organisationers repræsentanter påny, uden at der dog opnås noget resultat, og da strejke eller lockout i henhold til den da gældende lovgivning var forbudt, var der kun det i henhold til lov om arbejdsforhold nedsatte fællesudvalg at indanke sagen for, og dette udvalg afsagde den 9. oktober 1941 sin kendelse, hvorefter den opsagte overenskomst blev forlænget til 1. marts 1942, og timelønnen forhøjedes med 4 og 2 øre pr. time, medens akkordsatsen forhøjedes med 2 pct. Allerede dagen efter indgår de tre organisationer en ny overenskomst, hvori den afsagte kendelses bestemmelser er inkorporeret:

Bestemmelser vedrørende pristiliste og arbejdsforhold.

§ 1. De her i pristilisten ikke nævnte stue- og lommeure eller nye urdele og i øvrigt alt ikke nævnt arbejde, herunder indbefattet antike og komplicerede ure, betales i hvert enkelt tilfælde efter overenskomst eller således, at vedkommende arbejders timeløn er garanteret.

Det samme gælder:

Når mesteren forlanger ekstrafint arbejde udført ved aftræk, reparationer eller regulering, samt ved ure, som grundet på indvirkning af vand eller

gas er i en sådan tilstand, at de i prislisten nævnte priser er for ringe betaling for arbejdets udførelse.

Det samme gælder for forfuskede ure.

§ 2. Når flere nye dele samtidig indsættes i et ur, og hoveddelen koster 4 kr. eller derover, betales de øvrige dele efter taksten med reparation.

§ 3. Ved reparation af systemure betales for indsætning af nye færdige dele 25 pct. af de i prislisten fastsatte priser, herfra undtages spiral, balance, cylinder eller balanceaksel, der betales med 50 pct. både med og uden reparation.

§ 4. Fejl ved reparation eller aftræk, som arbejderen bevislig er skyld i, er han pligtig at rette gratis inden for et halvt år; fejl forårsagede ved smuds, fald eller lignende rettes ikke gratis.

§ 5. For hjemmearbejde betales 10 pct. tillæg til akkordpriserne.

§ 6. Medhjælperen erholder, uden vederlag, i tid eller penge, værkstedsplads med lys og varme, ret til afbenyttelse af skruestik, Burinfixe og vælsemaskine og i øvrigt alle til et værksted hørende større maskiner.

Fourniturer, olie, benzin, sprit, pudsepinde, hyldemarv og i øvrigt alle materialer leveres gratis på værkstedet.

§ 7. Den overenskomstsmæssige timeløn er det første år efter læretiden kr. 1,45, det andet år kr. 1,57, det tredje år kr. 1,83 og derefter kr. 1,94.

Til de i akkordprislisen af 23. september 1937 indeholdte satser betales et tillæg af 20 pct.

Overarbejde betales med 50 pct. tillæg til alle lønklasser. Arbejdstiden er 8 timer daglig. Arbejdstiden lægges mellem kl. 8 morgen og 5 aften, dog kan afvigelse herfra ske efter fælles aftale mellem mester og svend.

I virksomheder, hvor arbejdet er specialiseret, eller hvor der ikke er en faguddannet leder, gælder kun ældste lønsatser.

Ethvert arbejdsforhold kan hæves uden forudgående varsel.

§ 8. Filialbestyrere og ledere af enkers forretninger samt ekspedienter bestemmer selv, hvorvidt de vil være medlemmer af fagforbundet eller ikke. Ekspedienter må kun udføre ekspedition samt påsætning af glas, visere, bøjler og endvidere montering af stueure.

Filialbestyrere og ledere af enkers forretninger samt ekspedienter kan under en konflikt mellem lauget eller Centralforeningen og Fagforbundet ikke deltage i denne. Ønskes der under en overenskomstperiode ansat flere ekspedienter eller bestyrere, må dette i hvert enkelt tilfælde ske ved overenskomst mellem organisationerne.

Medhjælper, der grundet på fremrykket alder ikke længere er i besiddelse af fuld arbejdskraft, kan ved henvendelse til de kontraherende organisationer få dispensation fra den gældende løntarif.

En nyudlærling, som efter udstået læretid ønsker videre uddannelse, skal have de kontraherende organisationers tilladelse til at træde i lære hos en ny mester. Der skal da mellem de to parter træffes skriftlig bekræftet aftale,

hvorved læretiden fastsættes, og lønnen for en sådan nyudlærling må ikke overstige, hvad der i almindelighed ydes lærlinge det sidste læreår.

Medlemmer af laugene eller Centralforeningen, som arbejder for kolleger, er pligtige at overholde den med Fagforbundet indgåede gældende løntarif.

§ 9. Medhjælperen har ret til sommerferie i henhold til ferielovens bestemmelser.

Sommerferien kan kun falde i tiden fra 15. maj til 15. september.

§ 10. Ved opståede stridigheder eller uoverensstemmelse inden for en overenskomstperiode nedsættes en voldgiftsret bestående af 6 medlemmer, således at 3 vælges af Centralforeningen eller laugene og 3 af forbundet af urmagersvende. Kan enighed inden for voldgiftsretten ikke opnås, udpeger Den faste Voldgiftsret en opmand.

Strejke eller lock-out må ikke iværksættes, før voldgift er forsøgt.

§ 11. De for Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund i fremtiden fastsatte lønændringer gælder automatisk for parterne.

Fremtidige reguleringer af akkordsatserne sker således, at disse hæves eller sænkes med 1/2 pct. for hver øre, timelønnen stiger eller falder.

§ 12. Nærværende overenskomst kan opsiges efter de for de i § 11 nævnte hovedorganisationer gældende regler.

København, den 10. oktober 1941.

For Uhrmager-Lauget i København:

O. P. Wiboe.

For Urmagernes Fagforbund:

C. Madsen.

For Dansk Uhrmager- og Optiker-Centralforening:

Alfred Jepsen.

O. P. WIBOES SIDSTE ÅR

PÅ den *ordinære laugsforsamling den 30. september 1941* vedtages formelt nedsættelsen af et reklameudvalg på 4 medlemmer, idet udvalget bemyndiges til at supplere sig med to medlemmer af Grossistforbundet. Endelig vedtages det, at bestyrelsen kan lade sig repræsentere i udvalget ved eet medlem. Denne nye ordning vedtages eenstemmigt og uden diskussion.

Ved valgene sker der et personskifte, idet laugets tidligere viceoldermand, C. Jonsén, af helbredshensyn måtte trække sig tilbage, og i hans sted indvalgtes i bestyrelsen Holger Erlandsen. Også i reklameudvalget nyvalgtes Holger Erlandsen, medens Ravn Nielsen, Gunnar Hansen og Gunnar Wiboe genvalgtes.

1942 1942 indledtes med indgåelse af en aftale mellem Centralforeningen og laugets den 21. januar, hvorved man enedes om at lade de daværende grænser for Københavns lokalporto-område tillige være grænserne for det københavnske laug, og det bør også antegnes, at laugets på en ekstraordinær laugsforsamling vedtager en af et nedsat udvalg udarbejdet pris-kurant, som havde været til godkendelse i priskontrolrådet.

Selvom andre personer i de år, da Wiboe var oldermann, var medvirkende, var naturligvis hele laugets liv og politik præget af oldermændens dynamiske kraft.

Vi har tidligere nævnt Wiboes svoger, P. Th. Nielsen, hvis evner og dygtighed lå på et meget højt plan, men som måske ikke havde de fornødne organisatoriske ambitioner, da han ellers havde været selvskreven til oldermannsposten. M. Gjesager var også blandt dem, hvis virkelyst der ligesom ikke var plads til indenfor laugets; men til held for laugets og urmagerskolen fik hans evner rig mulighed for udfoldelse på dette område. Samtidig med, at han i sit arbejde i bestyrelsen var aktiv, gennemgik han den skoling i organisationsarbejde, som Wiboe havde savnet faktisk igennem hele sit organisationsliv. Det ville være forkert ikke også

at nævne C. Jonsén, hvis deltagelse i bestyrelsesarbejdet i mange år, hvoraf de fleste som viceoldermann, uden tvivl bidrog til at styrke Wiboe, når kampen stod på. Julius J. Jensen, om hvem Wiboe selv sagde, at han havde trukket et meget tungt læs, uden at man måske havde lagt tilstrækkelig mærke dertil, var jo blevet afløst af den besindige O. Lindgren, som givet igennem meget lang tid – foruden at han havde taget sig af laugets økonomiske spørgsmål – tillige, takket være sit lune, i bestyrelsen virkede som en stabiliserende faktor. Og for ikke at glemme den senest i bestyrelsen indvalgte Holger Erlandsen, skal det om ham siges, at han allerede på daværende tidspunkt havde forstået at samle medlemmerne, og hvad kan vel være vigtigere i en faglig organisation? Han havde afsløret evner til at forhandle og til – ikke mindst på basis af sit ægte danske humør – at få tingene til at glide. I bestyrelsen sad på daværende tidspunkt tillige Erland Erlandsen, en ener, hvis stille, kulturprægede stemme, og hvis sans for de fine nuancer måske havde svært ved at høres, når de store kanoner tordnede, samt Poul Nielsen.

Disse mænd havde bistået eller bistod Wiboe i hans arbejde for laugene, og han kunne vel næppe have ønsket sig en mere positiv samling mænd ved sin side, nu da han nærmede sig støvets år. I anledning af Wiboes 70 års fødselsdag fandtes i tidsskriftet en omtale af oldermannen, forfattet af Børge Kock. Heri siges der:

»Det er faktisk ikke til at fatte, at den mand, som er den mest energiske og utrættelige af os allesammen, at han nu står overfor at skulle runde de 70 år. Pokker forstå, at laugets oldermann er een dag mere end 40. Tænk blot på, hvorledes dagen går for ham, tænk, hvad han når at præstere i løbet af en dag. Han passer sit laug og de deraf følgende opgaver med ukuelig energi og aldrig svækket kraft. Han går med ildhu op i de sager, som tiden byder laugets ledelse, og han går ind for sine standpunkter uden smålig skelen til persons anseelse. Han danner sig efter nøje overvejelse sit selvstændige syn på tidens spørgsmål, og ve den, der kommer i vejen for, hvad oldermannen finder, er det rigtige og gavnlige for laugene og standen.

Det har ikke altid været lige let at være oldermann Wiboes modstander. Der er sjældent blevet meget tilbage af modstanderen; når først oldermannen har grebet pennen har han dissekeret modstanderens argumenter og overbevist os allesammen om deres absolutte tåbelighed. Men er kampen kæmpet til ende, har modstanderen også altid kunnet møde en redbon vilje til loyalt samarbejde fra oldermannens side, og trods de stundom noget skarpt optrukne linier, har oldermannen altid været en forhandlingens mand, en dygtig forhandler, som forfægter sit standpunkt med energi, men også en forhandler, som forstår den kunst at bøje af, hvor det vitterligt er den anden part, som har retten på sin side.

Når man har så mange interesser og så meget samfundsmæssigt arbejde at varetage, vil man forstå, at oldermannen slet ikke har haft tid til at

blive gammel. Arbejdet for standen, kampen for varetagelse af de organiserede urmageres interesser, opfyldelse af de krav, som det offentlige, samfundet har stillet til oldermand Wiboe, har holdt ham ung.«

Festudvalget måtte igen i funktion, da oldermand Wiboe skulle fejres, som det burde sig i Håndværkerforeningens festsal. Det var ved den lejlighed, at Wiboe blev udnævnt til æresmedlem af laugget, en såre sjælden æresbevisning, der i øvrigt nedtegnedes på den sølvplade, som nu står på laugsladen »for« – som viceoldermand Gjesager udtrykte det – »der at minde kommende slægter om, hvad du har betydet for vor stand«.

Det var uden tvivl en rigtig karakteristik af Wiboe – laugets hidtil ubestridt mest aktive og betydningsfulde oldermand – når det sagdes, at han takket være sin travlhed ikke havde haft tid til at blive gammel; han havde faktisk i de 22 år, i hvilke han da havde været oldermand, været i besiddelse af en vitalitet og udholdenhed, som havde ladet ham umærket af det kolossale arbejde, som han havde påtaget sig og fuldført, og dog husker man, at han selv år tilbage havde slået på, at han kunne tænke sig at trække sig tilbage, men kun de få, der har prøvet at stå ved roret af en skude i storm og stille, kan forstå, hvor svært det er at overlade det i en andens hænder.

Den 10. december 1942 fyldte Poul Nielsen 50 år, hvilket medførte en omtale af hans arbejde inden for laugget. I 1937 blev han indvalgt i bestyrelsen, og det blev herindenfor særligt optikspørgsmålet, som han tog sig af. Forsøget på at få optik godkendt som et fag i lærlingelovens forstand var endnu ikke bragt til løsning; en afgørelse kunne ikke ventes foreløbig, når man tog hensyn til den splittelse, der herskede blandt fagets folk. I Optikerforeningen for Danmark af 1910 var Poul Nielsen næstformand, og det skyldtes ikke mindst hans initiativ, at laugget, Centralforeningen og Grossistforbundet sammen med Optikerforeningen for Danmark af 1910 gennemførte åbningen af Den Danske Optikerskole den 31. august 1942, for hvis bestyrelse han i øvrigt blev formand.

1943 Ved indledningen til 1943 gør laugget naturligvis status med det maksimum af optimisme, som kunne præsteres ved årsskiftet efter 2 1/2 års besættelse. Selvfølgelig må man gå uden om farlige spørgsmål og koncentrere sig om de faglige.

Tempusordningen har nu virket så længe, at man kan overskue indsats og virkning; ideen har båret frugt, og den almindelige mening både inden for og uden for laugget er den, at man bør fortsætte. Man har høstet den erfaring, at den runde Tempusplombe er alt for fristende let at efterligne og beslutter at ændre plombens form til den siden anvendte prismeformede plombe.

Ved samme lejlighed rækker laugget hånden forsonende ud og tilbyder Centralforeningen at gå ind i Tempusordningen i fællesskab med laugget på samme måde, som man tidligere i fællesskab tog bomærket i anvendelse. Tilbudet modtoges, men redaktøren af »Dansk Urmager Tidende« kan

ikke rigtig komme i forsoningshumør og formulerer laugets tilbud som en anmodning »i ellefte time« fra lauget til Centralforeningen om at gå med i samarbejdet om plomben. Efter parentetisk at have bemærket sig dette, hilser laugets blad det udvidede samarbejde med glæde, ikke alene for reklamens skyld, men også for den samarbejdsånd, som i almindelighed gerne skulle opnås imellem de to organisationer.

Den fagpolitiske linie, som var laugets og Wiboes, og for den sags skyld også har været laugets efter Wiboe – går i store træk ud på at søge at dæmpe tilgangen af lærlinge med henblik på at undgå arbejdsløshed, flugt fra faget af den ungdom, hvis uddannelse branchen og staten for en stor del har været med til at bekoste, en flugt til andre arbejdspladser, men man har også gerne villet praktisere en vis regulering af tilgangen med henblik på tilgangen af mestre. Gang på gang har Wiboe som oldermænd og Gjesager som skolebestyrelsens formand advaret mod at øge antallet af uddannede lærlinge fra år til år. Også fagforbundet står – naturligvis – på denne linie.

I en artikel i laugets tidsskrift redegør forbundsformand C. Madsen for udviklingen: I femåret 1937–1942 var antallet af beståede svendeprøver gennemsnitlig 37 pr. år, men ved udgangen af 1942 er så mange nye læreforhold blevet påbegyndt, at man i 1947 måtte regne med ca. 75 nybagte svende.

»Ingen kender fremtiden«, hedder det her, »men skulle der omkring nytår 1947 her i landet været noget, som lignede det, vi tidligere kaldte normale forhold, er det ikke let at se, hvorledes de mange unge urmager-svende skal finde beskæftigelse. I øvrigt kan det også af den grund blive nødvendigt for et enkelt år at udvide urmagerskolen. Værst vil det måske blive for mestrene. Det vil sikkert blive antallet af disse, der bliver forøget; hele udviklingen hidtil inden for vort fag peger i den retning; og selv om der er uenighed om mangt og meget blandt vort fags udøvere, så har jeg endnu ikke hørt nogen påstå, at der findes for få mestre.«

Noget klarere udtrykker O. P. Wiboe sig om modstanden mod uddannelsen af »for mange« urmagere. Hans betragtninger fremsættes i en artikel om svendeprøven i »Dansk Tidsskrift for Urmagere« nr. 5 af 1. maj 1943, og er i sin form en – i øvrigt særdeles venskabelig – meningsudveksling med Isak Jensen.

»... Endelig siger Isak Jensen: »En gang vovede jeg den påstand, at vi ikke uddannede for mange,« og, føjer han til, »når vi blot gjorde det godt og rigtigt.« Jeg ser nu godt Isak Jensens tankegang og kan til dels følge ham. Men her kommer det store »men«. Betingelsen for, at vi ud fra – ja, lad mig sige – et samfundssynspunkt – skulle uddanne et langt større antal urmagere, end der med rimelighed kunne beskæftiges ved normalt arbejde inden for faget, var den, at uddannelsen lå på et så højt stade, at disse uhrmagere havde næsten sikre chancer for at arbejde sig op i stillinger

eller virksomheder, der socialt og økonomisk lå højere, end hvad virksomheden som urmager – mester eller svend – kan byde. Men for at komme den vej, fordres en langt mere omfattende praktisk og særlig, teoretisk uddannelse. Jeg kunne nævne adskillige, der har arbejdet sig op til en høj position, men skal nøjes med at anføre Søren Wistofts automatfabrik, der ikke alene forsyner Danmark, men har en meget omfattende eksport. Og Lauritz Knudsens mekaniske Etablissement. Ligeledes findes der inden for Telefonselskabet og Store Nordiske Telegraf-selskab urmagere, der har arbejdet sig frem til højtbetroede og højtlønnede stillinger. Endvidere findes urmagere, der har anlagt beslægtede mekaniske fabrikationsvirksomheder. Var det muligt, at overproduktion af urmagersvende kunne gå den vej, jeg her løst har antydnet, da var alt vel.

Således er det desværre ikke!

Flertallet af dem, der ikke har kunnet få beskæftigelse ved urmageriet, er gået over til at blive stats- og kommune-funktionærer, således flere hundrede ved elektricitetsværkerne. De mindre kvalificerede af de overflødige er blevet altnuligmænd. Men fælles for næsten alle, der forlader urmageriet og ikke hæver sig over dettes miljø, er dette, at de vedbliver at drive urmageri som bierhverv, og mange falder tilbage på faget, men da i reglen som elendige fuskere og outsiders. Således er det virkelige billede af vor stands overproduktion!

Nu tales der højt og stærkt om mangel på arbejdskraft men hvorfor? Fordi der en del steder – særlig i provinsen – på grund af særlige forhold har været brug for mere end normal arbejdskraft, og fordi et ret stort antal har fået højtlønnen ansættelse for fremmed magts regning.

Den dag, vi atter har normale forhold, da er der såmænd rigeligt af urmagere, og i alle tilfælde altfor mange mestre.

Det skal da vise sig, at den noget for stærke tilgang i de senere år (sidste år omkring 75) vil give et fælt bagslag . . . «.

De for alle mere synlige tegn på krigen og dens konsekvenser for faget er mørklægningen og forbudet mod, at udstillingsvinduerne gav udtryk for varerigelighed. Denne foranstaltning var fra dansk side rettet mod besættelsessoldaternes købelyst, som automatisk blev finansieret af den tyske konto i mellemregnskabet – en såre usikker udestående fordring –, men da bestemmelserne tilsyneladende var godkendt af tyskerne, må man formode, at baggrunden herfor tillige var tyske ønsker om, at de tyske soldater ikke kom til at anstille sammenligninger, der faldt for uheldigt ud i forhold til hjemlandet. Endvidere satte elektricitetsrestriktionerne ind i hjemmene og i forretningerne. 15-lys pærerne dominerede, og elevatorerne sattes i stå.

En konkret sag, som viste »outsiderne«s tidlige forståelse af Tempus-reklamens betydning, skal lige nævnes. En uden for lauget stående frederiksbergsk urmager havde kaldt sin forretning »Tempus fugit«, idet dog navnet »Tempus« fremtrådte som forretningens navn, og ordet »fugit«

var anført med så små bogstaver, at det for så vidt lige så godt kunne have været udeladt. Formålet var klart at bibringe publikum den opfattelse, at her boede en urmager, der forhandlede Tempusure. Sagen gik sin hurtige gang og udmundede i et forlig i fogedretten, hvor den pågældende forpligtede sig til at ophøre med denne illoyale reklameform såvel »udvendig« som »indvendig« i sin forretning. For kuriositetens skyld skal af forliget citeres: »Jeg forpligter mig til ingensinde at benytte ordet »Tempus« eller et ord, der har lighed hermed i forbindelse med min forretning,« og desuden oplyses, at urmageren 11 år senere lovformeligt indmeldte sig og optoges i laug.

Dette var laugets første retssag om krænkelse af varemærke, og dens hurtige og gode udfald har siden styrket organisationen, der holder et vågent øje med outsiders forsøg på at tilsnige sig en dem ikke tilkommende good-will.

En lakonisk meddelelse i »Dansk Tidsskrift for Uhrmagere« nr. 8 af 1. august 1943 lød: »Norges Uhrmagerforenings tidsskrift udkommer ikke mere, idet næringsdepartementet i Norge med hjemmel i lov om almindelig national arbejdsindsats har besluttet, at det skal ophøre at udkomme.« Kommentarer var og blev overflødige. Danskerne havde bemærket sig Vidkun Quislings eksistens.

Sommeren og efteråret 1943 bringer lidenskaberne i kog i sagen Centralforeningen contra laug. Det er næsten umuligt at trænge igennem alt, hvad der siges og skrives parterne imellem. Een ting fremgår dog klart. Centralforeningens organisation er for løs i strukturen, enkelte bestyrelsesmedlemmer sidder i hver sin ende af landet og driver hver sin lille politik. Mellem linierne synes det at fremgå, at formanden kæmper en fortvivlet kamp for at koordinere kræfterne, og han griber i sin kvide efter et banner, under hvis løsen alle Centralforeningens medlemmer vil kunne kæmpe eendragtigt. Løsenet var »Ned med Københavneriet«; desværre havde det ikke noget med faget at gøre.

Medens der i sin tid var sket et brud mellem laug og Centralforening i spørgsmålet om repræsentanter i det faglige udvalg, rådede der en vis optimisme i optik sagen, hvor virkelig enighed rådede mellem Centralforening, laug, grossistforbund og Optikerforeningen af 1910, hvis formand var A. M. Berg. Ham er det nu, der, uvist af hvilken grund, bryder ud på en for organisationspolitik uhørt måde, og spaltningen i denne i forvejen vanskelige sag er blevet to-delt.

Det bliver svært at klarlægge sagen, uden at gengive O. P. Wiboes ord, som desuden giver et karakteristisk billede af Wiboe som organisationsmand og debattør.

»A. M. Bergs mærkelige forslag til ordning af optikerspørgsmålet.

I Centralforeningens tidsskrift for juli anfører A. M. Berg den beretning, han agter at aflægge på Centralforeningens generalforsamling i august d. å. angående optik inden for vort fag.

Der anføres et forslag eller andragende til handelsministeriet af 14. april d. å. og nogle betragtninger og kommentarer om optikerspørgsmålet.

Man står noget forbavset og desorienteret over, hvad der ligger til grund for Bergs mærkelige kovending i dette spørgsmål. Berg siger ganske vist, at »i begyndelsen af april d. å. var stillingen bleven således, at det var nødvendigt for D. U. og O. C. og O. f. D. af 1910 at handle selvstændigt«. Hvad det var for en nødvendighed, siger Berg meget fornuftigt ikke noget om; for der var nemlig ingen nødvendighed. Uden at kunne beskyldes for indbildskhed, tør jeg fastslå, at jeg i langt højere grad en Berg bestandig har haft fingeren på pulsen om, hvad der er sket angående optiks placering i henhold til lærlingeloven, idet jeg bestandig har stået i forbindelse med ikke få af de mænd, der skal træffe afgørelsen.

Da Berg indsendte sit forslag, lå sagen faktisk således, at der var meget stor mulighed for at få gennemført det forslag, Centralforeningen, Optikerforeningen for Danmark og Lauget havde indsendt til ministeriet den 28. april 1941. Forslagets kernepunkt var, at optik er et speciale – eller bedre udtrykt en del af de tre fag – instrumentmager, finmekaniker eller uhrmagerfaget og ikke noget selvstændigt håndværksfag. Denne linje har jeg fulgt under de mange forhandlinger, jeg har ført til forskellige sider, forhandlinger, der har været langt mere omfattende, end dem Berg eventuelt har ført og kender til.

Hvad er så det Berg nu har gjort? Ja – det er dette: Uden at forhandle med de københavnske medlemmer af Optikerforeningens bestyrelse, uden at meddele sin medunderskriver (Uhrmagerlauget) noget derom, og uden nogen begrundelse, indsender han ganske egenmægtigt forslag eller andragende til ministeriet, hvis hovedindhold er i total modstrid med vore organisationers forslag af 28. april 1941.

Nu skal jeg gerne erkende, at der kan være forhold og grunde, der berettiger enkeltmænd og organisationer til at fravige eller forandre tidligere standpunkter, men dette foreligger ikke her.

Desuagtet går Berg hen og ansøger ministeriet om, at lærlinge skal kunne anbringes fire år i lære »hos de optikermestre, (hvad mon optikermestre er for noget), som ikke beskæftiger sig med mekanisk arbejde«, altså sådanne, som ikke driver håndværksmæssig virksomhed. Lærlingen kan så efter fire års læretid »få den nødvendige (håndværksmæssige) oplæring på optikerskolen på aftenkursus eller på det forberedende 2 måneders heldagskursus«. Hvad vil det sige? Kan Berg eller noget fornuftigt menneske tænke sig, at en lærling kan uddannes til håndværker på to måneder. Tanken er så forvildet, at man skulle tro, den var fremsat som en spøgefuldhed. Jeg vil også antage og håbe, at ministeriet ser sådan på opfindsomheden.

Hvis imidlertid denne forvildede tanke skulle have mulighed for at trænge igennem og blive lovfæstet, da ville der jo netop ske det, at det, som vi med gode grunde, og af samfundsmæssige hensyn i en årrække med held har sat os imod, ville blive knæsat, d. v. s. at enhver, der driver en

brilleforretning uden at være håndværker, eller uden at udføre håndværksmæssigt arbejde, kunne antage lærlinge og oplære såkaldte optikere, som blev så mangelfuldt uddannede, at deres fremtidige eksistensmuligheder ville blive lig nul, når de ikke netop kunne være beskæftiget inden for den meget snævre ramme, som dette virksomhedsfelt er.

Jeg har i levende erindring, at et herværende firma under forrige krigs højkonjunktur uddannede adskillige unge mennesker til såkaldte optikere uden at give dem håndværksmæssig uddannelse. Efter læretiden tilbød man så disse »optikere« en løn, der lå under eksistensmulighedens grænse. Følgen var, at disse mennesker efter at have spildt 4 à 5 år på en uddannelse, som ingen uddannelse var, måtte gå i lære påny eller tage arbejde som ufaglærte. Er dette mon den type, Berg ønsker at skabe et antal af, da vil følgen – om det lykkes – først blive en ulykke for den branche, de er uddannet i, idet branchen proletariseres, og dernæst en ulykke for de ulykkelige, der tror at have lært et fag, i hvilket der så viser sig ikke at være eksistensbetingelser, fordi de kun er uddannet i et speciale og ikke i et håndværk.

Dette er i korthed, hvad Bergs forslag går ud på, og det farlige deri er, at det falder sammen med planer inden for branchens ikke håndværksuddannede næringsdrivende.

Da vi her i København – lidt sent – fik kendskab til Bergs for vor stand så ødelæggende planer, tog vi naturligvis straks vore forholdsregler. Vi talte ikke med Berg derom, hvilket jo heller ikke var til nogen nytte, eftersom han allerede havde handlet på en måde, der udelukkede tilbagetog, og dermed muligheden for fastholden af vort oprindelige forslag.

En forhandling blev forsøgt med Alfred Jepsen, men da denne erklærede, at det optiske udvalgs kompetence var suveræn, var her jo heller intet at gøre.

Den forhandling, der så førtes mellem fagforbundet og lauget, resulterede i et forslag, der ingenlunde er således, som jeg kunne ønske, det skulle være. Men det fastholder, at en optiker skal være håndværker, og har på flere områder fordele, som jeg dog ikke her skal komme nærmere ind på.

Kun skal jeg fastslå, at, hvad Berg refererer af forslaget, er ganske forkert. Der er således ingen tale om $\frac{3}{4}$ år på Uhrmager- og Optikerskolen, ej heller er provinsen »sat i skammekrogen« ved fordelingen af mandater. Men referatet er måske også kun anbragt for at skabe irritation. Jeg syntes ellers det er god, gammel, hævdvunden skik, at enten refererer man korrekt, eller man undlader at referere«.

Da Wiboe ikke kan få støtte hos A. Jepsen, formanden for Centralforeningen, går han i forhandling på laugets vegne med fagforbundet, med hvilket han enes om den 7. juni at underrette handelsministeriet, socialministeriet og lærlingerådet om, at de to organisationer har indgået en aftale, hvorefter »læretidens længde i vort fag ændres, men da vore to organisationer råder over $\frac{2}{3}$ majoritet i vort fags fællesudvalg, regner vi

med, at gennemførelse af denne ændring ikke vil forvolde større vanskeligheder, ligesom det af samme grund skulle være muligt at gennemføre de i vedlagte forslag nævnte ændringer i vort fags læreregler, og endvidere den nævnte autorisation af en optikerskole. Endvidere skal – som en del af aftalen mellem vore to organisationer – vort fags lærlingelønninger forhøjes med et mindre beløb til afholdelse af de med opholdet på optikerskolen forbundne udgifter, men dette spørgsmål vil ikke kunne forvolde vanskeligheder, idet vi i fællesskab råder over det hertil nødvendige flertal i vort lærlinge-lønnævn.

Endelig omfatter den af os trufne aftale en nyordning af ledelsen af vor fagskole og i forbindelse hermed en optisk afdeling af denne, som vi håber, det vil være muligt med Handelsministeriets bistand at gennemføre i den foreliggende form. Som følge af denne bestemmelse bliver fagets svende repræsenteret i skolens ledelse og bliver samtidig gennem forbundet for første gang bidragydere til skolens drift.

Som følge af den trufne aftale tillader vi os herved at trække vore tidligere forslag tilbage og erstatte disse med vedlagte fællesforslag, idet vi udtrykker håbet om, at dette må blive behandlet med velvilje og med den imødekommenhed, som forslaget efter vor opfattelse fortjener.«

På et møde den 16. august i det faglige udvalg fremsætter flertallet nedenstående forslag:

»Idet udvalget fastslår, at optik bør betragtes som en del af instrumentmager-, finmekaniker- og urmagerfaget, pålægger det formanden snarest muligt til Handelsministeriet, Socialministeriet og Lærlingerådet at indsende meddelelse om, at udvalget anbefaler det af Københavns Urmagerlaug og Urmagernes Fagforbund under 7. juni d. å. til nævnte myndigheder indsendte forslag til en ordning af optikbranchens og urmagerskolens forhold, samt at udvalget afgjort tager afstand fra det af Dansk Urmager og Optiker Centralforening og Optikerforeningen for Danmark af 1910 under 14. april 1943 til Handelsministeriet indsendte forslag til ordning af samme spørgsmål.

Under forudsætning af, at ovennævnte myndigheder anerkender optikken som en del af (et speciale indenfor) de ovennævnte 3 fag, vil de beslutninger, der kræves af vort udvalg til gennemførelse af alle enkeltheder i forslaget af 7. juni 1943, samtidig være at betragte som vedtagne«.

Forslaget vedtoges med 4 stemmer for, medens 2 var imod.

Men midt i al denne uenighed, den 8. juni, indgås den i nogen tid – »i den ellefte time« – forberedte overenskomst mellem Dansk Urmager og Optiker Centralforening og Uhrmagerlauget i Kjøbenhavn angående fælles reklamering med Tempus m. v.

Overenskomst mellem Dansk Uhrmager og Optiker Centralforening og Uhrmagerlauget i Kjøbenhavn angående fælles reklamering med Tempus m. v.

1.

Mellem bestyrelserne for D. U. og O. C. og Lauget er indgået den overenskomst, at Lauget under forbehold af Laugsforsamlingens godkendelse overlader Centralforeningen medejendomsret til Tempusplomben. I begge organisationers vedtægter indføres bestemmelser til gennemførelse af indregistreringen af plomben som fællesmærke.

2.

Det af Lauget hidtil stillede kvalitetskrav for Tempusberettigede uhre skal fremtidig være gældende for begge organisationer og må aldrig nedsættes.

3.

Der nedsættes en fælles bedømmelseskommission til afgørelse af, hvilke uhre, der opfylder de i pkt. 2 nævnte kvalitetskrav.

Bedømmelseskommissionen består af 3 medlemmer fra hver organisation.

Beslutninger i bedømmelseskommissionen træffes ved almindelig stemmeflerhed. I tilfælde af stemmelighed træffes afgørelsen af den til enhver tid værende forstander for den danske uhrmagerskole.

Centralforeningen forpligter sig til at føre en nøje kontrol med, at der ikke sker overtrædelse eller misligholdelse af reklameordningen.

4.

Centralforeningens bestyrelse indgår for, at der på den ordinære generalforsamling i august 1943, dels forelægges forslag til de til indregistreringen nødvendige lovændringer og dels stilles forslag om, at der straks pålignes medlemmerne reklamebidrag procentvis af samme størrelse svarende til det, der pålignes Uhrmagerlaugets medlemmer i henhold til overenskomst med Grossistforbundet og for deres direkte import, og at det ved ordningen indgående beløb i fuld udstrækning benyttes til reklamering (og omkostninger) for bomærket og Tempusplomben, samt at reklameringen senest påbegyndes, når der er indgået kr. 25.000,00 i reklamebidrag. Hver af de to organisationer, Lauget og Centralforeningen, disponerer over de fra egne medlemmer indkomne beløb til reklameringen. Udgifter til fremstilling af plomber o. a. fælles omkostninger deles således, at centralforeningen bærer $\frac{2}{3}$, Lauget $\frac{1}{3}$ af omkostningerne.

5.

Nærværende kontrakt er fra Laugets side indgået under forbehold af, at der ved Centralforeningens ovennævnte generalforsamling vedtages de ved nærværende overenskomst fastsatte bestemmelser. Det er naturligvis også en forudsætning, at Laugsforsamlingen godkender overenskomsten.

6.

Centralforeningen påbegynder snarest efter vedtagelsen plomberingen af de plomberingsberettigede ure.

7.

Af hensyn til de særlige regler, der ifølge fællesmærkelovgivningen er knyttet til fællesmærkeregistringen nr. 4/38 af ordet »Tempus« for Uhrmagerlauget i København, bestemmes det herved, at D. U. og O. C. ifølge nærværende overenskomst kun opnår ret til benyttelse af ordet »Tempus« i forbindelse med Tempus-plompen og ikke opnår ret til anvendelse af det rene ord »Tempus«.

Den 20. august 1943 havde Centralforeningen bestået i 50 år, hvilket fejredes ved en aftenfest, hvor der var ca. 250 deltagere. Som repræsentant for urmagerskolen var indbudt M. Gjesager og forstander Pedersen og for Uhrmagerlauget oldermænd O. P. Wiboe. Kun med fire linier i laugets medlemsblad omtaltes dette jubilæum, hvis afholdelse i første række afdæmpedes af besættelsen og de alvorlige begivenheder, der fandt sted netop i disse dage, men man kan vist gå ud fra, at laugets blad foretrak at forblive tavst, fremfor at skrive nogen jubilæumsartikel under indtryk af den mangel på samarbejde, som rådede de to organisationer imellem.

Dagen efter, den 20. august 1943, indviedes Optikerskolens lokaler i Teknologisk Institut, og Poul Nielsen, næstformand i Optikerforeningen for Danmark af 1910, holdt på formanden, A. M. Bergs vegne, åbningstalen, idet A. M. Berg var forhindret i at komme på grund af standsning af togforbindelsen med Odense. Men resten af året raser debatstormene mellem mændene bag ideerne om optiksgen og tillige om, hvorvidt fagtegning med føje var blevet optaget som en disciplin ved urmagerfagets svendeprove. Wiboe havde til forsvar for sit standpunkt anført, at medens hans årgang som følge af begivenhederne havde måttet nøjes med en middelmådig uddannelse, var det kærlighed til fagets unge og deres faglige uddannelse, der havde fået ham til at gå ind for denne ordning, og ikke, som af nogle påstået, hensynet til, om denne bestemmelse eventuelt kunne virke adgangs begrænsende. Men fra provinsens side appelleres dels til fagforbundets medlemmer, dels hævdes det, at københavnere vil profitere deraf på provinsens bekostning. »Det er så nemt at foreskrive os mestre, der uddanner lærlinge, hvordan og hvor dygtige de unge svende skal være, når de tiltræder pladser på Deres værksted«, »Svende! De har da gennemgået uddannelsen med små penge på lommen, vil De være med til at gøre læretiden længere og vanskeligere for de nye drenge? Og hvem høster frugterne af lærlingeuddannelsen? Er det vi små mestre? Kan vi i dag trods gentagne annoncer få en svend? Nej! Storbyen med sine overpriser bestemmer over vore drenge, når de er udlært!«

På baggrund af alle disse begivenheder bliver det da også en omfangsrig

beretning, som oldermannen Wiboe aflægger på den *ordinære laugforsamling den 10. oktober 1943*, en beretning, som godkendes uden diskussion.

Formanden for skolebestyrelsen, M. Gjesager, aflægger, traditionen tro, sin beretning om urmagerskolens virksomhed og appellerer til alle sider om, at der må blive arbejdsro; thi alt, hvad der strides om, er kun prestige-spørgsmål, og det afgørende er fremfor alt, at undervisningen kan afholdes regelmæssigt uden at blive påvirket af fagpolitisk uro. En indsamling har skaffet skolen kr. 4.000,00 fra alle landets urmagere til dækning af finske krigsinvaliders ophold på skolen.

På laugforsamlingen sættes reklamekontingentet op til 3 pct., idet det vedtages yderligere at opkræve 1 pct. på samme basis; af denne ene procent skal $\frac{3}{4}$ anvendes til erhvervelse af friboliger, og $\frac{1}{4}$ indgår i laugets kasse. Endvidere fastsætter man i vedtægterne, at reklameudvalget udvides med 2 medlemmer fra Grossistforbundet, ligesom den tidligere omtalte overenskomst med Centralforeningen om fællesskab i Tempusordningen godkendes og inkorporeres i vedtægterne.

Ved valgene slår O. P. Wiboe på at trække sig tilbage; med sine 70 år bag sig og 23 år som oldermann fandt han, at afløsningens time nu var inde. Han ville stille sit mandat til disposition under forudsætning af, at forsamlingen kunne foreslå en oldermann, som var i stand til at opfylde de krav, som naturligt må knyttes til en oldermann for Københavns Urmagerlaug. Det måtte være en forudsætning, at den mand, som skulle påtage sig hvervet, var i stand til at repræsentere laugets udadtil, at skaffe sig respekt hos myndigheder og organisationer. Poul Nielsen blev bragt i forslag, men nedstemt, og da ikke andre emner fremkom, genvalgte O. P. Wiboe eenstemmigt.

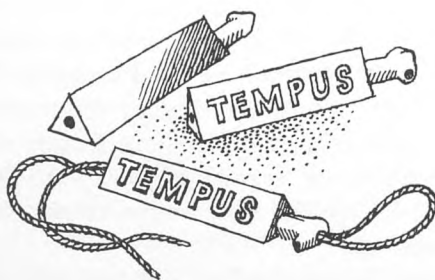
Ved bestyrelsesvalgene genvalgte de afgående med undtagelse af Poul Nielsen; i hans sted indvalgte Gunnar Hansen.

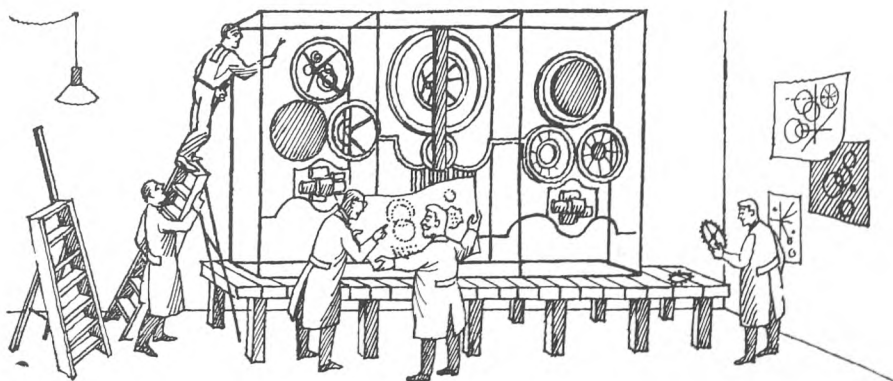
På laugforsamlingen blev iøvrigt Jens Olsens ur debatteret; kort forinden havde professor Elis Strömngren i en afhandling i »Nordisk astronomisk Tidsskrift« omtalt Jens Olsens storværk på en meget smigrende måde, og da man inden for laugets allerede i nogen tid havde støttet Jens Olsen med midler og desuden i bestræbelserne for at formå andre organisationer og institutioner til at yde bidrag, kunne oldermannen med tilfredshed konstatere, at arbejdsgiverforeningen havde lovet at yde et rentefrit lån på kr. 100.000,00 til urets færdiggørelse, hvis et lignende tilskud kunne skaffes andetsteds fra, og den tidligere formand for Håndværkerforeningen, ingeniør Koch, havde privat stillet et beløb på 10.000 kr. til disposition til færdiggørelsen.

I året 1944 fortsættes polemikken Centralforening contra laug – eller, om man vil, A. M. Berg m. fl. contra Wiboe – særdeles intensivt. Under tiden bringer laugets tidsskrift også indlæg fra forbundsformand Madsen, som jævnlige er på linie med oldermannen, hvilket imidlertid kun sætter friktionsvarmen endnu nogle grader i vejret. 1944

Der skrives også meget om Jens Olsen og hans verdensur, og efterhånden råder en optimistisk stemning om dette spørgsmål, da det ser ud til, at den økonomiske baggrund for realisationen af hans planer er ved at blive fremskaffet. Et betydeligt fremskridt var det, at Jens Olsen siden juni 1944 havde kunnet arbejde i et værksted, som stilledes til rådighed af Teknologisk Institut på dettes filial på Bülowsvej. Foruden det store og lyse værksted fik den gamle mester en lille tegnestue og et nabolokale til opstilling af uret, når det kom så vidt. Dannelsen af en komité for færdiggørelsen af verdensuret var nu en realitet.

Et andet emne er blevet debatteret gennem de seneste par år! Iværksættelsen af en frivillig mesterprøve. Realisationen heraf skyldes et energisk forarbejde i Håndværkets Fællesrepræsentation, hvis kontorchef Erik Hansen i tale og skrift og ved et betydeligt tilrettelæggelsesarbejde fik etableret de såkaldte mesterprøvekursus for flere fag, og i 1944 tages der skridt til at afholde et sådant kursus også for urmagerne.

M. GJESAGERS OLDERMANDS PERIODE INDLEDES

»DET er jo ikke uden ængstelse, at man sætter pennen til papiret og for første gang skriver 1945. Nu har jeg som tidsskriftets redaktør ved hvert årsskifte hele denne lange krig igennem skrevet en nytårshilsen til læserne, og hvert år har jeg udtrykt håbet, det inderlige håb om det samme. Derfor bliver disse nytårsønsker stereotype og ensartede. Og dog kan man hvert år ikke undlade at give udtryk for det, som fylder os alle: Håbet om en snarlig afslutning på denne umenneskelige krig og på de triste følger, den har haft for verden og vort land.«

Med disse ord begynder Børge Kock det første nummer i tidsskriftets årgang 1945, det år, der skulle bringe Danmarks befrielse fra besættelsen, afslutte verdenskrigen og føre så mange tragiske begivenheder i sit kølvand – også for laugene og dets kredse.

Den 9. marts 1945 dræbtes Gunnar Wiboe, oldemandens søn, i forretningen Skindergade 44 (Axel Janniches Eftf.). I de dage, da alt nærmede sig det kaotiske, i en politiløs og retsløs tid, svirrede rygter, men intet turde siges, et drab dårligt undersøges; men da landet åndede befriet op, kunne Ritzau's Bureau oplyse, at Gunnar Wiboe havde ydet frihedsbevægelsen aktiv hjælp. Han blev myrdet af nazister ved et hævnattentat. De meddelelser, der fremkom om, at han var likvideret som stikker, er absolut grundløse og blev straks ved deres fremkomst dementeret såvel i den illegale presse som over engelsk radio.

Gunnar Wiboe var ikke kommet ind i organisationsarbejdet i samme grad som faderen, men ikke desto mindre ydede han sin fader en aktiv hjælp. Han var dog i en periode medlem af reklameudvalget og havde især ydet en anerkendt indsats som forretningsfører ved udstillingen i 1935.

Den tragiske begivenhed gav oldemand Wiboe et knæk, som han ikke forvandt; på den ordinære laugforsamling den 8. april 1945 står han for sidste gang på talerstolen og aflægger beretning, af hvilken fremgik, at laugbestyrelsen havde designet Gunnar Hansen som oldemand.

I urmagerskolens beretning omtaler Gjesager den bombeskade, som var blevet anrettet i forbindelse med R.A.F.-angrebet på Shell Huset den 21. marts.

Tre lovændringer blev forelagt og vedtaget eenstemmigt. For det første et forslag om at forhøje kontingentet fra kr. 48,00 til kr. 60,00 årligt.

Forslaget blev forelagt af oldermann O. P. Wiboe. Det var nødvendigt at regne med et forhøjet kontingent, idet oldermannen ikke ville fungere længere end til efteråret. Det var ganske givet, at denne oldermann måtte lønnes med et par tusinde kroner om året, og dette kunne budgettet ikke bære.

Endvidere blev der givet bestyrelsen bemyndigelse til at dispensere fra bestemmelserne om det minimale varelagers størrelse ved optagelse af nye medlemmer – under hensyn til den uhyre vanskelige forsyningsituation. Endelig vedtoges den vedtægtsændring, hvorefter eksklusion kan foretages af laugsbestyrelsen, hvis et medlem gentagne gange og trods advarsel leverer fagmæssigt slet arbejde.

Ved bestyrelsesvalgene gik Julius J. Jensen ud af bestyrelsen efter eget ønske; han afløstes af H. Højby Rasmussen. Julius J. Jensen, der nærmede sig de 75 år, blev ved denne lejlighed genstand for sine kollegers hyldest og udnævntes til æresmedlem af lauet.

Knap en måned efter denne laugsforsamling dør O. P. Wiboe, den 2. maj 1945.

Med O. P. Wiboes bortgang havde lauet mistet ikke alene den oldermann, der længst havde stået i spidsen for lauet i al den tid, det havde bestået, men det havde også mistet den dygtigste organisationsmand, som var blevet fostret inden for den danske urmagerstand så langt tilbage som dens historie rækker. Han var født dertil; hans karriere inden for fagforbundet gjorde ham prædestineret til den mest fremtrædende post inden for fagets organisation, han tilkæmpede sig denne post – kan man næsten sige – ikke alene, fordi hans ærgærrighed drev ham dertil, men fordi han simpelt hen måtte have afløb for sin virketrang, og fordi han trods alt kunne bedømme sine egne evner så objektivt, at han kunne se, at lauet i 1920 skulle have en virkelig leder. Man kunne fristes til at fremsætte den hypotese, at han, hvis han tilfældigvis havde haft sin forretning uden for Storkøbenhavn, uden tvivl ville have gjort samme karriere som leder af en landsorganisation. Imidlertid faldt det i laugets lod, at Wiboes dygtighed kom dette til gode.

I det foregående er de vigtigste begivenheder i hans oldermannstid blevet omtalt. Mange resultater blev opnået, men kun få uden kamp. Undertiden og i særdeleshed i begyndelsen må han have følt det som at kæmpe mod en mur; forståelsen hos hans samtidige for, hvad der var nødvendigt for, at lauet kunne stå som en arbejdsgiver- og mesterorganisation og desuden som en faktor, der satte de faglige præstationer i vejret,

samtidig med at håndværkets tarv skulle indordnes under detailhandelens krav, den forståelse var overhovedet ikke til stede, og den måtte bibringes stykke for stykke ved agitation i tidsskriftet, ved taler på laugsforsamlinger og medlemsmøder og ved forhandlingerne med grossister og med kolleger indenbys og udenbys.

Det er klart, at den, der agiterer så kraftigt og vedvarende, må skaffe sig modstandere, tilmed fordi agitation i sit væsen kræver stærke ord og en stillingtagen til den yderste konsekvens. Agitationen krævede tid, og tid er en knap og kostbar vare hos den, der vil hurtigt frem.

Hans mest ivrige modstander, Jens Meilvang, har ofte beskyldt Wiboe for arrogance, og selv den mest uhildede kan nu så mange år efter ikke bortforklare denne bilyd ved hans indlæg. Temperamentet besejrede ham, den tørre saglighed kunne være ham fremmed. Til gengæld besejrede hans temperament og ildhu helt og holdent hans meningsfæller, som heller ikke altid kunne forstå, at deres leders manglende psykologiske sans var den største anstødssten.

At den lovændring, som skulle betinge realisationen af kollektiv-avertingen måtte vente 5 år på sin fuldbyrdelse, og en så beskeden sag som kontingentforhøjelsen måtte forelægges på den ene laugsforsamling efter den anden, er vidnesbyrd derom.

En ting var imidlertid givet, at hvad han så end kæmpede for, så var det altid for laugets, ja hele standens interesser, og at langt den største del af hans standpunkter var rigtige, har udviklingen siden givet ham medhold i.

Ved hans død skrev Børge Kock:

Kun sjældent ser man et menneske så helt og fuldt gå ind for et arbejde, som Wiboe gik ind for urmagerlauget. Lauget var og blev hans hjertebarn, og det, hans manddomskraft knyttedes stærkest til. Lad være, at han til tider kunne være skarp i sine standpunkter; disse standpunkter var dog altid frugt af en grundig eftertanke og i langt det væsentligste rigtige. Han var frygtløs som få, både hvor det gjaldt virke for laugets interesser, og hvor han i de senere år arbejdede for at gøre sit land frit. Han kunne overfor folk, der var ham underlegne i viden og intelligens, virke hård, men han var for den, der kendte ham, et hjertensgodt menneske. Havde han først een gang fattet sympati for en mand, var han trofast til døden. Men dermed være ikke sagt, at det var let at opnå oldermann Wiboes sympati. Det var det langt fra. Han var kritisk og strengt retfærdig i sin kritik; han var ikke ven med alle, men han var en *god* ven for de enkelte, der fik hans venskab.

Hans to nærmeste medarbejdere M. Gjesager og Carl Jonsén gav udtryk for deres respekt for deres gamle fører med følgende ord:

Han skånede aldrig sig selv, men gik til det sidste med hellig iver og en sand begejstring ind for alt det, som han mente gavnede og hævede standen. Det var det der for ham gjorde livet værd at leve. Når han gik ind for en opgave, der kaldte, var han altid så dejlig fri for krukkeri, og altid var han på pletten og skånede ikke sig selv, når det gjaldt hans standsfællers tarv.

Han gik ikke på akkord og var ingen ynder af kompromis'er, når han kæmpede for en sag, som han mente var rigtig.

Først og fremmest var han interesseret i den stand, han tilhørte, og for dens fremgang har han givet sine bedste kræfter. Modstand mødte han på sin vej, og det gjorde ham ofte bitter, særlig når han mærkede, at denne var inspireret af personlige og ikke saglige grunde. En ting er sikkert, han skjulte ikke sit ansigt, og han kæmpede altid med blanke våben.

Det var, som om glæden over Danmarks befrielse ligesom dæmpedes ved denne mands død, som viceoldermann Gjesager mindedes, da man samledes til en ekstraordinær laugsforsamling den 30. maj 1945. Her valgtes *Gunnar Hansen* til laugets seksogtyvende oldermann.

Efterkrigstidens vanskeligheder var begyndt. Utålmodige efter tvang og restriktioner, som man tålmodigt havde kunnet bære, medens tyskerne var i landet, ønskede nu alle de snærende bånd ad Pommeren til sammen med de tidligere besættelsestropper.

Landets borgere og handlende ville have varer – »bukkevarerne«'s tid skulle være forbi. Den ene ville have tøj, den anden stole, damerne strikkesgarn, slikmunden chokolade, rygerne cigaretter – og alle ville meget gerne have ure. Stemningen fra den tid genkaldes bedst ved at erindre om gårdsanger-succes'en »Når der kommer en båd med bananer«.

Desværre skulle der gå lang tid, før bananerne kom, og endnu længere, før urene kom på friliste. Men alle de brancher, der var indordnet under omsætningsafgiften, kunne ikke indse rimeligheden af at opretholde den midlertidigt indførte »lede skat«, og med henblik på at få afskaffet omsætningsafgiften på ure tog nu laugets ledelse et energisk arbejde op.

Under devisen »Et ur er ikke en luksusgenstand, men et dagliglivets stykke værktøj til måling af tiden« drog man til felts mod omsætningsafgiften. »Vi opfatter loven således«, skriver lauget til finansministeriet, »at den tager sigte på at beskatte den del af erhvervslivet, som i særlig grad beskæftiger sig med luksusprægede varer. Hvis denne vor opfattelse er rigtig, synes den afgrænsning, loven har haft, at være ganske fejlagtig, idet man på den ene side pålægger f. eks. urbranchen en omsætningsafgift, medens man på den anden side ikke pålægger de virkelig luksusprægede brancher en tilsvarende afgift. Det må i denne forbindelse præciseres, at ure ikke er en luksusvare. I hvert fald er dette ikke tilfældet for langt den overvejende del af omsætningens vedkommende. Vi skønner således, at 90 pct. af samtlige ur-salg vedrører salg af ure som nødvendige brugs-genstande, medens kun ca. 10 pct. hidrører fra ure, der på grund af særligt kostbart udstyr eller lignende er luksusbetonede.

For os synes det aldeles meningsløst, at f. eks. vækkeure af ganske billig kvalitet, som ubetinget må betragtes som nødvendighedsartikler, skal belægges med en omsætningsafgift, medens f. eks. et Leica fotografiapparat, en kostbar nertz-pels eller lignende ikke beskattes.«

Omsætningsafgiftens afskaffelse vil der senere blive gjort rede for.

Et problem, som stod i nær tilknytning til den begrænsede forsyning af ure, blev i det kommende år smuglerierne. Landet var i 1945 og forblev endnu en række år underforsynet med ure, og efterhånden som trafikken over grænserne tog til, fulgte ursmuglerierne efter i et stadigt tiltagende omfang, og selvom smuglerierne ikke havde været ukendt for branchen inden indførselsrestriktionerne forud for krigen, så havde laugets kun en enkelt gang tidligere måttet henlede myndighedernes opmærksomhed herpå. Men nu tog smugleriet et sådant omfang, at laugets påny måtte træde i forbindelse med toldvæsenet. Smuglerierne skadede landet såvel valutarisk som fiscalt. Den knappe valuta, som blev fordelt strengt mellem landets lovlydige borgere, sivede ad forskellige kanaler ud af landet og omsattes ved indkøb af bl. a. ure; selvsagt var langt fra de fleste smuglerure af blot en middelmådig kvalitet, når de indkøbtes af ufagkyndige. Der-til kom, at staten selvfølgelig mistede toldindtægten af smuglerurene, og endelig gik denne efterhånden ret betydelige omsætning uden om den legale detailhandel.

Toldvæsenet foranstaltede klapjagt på smuglerure og konfiskerede i løbet af restriktionsårene et ret stort kvantum ure. De således konfiskerede ure blev vurderet og for vurderingspris ved laugets formidling solgt blandt medlemmerne – ved lodtrækning!

I oktober-nummeret af laugets medlemsblad meddeles det, at landsrets-sagfører Børge Kock fratræder som laugets sekretær og redaktør; men siden da har Børge Kock med aldrig svigtende interesse været dets juridiske konsulent og fortsat virket med den for ham karakteristiske smilende ro som fast dirigent ved laugsforsamlingerne, og hans jurisprudence er kommet laugets rigeligt til gode i årene, der fulgte – ikke mindst ved de store rets-sager i 1954–1955, i hvilke han procederede, efter i 1953 at være blevet højesteretssagfører.

Hans efterfølger som sekretær blev Poul S. Christensen, som ingenlunde var »noget ubeskrevet blad«. Han var uddannet som urmager og optiker, og hans interesse for optik førte til, at han, da Optikerskolen blev genåbnet, blev dennes forstander og lærer. Poul S. Christensen var en virkelig kvalificeret medarbejder, der både fagligt og organisatorisk kunne udfylde posten, der ikke var blevet mindre krævende med årene. Desuden havde forskellige faglige artikler i tidsskriftet fra hans hånd i de foregående år røbet et talent, hvoraf tidsskriftet kom til at lukrere.

Den nye oldermann, Gunnar Hansen, aflagde for første gang beretning på den ordinære laugsforsamling den 28. september 1945. Det var, som om man skulle begynde en helt ny tilværelse i laugets Danmark var blevet befriet, oldermann Wiboes død var kommet lidt på afstand, en ny oldermann stod på talerstolen, en ny sekretær havde taget plads ved bestyrelsens bord.

I sin beretning kommer oldermannen ind på de opgaver, som står for: Smuglerurene, »sortbørslønningerne«, der vanskeliggør det for urmagerne at beholde deres svende og at få værkstederne til at svare sig.

Og som en allusion til det jubilæum, i tilslutning til hvilket nærværende skrift udsendes, skal det nævnes, at det var på denne laugsforsamling, at Erland Erlandsen foreslog og fik gennemført stiftelsen af jubilæumsfondet, hvis midler til sin tid skulle bidrage til de med festlighedernes afholdelse forbundne omkostninger, og ved bestyrelsesvalgene nyvælges Otto Christensen.

Kort efter dør Jens Olsen. Han var ikke urmager i den gængse forstand, snarere hørte han hjemme i Urban Jürgensens tid, da konstruktion af ure og kronometre var en naturlig opgave for urmagere i en søfarende nation. Medens Urban Jürgensen ikke fandt vej ind i laugget, var der for Jens Olsen ingen tvivl. Han blev modtaget, ikke som noget ordinært medlem, men som den astromekaniker, hvis rige evner og tekniske viden hele laugget kunne drage nytte af. Der var derfor aldrig nogen vaklen hos urmagerne, når der fra tid til anden blev sat hjælpeaktioner i gang for den laugsbroder, som vidste så meget, men blot ikke hvordan man skulle tjene til lidt mere end udkommet.

Når hans verdensur sættes i gang den 17. november 1955 på 10-årsdagen for hans død, vil hans person, liv og gerninger påny blive omtalt for offentligheden, som til daglig forestiller sig, at Jens Olsen kun har præsteret dette ene arbejde, men det var jo ikke således.

I nekrologerne om Jens Olsen hed det bl. a.:

»Et langt, slidsomt men indholdsrigt livsløb er hermed bragt til ende. Et liv i kamp for en idé, der bærer langt udover tid og sted. En kunstners inspiration var det at danne et billede af universets skjulte funktioner i de materialer, som nu han mestrede, så anskueligt og klart, at enhver ville kunne følge det og forstå det.

Jens Olsen var søn af jævne folk. Faderen var væver i Ribe, og det var hans livskunst i sin gerning at stræbe mod stjernerne og dog alligevel at forblive tro mod sin oprindelse og være sig selv livet igennem. Hans jævne fremtræden, der slet ikke var »manér«, men hans naturlige måde at tage tingene på, dækkede dog kun dårligt over hans geni og kunstneriske evner. Som kunstner var hans interesse for de materielle goder, han ved sit geni kunne have skaffet sig, ikke særligt udprægede. Hans »arbejde for brødet«, som han kaldte det, skred kun fremad i det tempo, pligterne overfor familie og hjem krævede. Og dog viste han sig ved alle de arbejder, han med dette formål påtog sig, trods ikke oprindelig udlært urmager, som den første blandt landets urmagere, fra hvis værksted adskillige sindrigt konstruerede og håndværksmæssigt fuldendte ure og mekanismer udgik.«

»Det var et stort fond af viden, han samlede i de unge år under sine rejser, og herpå tærede han resten af livet igennem. Basel var hans Mekka, hvor han hentede sit livs indhold og mening ved studierne i bibliotekets stille læseværelse, og hertil var han gerne vendt tilbage i sit livs aften for at genopfriske ungdommens oplevelser.

Men al den megen viden og læsning gjorde ham slet ikke til en tør og indesluttet videnskabsmand. Han havde navetidens lune i behold, var til det sidste rask i replikken og krydrede sin tale med mange groteske indfald og havde altid en morsom oplevelse parat. Samtidig nærrede han stor kærlighed til hjemmet og familien, ligesom minderne fra barndomshjemmet blev bevaret med stor pietet.«

Jens Olsen var født den 27. juli 1872 i Ribe og blev således godt 73 år gammel. Han var allerede som dreng stærkt interesseret i mekanik og fik for eksempel sin lærer i skolen til at forklare sig cykloidekonstruktionerne. Efter at være udlært som mekaniker drog han på valsen i godt fem år og besøgte adskillige tyske og franske byer. Det længste ophold gjorde han i Basel, hvor han foruden at arbejde for føden tog sig tid til at studere, og opholdet varede her 2 år. Han havde dog alligevel formået at spare 70 guld-francs sammen, og dette blev hans startkapital, da han i 1902 vendte hjem til Danmark og begyndte sin selvstændige virksomhed her i byen. Der var mange vanskeligheder i begyndelsen, pengene rakte jo ikke ret langt, når der skulle købes maskiner og værktøj, og de første to kunder havde han kun tab af, de glemte nemlig at betale regningen. I 1905 var han dog kommet så vidt, at han kunne gifte sig, det blev med en kusine. Jens Olsen forblev selvstændig mester hele livet igennem med undtagelse af knap to år i begyndelsen af tyverne, i hvilke han var værkfører hos Cornelius Knudsen, og det arrangement gik han ind på, fordi han havde opfundet et lommeur, der kunne vise både soltid og stjernetid. Dette ur købte firmaet patentrettighederne til og satte det i produktion. Fabrikationen gik imidlertid i stå, og patentet blev solgt til Sverige, men der er dog stadig adskillige stjernetidsure i gang fra den tid, og særligt amatør-astronomer er meget glade for dem. For dette patent fik han for en gang skyld en større kontant sum i hænde, og herfor købte han en lille ejendom med sommerhus i Søllerød, hvor han indrettede sig et privat observatorium. Det astronomiske kunstur var jo i hans tanker dag og nat igennem alle disse år, og det medførte igen hans store kærlighed til astronomi, hvilket blandt andet gav sig udslag deri, at han var medstifter af Astronomisk Selskab.

Fuldførelsen af Jens Olsens største værk efter hans død blev en æressag for den komité, der havde sat sig finansieringen af dette arbejde som mål, og for de medarbejdere, som havde hjulpet Jens Olsen på værkstedet.

Med indgangen til året 1946 får tidsskriftet et hårdt tiltrængt nyt typografisk udstyr. Omslaget trykkes med farve, og sidst men ikke mindst: indholdet får præg af fagmandens indsats i redaktørstolen. 1946

Den 19. februar afgår P. Th. Nielsen ved døden. 83 år gammel, en af de få veteraner fra den tid, da Urmagerforeningen af 7. april 1875 sammensluttedes med laugget.

Kun 9 måneder efter at have modtaget valget til oldermandsposten nedlægger Gunnar Hansen sit mandat, da han af forretningsmæssige grunde – han var blevet medindehaver af et nystartet grossistfirma – finder sin nye position for at være uforenelig med sin stilling som oldermand.

Dette standpunkt lod sig ikke diskutere, men kun var det beklageligt, at laugget på ny skulle gå til et oldermandsvalg, så meget mere som Gunnar Hansen var særdeles afholdt.

På den ekstraordinære laugsforsamling den 27. februar 1946 blev der imidlertid truffet et lykkeligt valg, idet formanden for urmagerskolens bestyrelse, laugets dygtige og skolede viceoldermann, M. Gjesager, valgtes til laugets syvogtyvende oldermann; den oldermann, som nu efter næsten 10 års virke i fred og fordragelighed med held har ført laugets frem til en position, som med fuld ret motiverer det 200 års jubilæum, som ved dette skrifts fremkomst er under afvikling. Som viceoldermann udpegede bestyrelsen på et efterfølgende møde Erland Erlandsen.

Den 4. juni 1946 afholdtes i laugets lokaler afslutning på det første mesterkursus for urmagere, og det sluttede med, som det burde, at alle de fem elever modtog mesterbrevet.

Det var, som oldermannen sagde i sin tale ved afslutningen, en milepæl i fagets historie, at mesterprøven er genindført, og man har måske lov til at tage det som et bevis på, at de unge og gamle laugsmestre, som siden har deltaget i disse kursus, netop ved deres deltagelse – bevidst eller ubevidst – har givet udtryk for forståelsen af, hvor stor merkantil betydning de faglige kvalifikationer indebærer. De afholdte mesterprøvekursus rummer imidlertid ikke alene en videregående faglig uddannelse, men – hvad der er almindelig anerkendt som betydningsfulde faktorer – også juridiske, kalkulations- og bogholderimæssige discipliner.

På den ordinære laugsforsamling den 25. september 1946 gør oldermann Gjesager i sin beretning status.

Beskæftigelsessituationen er over al forventning. Ingen ledige svende, og for første gang lyder tilfredshed med, at tilgangen til faget er stigende. Selvom den vanskelige forsyningsituation tvinger publikum til at lade deres gamle ure reparere og derved øger beskæftigelsen, må man heller ikke se bort fra, at de moderne, komplicerede ure vil stille krav til værkstedernes kapacitet.

Varemanglen havde affødt en anmodning til handelsministeriet om øgede tildelinger, og det af krigen afbrudte samarbejde med Skandinavisk Urmagerforbund var blevet genoptaget. Et led heri var planlægningen af en Skandinavisk urudstilling i løbet af 1947.

Efter en omtale af legatoprettelser kom oldermannen ind på optik-sagen, i hvilken man stadig savnede samarbejde med Centralforeningen, samt på afgivne protester mod omsætningsafgiften.

I laugslokalerne, der nu var blevet ombygget, var også blevet indrettet et kontor, en nødvendig følge af det voksende administrationsarbejde.

Ved valgene trådte Gunnar Hansen ud af bestyrelsen, og Torkel Houby indvalgtes.

1947 Årgang 1947 af de fleste danske tidsskrifter er noget tyndere end de andre årgange; årsag: typografstrejken, der knægtede den frie meningsudveksling i godt 3 måneder. Også »Dansk Tidsskrift for Urmagere« måtte selvfølgelig ophøre med at udkomme i den tid, strejken varede, og da det

påny udkommer – med nr. 4 af 15. august – indeholder det meddelelse om flere opmuntrende begivenheder.

Der er sket en positiv afspænding i forholdet mellem centralforeningen og laugget. Luften var blevet rensset efter et lille tordennejr forårsaget af en spidsartikel i laugets blad om Centralforeningens negative holdning dels i spørgsmålet om urmagerlærlingenes uddannelse, dels i optiksagen. Med dygtig og heldig hånd greb oldermand Gjesager ind; det lykkedes at få et skolebestyrelsesmøde i stand, og her vedtoges den nyordning, at skolen flyttede til nye og mere rummelige lokaler i Teknologisk Instituts filial på Bülowsvej, og at endnu en lærer – Otto Mortensen – blev ansat, et spørgsmål, som det i nogen tid havde været udelukket at få gennemført.

Om de to skolars forhold oplyses det videre, at Optikerskolen, som da havde været i drift i 5 år, endnu ikke havde opnået statstilskud. Skolens bestyrelse havde gentagne gange ansøgt derom, og det sidste andragende, der blev tilsendt Statens Tilsyn med Håndværkerundervisningen i begyndelsen af året, blev sat på dagsordenen for skolerådets møde den 17. juni. Ved samme møde skulle også behandles spørgsmålet om den nye sammensætning af Urmagerskolens bestyrelse, og skolerådet ønskede da at behandle disse to sager under eet. Ved et forberedende møde i fagskoleudvalget om sagen den 16. juni var formændene for de fire organisationer inden for urmager-optikerfaget tilkaldt. Da der ikke kunne opnås enighed om noget som helst ved dette møde, indstillede fagskoleudvalget til skolerådet, at Urmagerskolens bestyrelse for fremtiden skulle sammensættes således: 3 repræsentanter for Dansk Urmager- og Optiker Centralforening, 2 repræsentanter for Uhrmagerlauget i København og 2 repræsentanter for Urmagerens Fagforbund. Vedrørende Optikerskolens statstilskud fastslog udvalget, at da Optikerskolen arbejdede for et fag, der ikke var noget fag i lærlingelovens forstand, kunne den ikke fald ind under tilskudsloven. Derfor anbefalede det, at Optikerskolen tilbageførtes til at være et led af Den danske Urmagerskole, der jo var statsunderstøttet, og når undervisningen så blev givet som en tillægsuddannelse til urmagere, ville Optikerskolen derigennem blive tilskudsberettiget. Fagskoleudvalgets indstilling blev den følgende dag vedtaget af skolerådet, der videresendte afgørelsen til ministeriet.

Om et større projekt, der skulle vise urmageriets ansigt udadtil endes Centralforeningen og Lauget, idet disse to organisationer hver indvalgte tre repræsentanter og Grossistforbundet to, til et udstillingsudvalg, der skulle forberede Skandinavisk Urmagerforbunds kongres og udstilling i september 1947.

Resultatet viste, at anstrengelserne havde været umagen værd; udstillingen blev en succes: Oplægget havde været førsteklases; presseservice – urmænd i byen og smukke plakater skaffede ca. 20 000 besøgende ind på udstillingen, hvor de fik alt at vide om ure, som når det blev bedre tider

ville kunne købes hos urmagerne. Succes'en blev ikke mindre, da udstillingsregnskabet afsluttedes og viste et overskud på kr. 4.500,00.

På den årlige ordinære laugsforsamling, der finder sted den 30. september 1947, kommer oldermændene ind på den skete omordning af skolernes styrelser. Der blev forelagt en lang række lovændringer, der tilsigtede en ændret praksis for lærlingeuddannelsen, forslag, der i hovedtrækkene gik ud på, at læretiden skulle indledes og afsluttes med $\frac{1}{2}$ års ophold på urmagerskolen og afsluttes med $\frac{1}{4}$ års ophold på optikerskolen. Endvidere foresloges indført forbud mod, at medlemmerne havde mere end een lærling ad gangen, oprettelse af en lærlingefond og indførelse af et kvartalsvis bidrag på kr. 4,00 til lærlingefonden.

Forslagene opnåede ikke den nødvendige $\frac{2}{3}$ majoritet og blev derfor henvist til fornyet behandling på en følgende laugsforsamling.

Ved bestyrelsesvalget indvalgte Thorvald Mikkelsen i stedet for Højby Rasmussen.

På den ekstraordinære laugsforsamling den 15. oktober 1947 blev forslaget om lærlingeuddannelsen forelagt påny, og efter oldermændens kraftige forelæggelsestale og Otto Christensens påfølgende energiske anbefaling blev forslaget vedtaget eenstemmigt.

Året sluttede med oprettelsen af O. P. Wiboes mindebolig i Håndværkerstiftelsen, Blegdamsvej 74, hvor en 2 værelses lejlighed blev erhvervet som livsvarig bolig for et ældre værdigt trængende laugsmedlem eller enke efter et sådant.

1948 Med enkelte mindre men sikre skridt arbejder reklameudvalget sig fremad! »Bag dette mærke arbejder en fagmand« var løsenet, da bomærket på Holger Erlandsens initiativ indførtes og ophængtes i urmagerforretningerne landet over, og det blev den kollektive averterings opgave at få publikum hen til disse fagmænd. Salget behøvede ingen stimulans, så sandt som en bedring af forsyningssituationen stadig lod vente på sig; man måtte derfor nøjes med at stimulere publikums sympatier for fagmanden, og det gav sig umiddelbart før årsskiftet til 1948 udslag i, at reklameudvalget til disposition for laugets medlemmer lod fremstille det udhuggede Tempusurmager-skilt, et godt blikfang.

Men et endnu dristigere skridt blev iværksat, da man forsøgsvis lod en dekoratør hos seks medlemmer udføre vinduesdekorationer, der kunne cirkulere blandt de øvrige medlemmer. Beklageligvis slog ideen ikke igennem, uanset at omkostningerne ved vinduesdekorationernes udskiftning var nedbragt til det minimale med bistand fra reklamekassen.

Den 1. maj 1948 træder Paulus Nielsen, Nykøbing S., tilbage som formand for Centralforeningen, efter i knap fire år at have virket som A. Jepsens efterfølger. Den nye formand blev Jes Pirchert, der, som det blev skrevet i laugsbladet i anledning af formandsskiftet, var »et ubeskrevet blad«. Dette gjaldt dog ikke navnet. Allerede mange år tidligere havde en stemme lydt gennem diskussionsvirvarret i »Dansk Urmager Tidende« –

Stemmen tilhørte gamle Pirchert. Den var ren jydsk, men den var også dansk, og den tone, der gik igennem hans indlæg, gav udtryk for samling og ikke splid. Da nu Jes Pirchert vælges til formand, var det kun med gode forhåbninger til fremtiden, at det københavnske laug bød ham velkommen. At disse forhåbninger ikke blev skuffet, viser det stadig udvidede og forbedrede samarbejde de to organisationer imellem, for hvilket der senere vil blive gjort rede.

På den ordinære laugsforsamling den 28. september 1948 kunne oldermannen som sædvanlig aflægge en fyldig og vel tilrettelagt beretning om de sager, som laugets ledelse havde måttet beskæftige sig med: vareforsyningen, de ekstraordinære love, hvis afvikling var stillet i udsigt, men som dog stadig plagede det utålmodige erhvervsliv, omsætningsafgiften, en ny to-årig lønftale indgået, de forhandlinger, der havde været en følge af specialoptikernes nye henvendelse for at få optikerfaget anerkendt som et selvstændigt håndværksfag, den nye lærlingeordning, udbygningen af de frivillige mesterprøvekursus, medlemsaftenerne, urudstillingen o. m. a., og ved samme lejlighed kunne Holger Erlandsen aflægge beretning om reklameudvalgets virksomhed i de 10 år, ordningen havde eksisteret. I det små var der sket en udvikling med laugets kontor, der i den tid, da Børge Kock var sekretær og siden under Poul S. Christensen, kun havde haft åbent en time to gange ugentlig. Der var nu, takket være et særligt arrangement, kommet en fast kontordame, der var tilstede på kontoret daglig kl. 9-16.

Alt, hvad der igennem lange tider var blevet forberedt i skrift og tale om urmagerskolens flytning og udvidelse blev realiseret den 22. november 1948, da de nye lokaler indviedes til alle parters fulde tilfredshed, og ved samme lejlighed afsløredes et maleri af forstander H. Pedersen, der kort forud var fyldt 70 år.

Inden året 1948 sluttede af, fandt der to udnævnelser til æresmedlem sted. På daværende tidspunkt var Julius J. Jensen eneste æresmedlem af laugets, og da den kendte rektor ved urmagerskolen i Le Locle i Schweiz, dr. h. c. James C. Pellaton, den 24. december 1948 fyldte 75 år, blev denne dag fra dansk side markeret ved, at man udnævnte ham til æresmedlem af Uhrmagerlauget i Kjøbenhavn. Forud herfor var han æresmedlem af Finlands Urmagerforbund og havde modtaget Schweddermedaillen i guld fra Sveriges Urmakareförbund.

Det andet nye æresmedlem af laugets blev Stefan Anderson i anledning af sin 70 års fødselsdag den 26. december 1948. Stefan Andersons navn var vel nok kendt i langt videre kredse i Danmark end Pellatons; thi Stefan Anderson var ikke alene Skandinaviens mest fremtrædende organisationsmand inden for urbranchen – hans virke strakte sig langt ind i Sveriges håndværkerorganisationer, for hvis hovedorganisation »Sveriges Hantverk- og Småindustri Organisation« han havde været formand i en

lang årrække – han var formand for Sveriges Urmakare Förbund og i en menneskealder formand for Sk. U. F.

1949 1949 får en god organisatorisk start, hvilket fremgår af en redegørelse i laugets medlemsblad nr. 3 af 1. marts 1949. Det hedder heri:

»Forlig i skolespørgsmålet.

Den 14. januar havde formanden for »Dansk Urmager- og Optikercentralforening« J. Pichert indkaldt til et møde for fagets 4 organisationer, d. v. s. »Dansk Urmager- og Optikercentralforening«, »Uhrmagerlauget i København«, »Optikerforeningen for Danmark af 1910« og »Urmagernes Fagforbund«. Mødets emne var: Ordning af Urmagerskolens bestyrelse samt ændring af Optikerskolens forhold med henblik på opnåelse af statstilskud til Optikerskolens drift. Efter nogle forhandlinger enedes de fremmødte repræsentanter, der på Laugets vegne var M. Gjesager og Erland Erlandsen, om følgende ordning:

Repræsentanter for: Dansk Urmager- og Optikercentralforening, Uhrmagerlauget i København, Optikerforeningen for Danmark af 1910 og Urmagernes Fagforbund forsamlet til møde har dags dato vedtaget følgende ordning af Urmager- og Optikerskolens forhold:

Den danske Urmagerskole og Optikerskolen, hvis navn ændres til Den danske Optikerskole, overgår til at være selvejende institutioner under en fælles administrativ ledelse, der udgøres af bestyrelsen for Den danske Urmagerskole.

Urmagerskolens bestyrelse dannes af:

- 3 repræsentanter for Dansk Urmager- og Optikercentralforening,
- 2 repræsentanter for Uhrmagerlauget i København,
- 2 repræsentanter for Urmagernes Fagforbund.

De tre nævnte organisationer vælger fortrinsvis deres formænd som repræsentanter, og de øvrige medlemmer vælges fortrinsvis blandt de af organisationerne udpegede skuemestre. Urmagernes Fagforbund vælger sin anden repræsentant fra provinsen.

Til ledelse af alle faglige spørgsmål vedrørende Den danske Optikerskole vælges en bestyrelse med følgende sammensætning:

- 1 repræsentant for Dansk Urmager- og Optikercentralforening,
- 1 repræsentant for Uhrmagerlauget i København,
- 1 repræsentant for Optikerforeningen for Danmark af 1910
- 2 repræsentanter for Urmagernes Fagforbund.

Repræsentanterne for Dansk Urmager- og Optikercentralforening og for Uhrmagerlauget i København skal være medlemmer af Optikerforeningen for Danmark af 1910, og repræsentanten for Optikerforeningen for Danmark af 1910 skal være medlem af Dansk Urmager- og Optikercentralforening.

Nyordningen træder i kraft med skoleårets afslutning den 31. marts 1949.

For Dansk Urmager- og Optikercentralforening: sign. F. Sams, J. Pichert.

For Uhrmagerlauget i København: sign. M. Gjesager, Erland Erlandsen.

For Optikerforeningen for Danmark af 1910: sign. Sv. Isak Jensen, Otto Christensen.

For Urmagernes Fagforbund: sign. C. Madsen, Otto Mortensen, C. Arlstoft.

Ovenstående overenskomst vil få historisk betydning, thi med den er med et slag bilagt de uoverensstemmelser, som igennem en lang årrække har bestået imellem Centralforeningen på den ene side og Uhrmagerlauget og Urmagernes Fagforbund på den anden side.

Det må fuldtud tilskrives J. Pichert's friske initiativ og handlekraft, at der nu omsider er nået en fælles indstilling til hele skolespørgsmålet, således at vi har de største forhåbninger om, at fremtiden vil bringe et frugtbart samarbejde imellem alle fagets organisationer. Uden at alle parter gav indrømmelser i forhold til deres tidligere standpunkter, var målet naturligvis ikke nået. Det er unødvendigt her at afveje, hvem af parterne, der

har fire mest, og det skal ikke betegnes som en vurdering af laugets indrømmelser at nævne, at overenskomsten imellem Urmageres Fagforbund og Uhrmagerlauget om fælles optræden i skolespørgsmålet er ophævet, men det bør noteres i denne sammenhæng, at den overenskomst, som så afgjort har været et stridens tegn, nu er bragt ud af verden.

Den øjeblikkelige følge af den nye overenskomst er, at Urmager- og Optikerskolen bliver ført sammen under en fælles administrativ ledelse, i hvilken anledning skolernes vedtægter er blevet fuldstændigt reviderede. De nye vedtægter er allerede godkendt af Statens tilsyn for håndværkerundervisningen. Endvidere får skolerne nye bestyrelser, som vil overtage ledelsen pr. 31. marts, og endelig kan noteres som en særdeles glædelig følge af forliget, at Optikerskolen vil modtage statstilskud allerede for indeværende regnskabsår.

Nyordningen af skolernes forhold vil give stødet til mange nye fremskridt inden for uddannelsen, og fra laugets side kan der kun udtales den allerstørste glæde over, at det ideelle grundlag er skabt for en fremtidig videreudvikling af disse for fagets trivsel så nødvendige fagskoler.

Og nu tager det samarbejde fat, som mange, mange år tidligere burde være kommet i stand, og som åbenbart kun havde ventet på, at de rigtige samarbejdsmænd kom til roret.

En måned efter overenskomstens indgåelse sender de to organisationer en fælles anmodning (tidligere havde det været lauget alene) til finansministeren om at få hævet omsætningsafgiften på ure, og medens ure til kr. 50,00 og derover hidtil havde været afgiftspligtige, opnåede man i april 1949, at ure, hvis salgspris var kr. 150,00 og derunder blev afgiftsfri, medens ure over denne pris stadig belastedes med en omsætningsafgift på 10 pct.

Poul S. Christensen, der i 4 år havde været laugets sekretær og redaktør, måtte med udgangen af 1949 trække sig tilbage fra disse poster, da hans arbejde som forstander for Optikerskolen stadig tiltog. I sin beretning på laugets ordinære laugsforsamling den 28. september 1949 redegør oldermændene herfor og præsenterer laugets nye daglige leder, Sv. E. Wagner, som man valgte frem for en af de 250 stillingssøgende, der havde reflekteret på annoncen i dagspressen, idet man gerne ville vende tilbage til den gamle ordning, at sekretær- og redaktørposten beklædtes af et af medlemmerne.

På samme laugsforsamling blev laugets love revideret og vedtaget eenstemmigt med de af bestyrelsen foreslåede ændringer. Nogle af disse var direkte affødt af forhandlingerne med priskontrolrådet, der havde haft særlig interesse i en ændret affattelse af optagelsesbestemmelserne. I den formulering, de fik ved denne lejlighed, gælder vedtægterne stadig.

Kampen for at få schweizerure føres stadig med stor energi, og den 15. september indsendte denne gang Forbundet af Danske Uhrgrossister på fagets vegne en redegørelse for den mildest talt utilfredsstillende forsyningssituation, sluttende med en anmodning om dog i hvert fald at få frigivet et kontingent til indkøb af ure fra Schweiz. Den 5. oktober mødtes repræsentanter for grossisterne, mestrene og svendene hos handelsmini-

steren, som lovede at undersøge mulighederne; beklageligvis faldt undersøgelserne negativt ud. – Situationen blev foreviget ved, at laugets hus-tegner, O. Lindgren, leverede en illustration til forsiden af første nummer af tidsskriftet, »Oldermandens nytårsdrøm« lød billedteksten. Det viste oldermanden hvilende i sin seng (på natbordet et vækkeur model 1902) i drømme seende den unge charmerende smilende handelsminister Jens Otto Krag henlægge armbåndsure i hobetal på en disk i en urmagerforretning.

I håb om, at denne situation ikke skulle forblive en ønskedrøm, havde de fire organisationer den 9. december 1949 sendt handelsministeren en skrivelse, hvoraf genpart var sendt til Grosserer Societetet, vareforsyningsrådet, håndværksrådet og de politiske partiformænd, en skrivelse, der endnu engang trak urmagerens fortvivlede situation op. –

Med hensyn til omsætningsafgiften skete imidlertid et væsentligt fremskridt. Oldermænd Gjesager, der efterhånden var nær ved at være daglig gæst i den røde bygning, kunne den 15. december give medlemmerne meddelelse om, at omsætningsafgift fra og med denne dato kun skulle svares af ure til en pris af kr. 600,00 og derover.

1950 Den 1. april 1950 forlod forstander H. Pedersen urmagerskolen efter at have virket som forstander der i godt 38 år, og Ejnar Nielsen, der allerede havde en arbejdstid på 25 år bag sig, gled ganske naturligt ind på pladsen som forstander.

Med fagforbundet, der havde opsagt den løbende overenskomst, sluttes der den 3. april 1950 en ny 2-årig aftale.

På den ordinære laugsforsamling, der ifølge de nye vedtægter skulle afholdes i april – denne fandt sted den 12. april – kunne oldermanden i sin beretning komme ind på de glædelige resultater, der var opnået i det forløbne beretningsår: Den nye overenskomst, den enighed, der herskede i optik sagen og lettelserne i omsætningsafgiften; og på reklameudvalgets vegne berettede Holger Erlandsen om det nye Tempuspapir, Tempuslampe og laugets deltagelse i Håndværkerudstillingen i Forum, alt sammen vidnende om, at udvalget ikke »hvilede på sine laurbær«. Kontingentet forhøjedes uden diskussion fra kr. 60,00 til kr. 100,00 årligt.

Den erfaring, som oldermænd Wiboe gjorde, – at det faktisk var umuligt på en gang at passe sin forretning og samtidig være daglig leder af laugets kontor – bekræftedes påny, da Sv. E. Wagner måtte frasige sig opgaven som sekretær og redaktør. Efterhånden som laugets afhængighed af flere og flere offentlige myndigheder voksede, og forventningerne fra medlemmernes side til organisationen tiltog, var arbejdet blevet udvidet, så at det krævede sin mand. Organisationen var for lille til at kunne aflønne en heldagsbeskæftiget sekretær, og man søgte da en sekretær til en halvdags stilling og samtidig en kontordame om formiddagen. Til Sv. E. Wagners efterfølger ansattes redaktør Aage V. Andersen efter bestyrelsens overvejelser, »især fordi hans grundlæggende uddannelse inden for mester-

organisationerne var sket i Dansk Arbejdsgiverforening, hvor han havde været redaktionssekretær ved »Arbejdsgiveren«. Derfra var han gået over til stillingen som sekretær i Håndværksrådet, hvis tidsskrift han havde redigeret, og da han kunne forene sin nuværende stilling som redaktør ved »Udenrigsministeriets Tidsskrift« med et par morgen- og aften timer i laugget, fandt man i ham en efter alt at dømmes egnet mand for laugget.«

Oldermand Gjesagers indsats i laugets tjeneste kunne og kan ikke overvurderes. Hans skæbne blev den samme som så mange andre oldermænds, nemlig den, at hans laugs virksomhed tog mere tid end hans egen forretning. Oldermandsposten var efterhånden blevet så krævende, at den kun kunne beklædes af den, der har en stedfortræder til pasning af egen forretning. At de repræsentative pligter er blevet omfattende, ses umiddelbart deraf, at megen af oldermand Gjesagers repræsentation for laugget er blevet flyttet til hans hjem, hvor de, som laugget ellers skulle være vært for, er blevet modtaget. Det siger sig selv, at en oldermand ikke også kunne varetage de daglige sekretariatsekspeditioner, end sige redaktionen af et medlemsblad.

Laugets kontortid, der i 1950 var kl. 9-11, blev udvidet til 8-12, og selv denne udvidelse er ikke tilstrækkelig.

Foruden laugssekretæren beskæftiges en kontordame, hvis arbejdstid udnyttes meget intensivt, og i 1954 fik laugget en hel telefon af hensyn til samtallet, og samtidig udvidedes laugets kontorer, således at der nu kan disponeres over et stort og et lille mødeværelse, og desuden er selve kontoret og det tilstødende arkiv blevet indrettet således, at der også vil kunne holdes møder dér, hvilket vil sige, at der på een gang kan afholdes 3 møder, hvad der i travle perioder faktisk har været praktiseret.

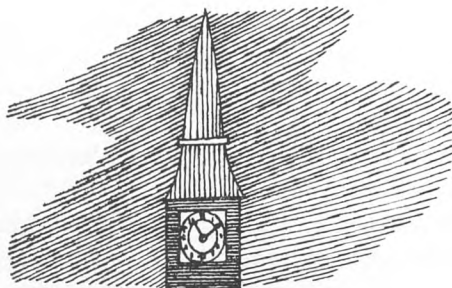
Imidlertid indebærer det forhold, at laugssekretæren, der ikke er urmager, samtidig skal være tidsskriftets redaktør, den ulempe, at han ikke i samme omfang som en urmager kan forfatte faglige artikler, og i den henseende står tidsskriftet tilbage i betydning sammenlignet med dets første leveår.

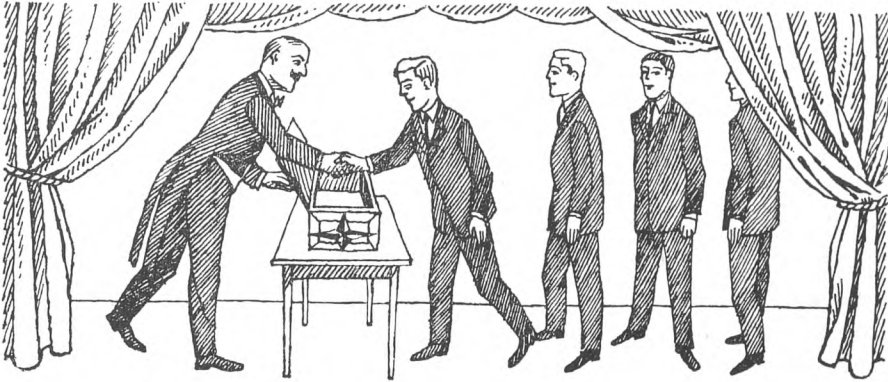
Da Optikerforeningen for Danmark af 1910 den 6. november 1950 kunne fejre sin 40-årige beståen, ridsedes foreningens historie op i laugets medlemsblad i en artikel af foreningens formand siden 1947, Sv. Isak Jensen.

Ursmuglerierne havde i de seneste år taget til i et hektisk tempo. Ganske naturligt, fordi landets underforsyning med ure voksede måned for måned. I Sverige var forsyningssituationen langt bedre end i Danmark, hvilket førte til den for de danske urmagere så beklagelige løsning, at sjællænderne tog en tur over sundet for at købe de ure, som ikke kunne skaffes her. Også ved Danmarks sydgrænse var der en livlig turiststrøm til Tyskland, der efter at have været langt nede efter krigens hærgen, nu i henseende til forsyninger var nær ved at være det førende land på det europæiske kontinent.

Intet under, at laugets blad benyttede enhver lejlighed til at fremdrage beretninger om ursmuglerierne.

Men selv når de to mesterorganisationer lægger sig i selen for at bevæge handelsministeriet til at lukke lidt varer ind – således som man påny anmodede om den 12. oktober 1950 – kan ministeriet kun beklage, at det »for tiden desværre ikke er muligt at overføre ure og urdele til regional friliste, men at man fortsat vil bestræbe sig på at søge behovet for ure og furniture dækket i det omfang, det valutamæssigt måtte være muligt«; en lille lysning var dog en import på godt $\frac{1}{2}$ mill. kr. af armbåndsure m. v. fra Frankrig i 1. halvår 1951.

GAMLE OG NYE SKIKKE

MED udsendelsen af »Dansk Tidsskrift for Urmagere« den 1. januar 1951 1951 fyldte tidsskriftet 70 år, hvilket ganske kort markeredes ved en kort historisk oversigt.

I januar 1951 genoptages en gammel laugsskik: På basis af beretninger om laugsvæsenet havde oldermænd Gjesager rekonstrueret det ritual, som var i brug ved optagelser af nye medlemmer i laugene, hvis kulmination var aflæggelsen af laugsløftet og håndtrykket over den åbne lade.

Mere end 100 år efter optagelsesritualet sidst er blevet celebreret, lød det nu igen på laugsmødet:

»Mine herrer, ærede laugsbrødre. For åben lade erklærer jeg dette laugsmøde for åbnet og byder alle laugsbrødre velkommen.

Det eneste punkt på dagsordenen i dag er officiel optagelse af de nye medlemmer, der har ønsket sig optaget i Uhrmagerlauget i København. Efter at bestyrelsen har undersøgt deres forhold, kan vi anbefale dem som værdige laugsbrødre at være.

Jeg skal derfor anmode 2 af laugets bisiddere om at hente dem herind.«

To bisiddere gik derpå ned gennem salen og ind på kontoret. Et øjeblik efter lød de fire slag på døren ind til salen. Oldermænd anmodede derpå den ældste bisidder om at forhøre, hvem der ville ind til laugsmødet og udefra svarede:

»Det er laugets bisiddere ifølge med de nye laugsbrødre«.

Og på oldermændens: »Lad dem komme ind!« rejste forsamlingen sig, medens de nye laugsbrødre gik op gennem salen for at tage opstilling foran oldermænd og laugsladen ledsaget af bisidderne, der indtog deres pladser ved bestyrelsesbordet.

Efter at alle undtagen de fem nye medlemmer havde sat sig, talte oldermænd:

»Laugsbrødre! Ved dette laugsmøde byder vi de i 1950 optagne medlemmer i vort snart 200 år gamle laug velkommen iblandt os.

På spørgsmålet: »Hvorfor er vi medlemmer af laugets« kan der enkelt og ligefremt svares: »For at ophjælpe og hæve vort fag og derigennem os selv«. Og da ret altid er forbundet med pligt gælder også denne lov her.

Vi påtager os, som medlemmer af Uhrmagerlauget i Kjøbenhavn en række pligter overfor faget og samfundet for derved at opnå ret til at deltage i den forbedring af fagets stilling, som disse pligters overholdelse vil fremskaffe.

Adskillige af disse pligter har fundet udtryk i laugets love, som I har modtaget, og som I såvel som vi ved vor underskrift har forpligtet os til at overholde.

Overholdelsen af dem er en tvingende nødvendighed såvel af hensyn til ordenens opretholdelse og laugets økonomi, som hensynet til de organisationer, vi er tilsluttet, eller som vi har overenskomst med.

Om end laugets ikke kræver, at hensynet til fagets tarv i ethvert tilfælde sættes over personlig fordel, bør hovedreglen dog være, at personlige fordele træder tilbage for hensynet til fagets vel.

Ordnningen af mangfoldige anliggender påhviler laugets, der repræsenterer os i flere organisationer, træffer overenskomster med svendene, med virker til at skaffe vore lærlinge en god uddannelse på værksted og i skole, i mange tilfælde repræsenterer fagets udøvere overfor øvrigheden og sørger for vore gamle laugsbrødre og deres enker.

Det er imidlertid ikke alle medlemmer, som har evner, tid eller interesse til personlig at deltage i dette arbejde, men enhver af fagets mestre kan ved at være medlem af laugets give sit bidrag til, at alle disse nødvendige arbejder kan passes.

Dette var vore pligter overfor fag og fædreland, men hvordan med forholdet til vore kunder? Påtager vi os ekstra pligter overfor dem ved at være medlem af laugets? Måske ikke, men vi kan hver især gøre vort til, at ordet »Laugsmester« er kundens garanti for godt arbejde og godt købmandsskab ved altid at yde, hvad kunden har brug for og til en pris, som tjener både kunden og os selv.

Vi er altså medlemmer af laugets, ikke alene for at skaffe os personlige fordele, men også for at påtage os en del af fagets pligter, men vi ved, at nøje overholdelse af disse pligter uvægerligt vil komme vort fag, vort laug, og derigennem hvert enkelt medlem til gode.

Blandt vore uskrevne love indtager pligten til sammenhold og godt kammeratskab den fornemste plads. – At stå i et godt forhold til sine kolleger er for en god laugsbroder en selvfølge, og kollegialitet kan øves på mange måder.

Til dette kan føjes: At dygtiggøre sig på alle fagets områder og delagtiggøre sine kolleger i indhøstede erfaringer – særlig, hvor talen er om arbejdsmetoder og materialers anvendelse. At kunne yde sine medlemmer virksom støtte på dette område hører til laugets vigtigste opgaver, og til at røgte dem kan vi alle bidrage.

Så lad os da bestandig holde os det for øje: »Leve af« og »leve for« bør være uadskillige begreber for os alle.

Vi gamle laugsbrødre er enige om, at vi betragter det som en ære at være medlemmer af dette gamle laug og være laugsbrødre med hinanden, thi her spørges, om Du og jeg er gode danske mænd, der vil være med til at højne vor stand og derigennem tjene vort land.

Til Jer nye laugsbrødre skal jeg sige, at I nu er med til at værne om dette laugs ære og værdighed og bevare traditionen »et godt kammeratskab« til os alle, såvel som vi til Jer. Vi håber, at I vil være gode og dygtige fagfæller, og slutter gerne pagten med jer, derved tilsiger jeg alle vor bedste støtte og redeligste hjælp.

Mit ønske er, at *vi alle* vil betragte det som en ære at tilhøre vort gamle og ærværdige københavnske urmagerlaug.

Som laugets oldermænd forespørger jeg Dem nu, vil De overfor mig og de tilstedeværende laugsbrødre bekræfte, at De vil gøre Deres til, at vort gamle laug må gå frem i ære og anseelse, og at De vil overholde laugets love?»

Og derpå – efter at hver enkelt havde svaret bekræftende – trykkede oldermændene over laden hver enkelt i hånden, idet han udtalte:

»Efter at I nu hver enkelt overfor mig og overfor de øvrige tilstedeværende laugsbrødre har bekræftet Jer indtræden i vort laug, ønsker jeg Dem over åben lade til lykke med Deres optagelse, som hermed er endelig fuldbyrdet.«

Kun tre dage efter denne festlige aften mistede en gammel ven af laugets livet ved en automobilulykke: overretssagfører Bang Ebbestrup, laugets tidligere juridiske konsulent og gamle dirigent, som havde overværet så mange begivenhedsrige laugsforsamlinger, døde den 13. januar 1951, 73 år gammel.

Fagets forsyningshold var i løbet af 1950 bedret noget. På den ordinære laugsforsamling den 11. april 1951 kunne oldermændene oplyse, at der i 1950 var blevet udstedt importbevillinger for ure til et samlet beløb af 10,9 mill. kr., og reklameudvalget havde derfor ment, at man nu kunne fremvise den Tempusfilm, som allerede i nogen tid havde ligget klar.

Som det fremgår af det allerede udviklede, var laugets største hovedpine i de sidste krigsår og de første efterkrigsår de svigtende importmuligheder for ure og furniture fra Schweiz. Ved begyndelsen af 1951 havde det set ud, som om i hvert fald furniture ville komme på friliste, men det var blevet ved tanken.

Da året var ved at gå på hæld, kunne det imidlertid tyde på, at der var ved at ske en ændring i situationen, og laugets medlemsblad lagde op til udgivelsen af et særnummer om den schweiziske urindustri. Forberedelsen heraf forløb lidt tungt; fra schweizisk side havde man svært ved at få øje på en lysning i situationen, og et indlæg i bladet af direktøren for

F. H. fik overskriften »Foruroligende tilbagegang i den schweiziske ureksport til Danmark«. Direktør Vaucher skrev herom bl. a.:

»Tidligere udgjorde urene den vigtigste del af den schweiziske eksport til Danmark, og i dag er de blevet mildest talt stedmoderligt behandlet. Medens den schweiziske ureksport til Danmark i året 1938 endnu udgjorde 250.000 stk., sank den i den følgende tid til helt latterlige tal, således mindre end 35.000 i året 1949. For 13 år siden indtog Danmark endnu den 19. plads i den schweiziske ureksport. Ved slutningen af 1949 var det sunket ned til den 46. plads, og i dag befinder det sig på den 33. plads. Til en vis grad kan denne tilbagegang forklares ved den aktive rolle, som Danmark for år tilbage, da vareudvekslingen endnu var fri, spillede ved forsyningen af de nordiske lande. Dog må man ikke overvurdere betydningen af den omstændighed, thi den betydelige indskrænkning af den danske urimport skyldes utvivlsomt ikke så meget tabet af denne rolle, som de i København på grund af opståede økonomiske vanskeligheder forordnede indførselsrestriktioner.

I løbet af de senere år har repræsentanter for de 2 lande gentagne gange siddet ved forhandlingsbordet, men forhandlingerne har desværre aldrig ført til nogen for urhandelen gunstig løsning. Tværtimod har forhandlingsresultaterne på dette punkt været mere og mere nedtrykkende, således fastsattes f. eks. aftalen af 6. april 1950 indførselskontingentet for schweizerure til 3,5 mill. kr., hvad der fra begge parter synspunkt måtte betegnes som fuldstændig utilstrækkeligt.

Desuagtet måtte dette kontingent et år senere lade sig vederfare en yderligere nedsættelse på 500.000 kr. Med slige beskedne kontingenter er en normal forsyning af det danske marked selvsagt umulig. Et folk, der før krigen årligt købte 250.000 ure, kan ikke nogle år senere dække sit behov med 35.000–40.000 eller 60.000 stk., og når en så nødvendig vare foreholdes en befolkning, ja, så forsøger den at fremskaffe denne vare ad andre mindre anbefalelsesværdige veje på trods af statens restriktionsforanstaltninger, og sålunde opstår og udvikler sig da »det sorte marked«, som visse er meget indbringende for sortbørs-handelen, men som skader alle andre: Statskassen, der fortaber toldindtægterne og omsætningsskatten, de dygtige fagfolk inden for urmagerbranchen, hvem frugten af deres arbejde undrages, forbrugerne, der lader sig indfange af tilfældige handlende; og sluttelig også de schweiziske urfabrikanter, hvis møjsommeligt opbyggede salgssystem nedbrydes formedelst samvittighedsløse og branche-fremmede elementer«.

Men kort før bladet skulle udkomme, skete den første og største lettelse i kvalerne, idet den såkaldte deponeringsordning trådte i kraft.

Der var næsten jubel i tonen i de to interviews, som bladet bragte med oldermanden, det ene på dansk og det andet – af hensyn til udlandet – på tysk. Den nye ordning gik i korte træk ud på, at importen af ure og furniture blev frigivet, dog således at importøren skulle deponere 180 pct.

af den ønskede bevillings pålydende på en spærret bankkonto; af det deponerede beløb skulle 120 pct. henstå i 3 måneder, og de resterende 60 pct. i et år. Hensigten med disse bestemmelser var at dæmpe importen og binde kapitalen; men uanset denne foranstaltning blev de nye bestemmelser dog hilst med glæde i alle grene af faget.

Med urimportens frigivelse fik reklameudvalget pludselig travlt. Den tidligere anvendte prestige-annoncering skulle nu ændres til det, som var det naturlige for en organisation af urmagere – til at formå publikum til at købe ure – denne opgave var forholdsvis let, da det i så mange år havde været meget svært at finde frem til en urmager, der ikke lige havde solgt det ene ur, som udgjorde hans månedsration hos grossisten – men reklamekampagnen skulle under alle omstændigheder dirigere køberne hen i laugsmedlemmernes forretninger – hos Tempusurmagerne.

Gutenberghus reklamebureau, der allerede i en årrække havde været laugets reklamekonsulent, formidlede den aktiviserede dagbladsannoncering, Tempusfilmen blev kørt i biograferne, afvekslende med lysbilledreklamer, og på lysaviserne læstes fyndord om Tempusurene.

Og dybest inde i organisationen sad urkontrolkomiteen og reviderede kvalitetskravene, der i den reviderede form blev godkendt den 16. januar 1952 af bestyrelserne for Uhrmagerlauget i Kjøbenhavn og Dansk Urmager og Optiker Centralforening. 1952

De nye regler for Tempusplombering fik følgende formulering:

I. Kvalitetskrav.

Lomme- og armbåndsurre må forsynes med Tempus-plombe, når værkerne er af samme kvalitet som det udvalgte standardværk eller bedre end dette, forudsat urkasserne opfylder følgende betingelser:

A. Guld dame armbåndsarkasser $8\frac{3}{4}$ ''' skal overalt have en guldtykkelse på mindst $\frac{2}{10}$ millimeter, og skal for en 2-delt kasses vedkommende mindst veje 2,10 gram netto og 3-delt kasse mindst 2,35 gram netto.

B. Andre guld armbåndsarkasser skal have et guldindhold, der i forhold til deres størrelse giver samme soliditet som de under A nævnte.

C. Guld herre lommeurskasser, 2-delt skal veje mindst 15 gram netto, 3-delte med metal cuvette mindst 20 gram netto, 3-delte med guld cuvette mindst 25 gram netto, savonettekasser med metal cuvette mindst 25 gram netto og med guld cuvette mindst 30 gram netto.

D. Forchromede armbåndsarkasser, forudsat disse er forsynet med stålbund og i øvrigt er fremstillet af et materiale, der kan hårdtloddes.

E. Forchromede lommeurskasser.

F. Arkasser helt af stål eller sølv.

G. Doublekasser stemplet 20 micron eller derover.

H. Samtlige arkasser skal være således beskafne, at de på forsvarlig måde tjener til beskyttelse af værket. Bedømmelsesudvalget har derfor ret til at kassere enhver arkasstype, der skønnes uegnet til beskyttelse af et Tempusværk, selv om den i øvrigt opfylder foranstående minimumskrav.

II. Plombens anbringelse.

Urene skal plomberes i nederste bøjle ved 5-tallet, og snoren skal have en længde fra uret til plommen på $\frac{1}{2}$ cm, så plommen tager sig smukt ud og danner en ensartet vejledning for publikum.

III. Plombering ved laugets eller centralforeningens foranstaltning.

Der gælder følgende plomberingsregler:

For »Dansk Urmager- & Optiker-Centralforening:

Ure, der ikke er plomberede, og som er berettigede til Tempus-plombe, kan af foreningens medlemmer indsendes til plombering hos Centralforeningens 2 medlemmer i bedømmelsesudvalget:

for Jylland: O. Sinding, Ebeltoft,
for øerne: F. Thyme, Kalundborg.

Sammen med urene skal følge faktura for disse.

For »Urmagerlauget i Kjøbenhavn«:

Anmodning om plombering af ure må rettes til laugets kontor, Puggårdsgade 2, København V., kontortid kl. 9-11, lørdag undtaget.

Kun i et fåtal af organisationer kendes en så vidtgående beføjelse for bestyrelsen, som i de to mesterorganisationer indenfor urbranchen, idet disse årligt lader en statsautoriseret revisor foretage revision af medlemmernes regnskaber med henblik på kontroludregning af den erlagte reklameafgift.

Denne revisionsordning er endda videregående, idet den baseret på en overenskomst mellem de to nævnte organisationer og Forbundet af Danske Uhrgrossister endogså hjemler ret til, at revision foretages regelmæssigt hos grossistforbundets medlemmer. Den, der kender det private erhvervslivs aversion mod alt »posekiggeri«, må forbavses over, hvor gnidningsløst hele dette betydelige revisionsarbejde forløber. I de mange år, ordningen har bestået, har der faktisk ikke været klager eller besværinger herover hverken fra grossistside eller fra medlemmernes. En væsentlig årsag hertil er uden tvivl den absolutte diskretion, hvormed hele dette system er blevet administreret. Ingen urmager eller grossist får noget øjeblik kendskab til kollegernes økonomiske forhold, idet revisorens nødvendige oplysninger om de enkelte medlemmers betalingspligt udelukkende forelægges sekretærerne i de to mesterforeninger og i grossistforbundet, og da ingen af disse tre sekretærposter er besat med urmagere eller grossister, indebærer funktionærernes diskretionspligt garantien for eventuelle misbrug af revisionens oplysninger.

Det skal dog nævnes, at der såvel i Centralforeningen som i laugets har været en retssag, hvorved et medlem henholdsvis i Jylland og i København ved dom måtte tilpligtes at tillade den statsautoriserede revisor at få adgang til bøgerne. Begge retssagerne blev vundet henholdsvis ved vestre og østre landsret og bidrog til at skabe fuldstændig klarhed over, at de bestemmelser, som de to organisationers vedtægter indeholdt herom, var ubetinget lovmedholdelige.

En følge af frigivelsen af urimporten blev, at smuglerierne var i følelig tilbagegang. Der var ikke mere basis for en økonomisk gevinst ved at indsmugle varer, som der nu ikke mere var mangel på. Dette nævntes i oldermandens beretning fra den ordinære laugsforsamling den 16. april 1952, og her omtalte oldermanden også Jens Olsens ur, som nu stod for sin snarlige færdiggørelse. Der skønnedes at mangle endnu ca. 100.000 kr., og for at fremskaffe dette beløb, havde man opnået tilladelse til at afholde et landslotteri.

Laugsforsamlingen godkendte en bestyrelsesbeslutning af 31. oktober 1951, hvorved ophævedes den i prislisten for urreparationsarbejder indeholdte regel om, at laugets medlemmer ikke er berettiget til at reklamere med reparationspriser eller foretage skiltning i vinduer med prisliste eller dele deraf, under forudsætning af laugsforsamlingens godkendelse.

Dette skridt blev taget efter henstilling fra priskontrolrådet og gennemført, da bestemmelserne ikke i lange tider var blevet håndhævet og derfor fandtes at være uden praktisk betydning.

Oldermanden meddelte, at viceoldermand Erland Erlandsen havde ønsket at trække sig tilbage af henbredshensyn og bragte ham en hjertelig tak for godt og loyalt samarbejde, et samarbejde, som oldermanden trods det, at Erland Erlandsen nu trådte tilbage, meget håbede ville fortsætte. Som nyt medlem indvalgte i bestyrelsen Sv. E. Wagner, der i sine tidligere egenskaber af laugets og reklameudvalgets sekretær var kommet godt ind i laugets forhold. Wagner havde i sin svendetid deltaget i organisationsarbejdet i fagforbundet, og han havde ved flere lejligheder afsløret et ualmindelig godt anlæg for at deltage i laugets ledelse.

Efter at Erland Erlandsen havde trukket sig ud af bestyrelsen, konstituerede denne sig på et møde den 24. maj 1952 med Holger Erlandsen som viceoldermand.

Den 12. november 1952 afholdtes der ekstraordinær laugsforsamling i et sandelig ekstraordinært anliggende:

På et møde i reklameudvalget vedtoges en resolution til laugets bestyrelse, som opfordredes til at drøfte spørgsmålet om, hvorvidt lauget burde gå ind for en samlet positiv optræden med hensyn til salg af ure på konto eller afbetaling, ligesom man opfordrede laugsbestyrelsen til at indkalde til en ekstraordinær laugsforsamling snarest muligt med dette emne på dagsordenen.

Bestyrelsen vedtog at følge reklameudvalgets indstilling, hvorefter der den 6. november udsendtes en sålydende indkaldelse til medlemmerne:

I overensstemmelse med bestyrelsesbeslutning af 5. november 1952 indkaldes herved i henhold til § 15 i laugets love til ekstraordinær laugsforsamling i laugets lokaler onsdag den 12. november 1952 kl. 19.30 prc. med følgende dagsorden:

1. Forslag til regler for salg af ure på afbetaling.
2. Eventuelt.

Oldermanden bad forsamlingen om en udtalelse om ønskeligheden af en afbetalingsordning, og i tilslutning hertil fulgte en lang og saglig betonet diskussion, og man fandt frem til, at man først måtte tage stilling til, hvorvidt man ville gå ind for en kollektiv annoncering om kontosalg. Da enighed opnåedes herom, gik man videre og vedtog, at det skulle være forbudt de enkelte medlemmer at annoncere med kontosalg, afbetaling eller lignende. Derefter blev bestyrelsens forslag til retningslinier for salg på afbetaling gennemgået, og der vedtoges i så henseende en resolution, som tilsendtes medlemmerne i et cirkulære af 24. november 1952.

På baggrund af den kampagne, som laugget – og først og fremmest oldermand Wiboe – havde ført mod denne »samfundets kræftskade«, der hed salg af ure på afbetaling, var den enighed om nu direkte samlet at gå ind for salg af ure på afbetaling at betragte som en kovending for den af laugget hidtil førte politik, og man må da med rimelighed kunne stille det spørgsmål: »Hvad var grunden til dette omslag?«

Set i sammenhæng med de senest stedfundne begivenheder inden for urhandelen må svaret blive det, at konkurrencen fra outsider-detailhandelen simpelthen gjorde det nødvendigt. Den rigelige forsyning med ure på basis af deponeringsordningen havde skaffet grobund for en helt ny kategori urhandlere, hvis eneste kvalifikation til at optræde inden for urbranchen var deres kapital.

Thi var kapital i tilstrækkelig mængde tilstede, kunne der importeres mod depositum og sælges direkte fra importør, og det oven i købet på afbetalingsvilkår, således at laugsmestrene, der hidtil kun rent undtagelsesvis havde givet sig af med afbetalingssalg, blev stærkt distanceret i konkurrencen om afsætning af ure. Man må erindre, at laugets vedtægter som betingelse for medlemsskab indeholder bl. a. en bestemmelse om, at medlemmets forretning ikke må være *baseret* på afbetalingssalg. Ved de retningslinier, som nu blev vedtaget, og som i store træk gik ud på, at udbetalingen skulle udgøre mindst 25 pct. af detailprisen, og at restsummen skulle være afviklet inden for et år, gjorde man ganske vist ingen ændring i den hidtidige affattelse heraf, og mange af de ældre medlemmer erklærede åbent, at de ikke, uanset den skete vedtagelse, kunne tænke sig at befatte sig med denne form for handel.

Det må dog siges, at laugets gamle generelle opfattelse af afbetalingshandelen naturligvis var økonomisk sund; men tiden var løbet fra den, og hvis laugets medlemmer virkelig skulle efterleve et generelt forbud mod salg af ure på afbetaling, var deres mulighed for at bevare stillingen blevet reduceret fra at være kvalificerede ursælgere og reparatører til fremtidigt kun at være kvalificerede reparatører af de ure, som urhandlere, der ikke behøvede at være branchefolk, forhandlede. I disse dage advarede der stærkt mod, at det kom til at gå urmagerne, som det var gået skomagerne, der siden skotøjsindustriens fremkomst så godt som aldrig solgte et par nye sko, men var henviste til at reparere de sko, som andre solgte.

Hvad der imidlertid stadig talte mod afbetalingssalget af ure, var blevet »de nødlidende kontrakter«. Tempusurmagerne handlede jo ikke med brugte ure, med mindre det drejede sig om rene antikviteter, og spørgsmålet var da, hvad man skulle stille op med de ure, som måtte tages tilbage fra de kunder, som ikke kunne opfylde betalingsforpligtelserne – og hvad var et armbåndsur værd som salgsvare, når det var blevet båret på armen af en kunde, inden det påny havnede på sælgerens lager? Problemet er vist aldrig blevet løst – i hvert fald ikke i fællesskab. Men givet er det, at sælgeren er tvunget til at sortere sådanne kunder fra, som han på forhånd ud fra sit menneskekundskab må anse for usolide. Den praktiske betydning af spørgsmålet er dog nok senere aftaget noget, da den første voldsomme købelyst var blevet tilfredsstillende, og lauget fandt kun den i 1955 indførte nye afbetalingslov tilfredsstillende, idet de heri indeholdte bestemmelser om udbetalingens størrelse m. v. stort set svarede til de allerede af lauget vedtagne retningslinier, hvorfor loven stillede de organiserede urmagere lige med outsiderne i konkurrencen på afbetalingsmarkedet.

Få dage efter denne laugsforsamling blev importen af ure frigivet ved en handelsministeriel bekendtgørelse af 1. december 1952. I kommentarerne hertil hedder det i laugets medlemsblad:

»Man kan næppe vente, at denne ændring vil medføre en øjeblikkelig revolutionerende indflydelse på urmarkedet, som, det må sikkert erkendes, i det forløbne år er blevet mættet med ure. Imidlertid må frigivelsen af urimporten hilses med største tilfredshed, idet den betyder en tilbagevenden af forholdene før krigen.

Størrelsen af urimporten i 1952 overtræffer også i nogen grad, hvad man for et år siden anslog, den ville blive. Ifølge den officielle statistik, der omfatter årets første 10 måneder, har Danmark importeret ure og urdele for et beløb af over 21 mill. kr., altså på 10 måneder 2½ gange så meget som importen i hele 1951. En følge af denne forøgede import har glædeligvis været en nedgang i smuglerierne, for ikke at tale om ursmugleriernes endelige bortfald.

Har der i den senere tid været tale om smuglerier, har det drejet sig om værdiløse ure, som er blevet søgt afsat på beværtninger under foregivelse af, at urene var af betydelig større værdi, men det publikum, der køber disse ure under sådanne forhold, er næppe Tempus-urmagernes kunder, hvorfor problemet kun har interesse for myndighederne, når der indgår bedragerianmeldelser.

Derimod har de forbedrede forsyningsforhold øget konkurrencen, og den almindelige rigelige tilstedeværelse af alle slags varer har ganske naturligt i fællesskab med de stadig stigende skatter betydet en knaphed på penge, således at lauget og dets reklameudvalg i slutningen af 1952 så det som en virkelig presserende opgave at styrke medlemmernes salg ved en intensiv annoncering. I modsætning til de uden for lauget stående ur-

magere kan lauget fremhæve Tempus-garantien og Tempus-urmagerens høje faglige stadi.

Da de uden for stående urmagerer begyndte en voldsom salgskampagne med ure på afbetaling, fandt man det uforsvarligt ikke også at tage dette spørgsmål op til drøftelse i lauget, og som bekendt blev spørgsmålet gennemdebatteret på den ekstraordinære laugsforsamling i november. Resultatet af denne er kendt, og julekampagnen indlededes med en annonce, hvori det hed »Tal med Tempus-urmageren om oprettelse af en konto«.

Denne noget beherskede form skyldtes det forhold, at en del af laugets medlemmer bl. a. som følge af gammel tradition på ingen måde ville tage afbetalingshandel op. På den anden side er der et flertal af medlemmerne, der er villige til at sælge kvalitetsure på afbetaling, efter de på den ekstraordinære laugsforsamling vedtagne retningslinier, og de efterfølgende annoncer i julekampagnen indeholdt derfor en stadigt tilbagevendende henvisning til den indledende annoncer bekendtgørelse om muligheden for hos Tempus-urmageren at få »oprettet en konto«.

Lotteriet til fordel for færdiggørelsen af Jens Olsens ur indbragte ikke alt, hvad man havde håbet, men der indkom dog et rundeligt beløb, som betød en virkelig økonomisk støtte.

I forbindelse med laugets bistand ved afsætningen af lodsedlerne indtrådte et pinligt og beklageligt intermezzo. Den kontordame, som lauget havde antaget i sommeren 1952, havde, viste det sig, begået et føleligt underslæb – på 7–8.000 kr. – dels med hensyn til beløb, indgået fra solgte lodsedler, dels med hensyn til andre beløb, der var indgået til laugets kasse. Lauget dækkede naturligvis det beløb ind, som skulle betales for lodsedlerne, og sad så tilbage med det fulde tab. I konsekvens heraf var det, at lauget tegnede en kaufionsforsikring for personalet.

1953 I begyndelsen af 1953 passerede Skandinavisk Urmagerforbund 40 årsdagen for sin stiftelse, og da forbundet den 15. september 1953 afholdt det årlige styrelsesmøde, nedlagde Stefan Anderson hvervet som præsident, og til hans efterfølger valgtes oldemand Gjesager, en anerkendelse af dennes betydelige evner som organisationsleder.

Et ejendommeligt træk i laugets organisatoriske liv afsløredes på den ordinære laugsforsamling den 22. april 1953, da et bestyrelsesforslag, gående ud på, at kontingentet fra 1. juli 1953 skulle fordobles – d. v. s. udgøre 200 kr. årligt i stedet for som hidtil 100 kr. årligt (hvortil kom kr. 16.00 til lærlingefonden), blev vedtaget eenstemmigt. Sammenlignet med de besværligheder, som det havde voldt tidligere bestyrelser at få beskedne kontingentforhøjelser igennem, må det betegnes som særdeles glædeligt, at denne forhøjelse af kontingentet – vedtoges med så godt som alle stemmer efter en ganske kort diskussion.

Urmagerlauget i Kjøbenhavn indkaldte til en ekstraordinær laugsforsamling den 20. juli 1953 Der var mødt usædvanlig mange medlemmer for

at deltage i forhandlingerne, der blev ledet af Axel Hansen, Valby, som dirigent.

På Viceoldermann Holger Erlandsens foranledning havde sekretæren undersøgt mulighederne for at tegne en kollektiv urforsikring for Tempus-ure, og på laugsforsamlingen redegjorde oldermannen for de stedfundne grundige overvejelser af fordele og ulemper de ved indførelse af en sådan urforsikring, til hvilken der kunne henvises i den kollektive reklame, og efter en række drøftelser gik man over til afstemning, hvorved en af oldermannen fremsat formulering blev vedtaget. Vedtagelsen fik følgende ordlyd:

»Laugets garantibestemmelser for Tempus-ure udvides til at omfatte enhver risiko mod tab af uret eller beskadigelse af værket, og bestyrelsen bemyndiges til i den anledning at tegne en generalpolice, på grundlag af hvilken medlemmerne tegner forsikring, samt til i øvrigt at foretage det videre fornødne.«

Indførelsen af urforsikringen betød et supplement til det garantisystem, som laudet havde opbygget. Udvidelsen medførte et nyt argument ved salget, da forsikringspræmien var såre rimelig, og i de 2 år, ordningen har været gældende, har der kun været anledning til tilfredshed med Lloyd's, der er selskabet bag forsikringen.

Den 30. august 1953 fejrede Dansk Urmager og Optiker Centralforening sin 60 årsdag ved en række festligheder på Nyborg strand, og den kendsgerning, at begivenheden i modsætning til 10 år tidligere, da 50 års jubilæet blev omtalt med 4 linier, nu i laugets blad indledtes med en længere artikel af centralforeningens næstformand, Anton Jørgensen, var et ydre vidnesbyrd om den fordragelighed, som de to mesterorganisationer levede i. Dette understregedes også af laudet:

»Til disse linier vil laudet gerne føje en lykønskning til centralforeningens 60-årsdag, samt vore ønsker om, at det samarbejde, der nu finder sted mellem centralforeningen og laudet – et samarbejde der ingensinde i de to mesterorganisationers historie har været så godt – må fortsætte i årene, der kommer.

Det var uden tvivl et meget lykkeligt valg, da centralforeningen kårede J. Pirchert til formand. Hans sindige og kloge formandskab er kommet organisationen til gode, og de to mesterorganisationers medlemmer kan roligt være stolte af de mænd, de har sat i spidsen. Når formanden for centralforeningen, urmagermester J. Pirchert, og oldermann M. Gjesager, Uhrmagerlauget i Kjøbenhavn, spænder sig selv foran fagets vogn, så er det tit et tungt læs, som de to mænd i forening og godt samarbejde formår at trække.«

Den 21. september 1953 udsendte et medlem til samtlige medlemmer en cirkulæreskrivelse, indeholdende en henvendelse til laugets oldermann. Henvendelsen mundede ud i, at brevskriveren var utilfreds blandt andet med den på den senest afholdte ekstraordinære laugsforsamling gennemførte urforsikring. Henvendelsen indeholdt opfordring til afholdelse af en ekstraordinær laugsforsamling, men bestyrelsen henviste brevskriveren

til – forsåvidt han ønskede indkaldt til en sådan laugsforsamling – at benytte sig af bestemmelsen i § 15 i laugets love.

Den ekstraordinære laugsforsamling blev derefter afholdt den 13. oktober 1953 og havde følgende dagsorden:

- 1) Urforsikringen.
- 2) Tempusordningen.
- 3) Laugets økonomi.
- 4) Eventuelt.

Dirigenten henstillede til den indkaldende opposition at gøre rede for formålet med indkaldelsen af laugsforsamlingen, og som første taler meldte urmagermester *F. Kristiansen* sig. Han gav en oversigt over reklameringens udvikling siden Tempusordningens første år og konkluderede med at udtale, at reklamekassens mange penge var kilden til de alt for mange og alt for store annoncer, som havde til formål at reklamere for Tempusordningen, men som efterhånden havde fået slagside og efter hans mening gjorde skade derved, at de henledte dagspressens opmærksomhed på urmagerne, således at de og deres forretningsforhold blev fremdraget i den offentlige debat. Som eksempel herpå nævnte *F. Kristiansen* de artikler, der havde været optaget i et eftermiddagsblad i begyndelsen af september samt i »Social-Demokraten« og »Berlingske Aftenavis« den 8. oktober. Såvidt han vidste, kunne en branche som urmagerne udmærket føre deres håndværksmæssige tilværelse på en tilfredsstillende måde uden alt for stor reklame, f. eks. mente han at vide, at branchen som sådan i Amerika ikke anvendte synderlige midler til annoncering.

Det sidste skud på stammen var urforsikringen, om hvilken taleren mente, at den kun betød en nedskæring af avancen. Han ønskede en afstemning om, hvorvidt forsikringen ønskedes bevaret eller opsagt hurtigst muligt.

På dirigentens foranledning fortsatte *Kristiansen* med at tale om det andet punkt på dagsordenen, idet disse to punkter vanskeligt lod sig adskille. Under dette punkt sagde *Kristiansen*, der i øvrigt tidligere havde efterlyst oldermandens svar på hans skrivelse, at han var af den opfattelse, at reklamekassen fik for mange penge, og at afgiften følgelig burde nedsættes fra 4 pct. til 2 pct. Også om dette spørgsmål ønskede han en klar afstemning til orientering for bestyrelsen. I øvrigt mente han, at kontrollen med Tempus-plomben måtte have svigtet, idet der i en outsider forretning var observeret Tempus-plomberede ure.

Lauget havde i øvrigt reageret over for visse skriverier i dagspressen over priserne på ure. Uden at kunne føre beviser derfor, syntes ophavet til artiklerne at kunne henføres til en kreds af outsider-forretninger.

Om artiklerne havde »Dansk Tidsskrift for Urmagere« bemærket:

»I et københavnsk eftermiddagsblad kunne der den 3. september læses en temmelig lang artikel om priserne på ure. Bladet hævdede, at avan-

cerne fra grossist til detailhandler og fra denne til kunden var »for store«, kort sagt, at urene i detailhandelen var for dyre, og dette kan jo til enhver tid diskuteres.

Her i denne kreds kunne man jo for så vidt også hævde, at fremstillerne af det pågældende blad havde en for stor avance på publikationen, især når kvaliteten tages i betragtning.

Bladets indlæg virkede ikke særlig logisk. Det fremgik nemlig med al ønskelig tydelighed, at oplysningerne om de organiserede, københavnske mestres kalkulationer hidrørte fra en outsider, og da denne såvel som flere andre outsiders, der så godt som alle *ikke er fagfolk, havde meget store annoncer i samme udgave af organet*, turde man vel vente, at de i annoncerne opgivne priser efter beskrivelserne måtte ligge lavere end priserne på tilsvarende ure hos de organiserede mestre.

Dette var dog ikke tilfældet; outsidersernes urpriser lå gennemgående 20–30 kr. over, hvad tilsvarende kvalitetsure sælges for hos laugsmestrene, og det tilmed med fagmandens garanti og, sidst men ikke mindst, med den sikkerhed for garantiens effektivitet, som hele Tempusorganisationen indebærer, og som ingen uden for stående forretning på nogen måde kan komme op på siden af.«

På oppositionsførerens indlæg svarede oldermændene, at han i nogen grad følte sig brøstholden over skrivelsens indhold og tone.

Bestyrelsen havde også mærket sig de skriverier, som havde fundet sted i dagspressen, og oldermændene oplæste indholdet af en skrivelse, som man agtede at tilsende »Social Demokraten« og »Berlingske Aftenavis«, idet han dog forbeholdt sig visse redaktionelle ændringer. Skrivelsen lød således:

»I artikler i »Social-Demokraten« og »Berlingske Aftenavis« den 8. oktober er det blevet meddelt, at Tempus-urmagerne begrænser deres pris-konkurrence til skade for det købende publikum, blandt andet derved, at det i en aftale mellem Centralforeningen og Lauget er blevet forbudt medlemmerne at avertere og reklamere med priser, undtagen i vinduer og butikslokaler.

Endvidere indeholdt artiklen i »Social Demokraten« oplysning om, at der ikke på skilte i butikkerne måtte oplyses om, at der i den pågældende forretning blev solgt ure på afbetaling.

I den anledning ønsker Uhrmagerlauget i Kjøbenhavn at meddele, at den citerede aftale er baseret på en bekendtgørelse i »Statstidende« af samme dato, som er blevet grundigt misforstået af de to blade, idet den bekendtgjorte anmeldelse vedrører ikke mindre end fem forskellige aftaler, hvoraf kun den første, nemlig aftalen af 8. juni 1943, er indgået mellem Uhrmagerlauget i Kjøbenhavn og Dansk Urmager og Optiker Centralforening. Den sidstnævnte organisation omfatter kun urmagermestre uden for København. Ifølge denne overlader Lauget Centralforeningen retten til at benytte Tempusplomberne på samme måde, som det er tilfældet for

Laugets vedkommende, ligesom aftalen koordinerer reklameordningen for de to organisationer. Hermed slutter den aftale, der er fælles for de to organisationer, således at de øvrige aftaler, dateret henholdsvis 14. og 15. august 1949, 13. og 14. august 1950, 19. og 20. august 1951 samt 31. august og 1. september 1952 er aftaler, der udelukkende vedrører Centralforeningens medlemmer.

Der eksisterer således ikke for medlemmerne af Uhrmagerlauget i København noget forbud mod at avertere med priser, et forhold, som imidlertid medlemmerne afstår fra, idet man belært af erfaringerne er af den opfattelse, at en sådan prisaverting er mere vildledende end vejledende for publikum, der ikke vil være i stand til at konstatere urens kvalitet på basis af prisangivelsen alene. Derimod er medlemmerne af lauget enedes om at undlade at reklamere enkeltvis med salg på afbetaling, men i den kollektive annoncering indeholdes i så godt som alle annoncerne en meddelelse til publikum om, at man ved forhandling med sin Tempus-urmager sikkert vil kunne opnå at købe på konto hos den pågældende.

Det kan endelig tilføjes, at der ikke eksisterer noget forbud mod i forretningerne at måtte skilte med salg på konto, hvilket ikke mindst understreges derved, at lauget til samtlige medlemmer har udsendt skilte med påskriften »konto oprettes« til benyttelse i forretningerne.

Uhrmagerlauget i København udtaler sin stærkeste beklagelse af, at de to dagblade ved deres indlæg, der er baseret på en misforstået læsning af bekendtgørelsen i Statstidende, har skadet den faglærte urhandel, Tempus-urmagerne og – det gælder særlig indlægget i »Social Demokraten« – har givet læserne det indtryk, at kvalitetsure kunne købes billigere i de uden for Lauget stående urforretninger, hvis indehavere i de fleste tilfælde ikke er faglærte.«

Med hensyn til urforsikringen imødegik oldermændene de fremsatte påstande, idet han fremhævede, at for det første var de vilkår, på hvilke man havde opnået forsikringen, så gunstige, at der simpelt hen ikke havde været noget valg, og dernæst stod det jo de enkelte medlemmer frit for, hvorvidt de ville benytte forsikringen, samt om de ville indkalkulere forsikringspræmien i deres avance eller lægge den til den.

Da man gik til afstemning om, hvorvidt forsamlingen ønskede forsikringsordningen bragt til ophør snarest muligt, forkastedes forslaget med 78 imod og 5 for.

Kritikken af laugets økonomiske dispositioner blev imødegået af et meget langt og sagligt detailleret indlæg fra oldermændene, der konkluderede i, at næppe nogen anden arbejdsgiver- og mesterorganisation blev administreret så billigt, idet der ikke betaltes medlemmerne mødehonorarer eller diæter. Den tilslutning, som oldermændens tale fik fra forsamlingen, viste mere end noget andet, at de rejste indvendinger ikke kunne tages til følge.

Men uvist af hvilken grund havde nu de radikale og socialdemokratiske dagblade udset sig Tempusurmagerne og deres organisationsforhold til yndlingsstof, og som man kunne vente, efterfulgtes kampagnerne af en henvendelse fra priskontrolrådet.

I hvilken ånd dette blev modtaget i laugets, fremgår af nedenstående citat fra »Dansk Tidsskrift for Urmagere«s december nummer 1953:

Bitre mandler på julebordet.

»- I de sidste årtier har en unådig skæbne givet os en række statsvidenskabelige kandidater. De er utålelige med deres skrivebordsarbejde. Nu må der tages praktisk fat!«

(Ingeniør Rager i Folketinget den 4. november 1953)

I midten af november måned afholdtes der mellem repræsentanter fra Forbundet af Danske Uhrgrossister, Uhrmagerlauget i København og Dansk Urmager og Optiker Centralforening et møde i priskontrolrådet til drøftelse af branchens aftaleforhold. Mødet var foranlediget af priskontrolrådet, som anså det for sin opgave at undersøge den bestående aftale mellem grossistforbundet og de to mesterorganisationer, en aftale der som bekendt i det væsentlige går ud på, at mestrene kun må aftage deres forbrug af ure og urfourniture hos grossistforbundets medlemmer, der samtidig har forpligtet sig til alene at sælge til Tempusurmagerne.

Efter priskontrolrådets mening skulle denne aftale virke fordyrende på urene, blandt andet derved at de pågældende ure kun sælges af en begrænset kreds. At dette er et resultat, man er kommet til ved overvejelser ved et skrivebord, ved enhver praktisk forretningsmand, der er kendt med branchens forhold. Landets forsyning med ure er så stor, at der er rigeligt med ure også til de uden for grossistforbundet og mesterorganisationerne stående grossister og detailhandlere.

Når man ikke desto mindre fra de to mesterorganisationers og grossistforbundets side ikke ønsker at give afkald på denne overenskomst, er det ud fra den betragtning, at man har opbygget en urkontrolkomité, som bedømmer de udbudte varer fra et strengt fagligt, kvalitetsmæssigt synspunkt, og på baggrund heraf iværksat en fællesreklame, som først og fremmest er til gavn for det købende publikum, og samtidig sikrer den faglærte urmager den tillid hos publikum, som er nødvendig for at kunne drive en førsteklasses forretning. Det organisationssystem, som står bag Tempusordningen, hjemler publikum ret til at forelægge klager for laugets bestyrelse, og dette har også fundet sted i vid udstrækning i årenes løb, således at den garanti, som knytter sig til Tempusordningen, ikke er tomme reklamefloskler, men en realitet, en service, som ydes det publikum, som indser det rimelige i at gøre deres indkøb hos Tempusurmagerne.

Det er derfor ganske på linie med det her fremsatte, at de organiserede mestre gennem en overenskomst med grossistforbundet sikrer sig, at mærkeure, som på organisationens bekostning bliver bedømt, godkendt og opreklameret med dertil hørende garanti, forbeholdes den organisation, som betaler for hele dette arbejde, og ikke udbydes til salg i forretninger, der ikke er tilsluttet mesterorganisationerne, og hvis indehavere i mange tilfælde ikke er faglærte.

Følgende stemningsbillede taler ligeledes sit tydelige sprog:

Som læserne muligvis erindrer, omtaltes i vort tidsskrift nr. 9 på side 233 den beretning, som Sveriges Urmakereforbund aflagde på september-mødet i Skandinavisk Urmagerforbund. I den til beretningen hørende sammenfatning hed det således bl. a.:

»at såvel regering som de toneangivende kredse i landet netop nu på enhver måde søger at mistænkeliggøre og i nogle tilfælde at kriminalisere samarbejdet inden for

erhvervsorganisationerne, et samarbejde, som man derimod opmuntrer, når det gælder arbejdere og landbrugere. I en sådan situation er det nødvendigt, at erhvervsorganisationerne med al kraft hævder det frie erhvervslivs ret til – i lighed med andre grupper i samfundet – at varetage sine interesser og kæmpe for de bedst mulige eksistensvilkår«.

Disse ord passer fuldtud på situationen i Danmark. At samarbejdet inden for branchens organisationer skal kriminaliseres, er kun udtryk for en ensidig politisk orientering, og man må formode, at de samme kredse, der fremsætter krav om ophævelse af eksklusiv-aftaler mellem urbranchens grossister og detailhandlere, ville komme temmelig skidt fra at prøve på at ophæve tilsvarende aftaler f. eks. inden for fagforbundene.

1954 Året 1954 indledes med, at »Dansk Tidsskrift for Urmagere« for anden gang i sin tilværelse får nyt typografisk udstyr. Det er tidens løsen, at formatet skal være standardformat A 4, og udgivelsesdatoen forskydes af praktiske grunde fra den 1. til den 10. i måneden.

Medens lauget i de forsyningsknappe tider måtte kæmpe mod smuglerier, er det nu, da alle vil sælge til alle, en kamp mod ulovlig omløben med varer, som man må tage op. På gaderne standses folk af ursælgere, i restauranterne, fra dør til dør vandrer ursælgere for at finkæmme hele beboelseskvarterer for godtroende købere. Det går så vidt, at en grosserer i den indre by udsender kataloger til frisører, cyklehandlere, grønthandlere over en lav sko med tilbud på ure til »halv pris«, sådan at der bliver levnet en rimelig avance ved videresalg.

Ganske vist er smuglerierne standset, men nu dukker yderligere »fidus-urene« op. Dette begreb dækker meget billige ure – skoleure – som takket være et smukt ydre ved første øjekast kan illudere som mere værdige, og som sælges på gaden eller ved et tilfældigt sammentræf på markeder, restaurationer og lignende af en, »der lige står og mangler 100 kr.«, og som i denne nødsituation vil skille sig af med »uret, der faktisk er det dobbelte værd«.

Laugets æresmedlem, James Pellaton, døde den 11. januar 1954, 80 år gammel, og han mindedes ved en længere omtale i laugets medlemsblad.

I løbet af januar indledes faktisk den procedure, som nødvendigjordes af priskontrolrådets angreb på urbranchen. Der var for Laugets ledelse ingen tvivl om, at aktionen havde en politisk baggrund, og at et offentligt organ således blev misbrugt i den politiske magtkamp, var en direkte trusel mod gængse opfattelser af demokratiet. Var aktionen lykkedes, var uden tvivl andre håndværkerorganisationers selvbestemmelsesret kommet alvorligt i farezonen. Herved sigtes i særdeleshed til forsøget på administrativt at tvinge lauget til at ændre sine optagelsesregler.

Den omtalte indledning til proceduren bestod i en redegørelse fra højesteretssagfører Børge Kock for branchens syn på de såkaldte eksklusiv-aftaler. Denne redegørelse, der var et meget omfattende dokument, var gengivet i sin helhed i »Dansk Tidsskrift for Urmagere« nr. 2 af 10. februar 1954.

Da oldermanden på den ordinære laugsforsamling den 21. april 1954 aflægger beretning om det svundne år, kan han for første gang i lange tider udtale, at det forsyningsmæssigt var et godt år. På ønskesedlen står endnu forhåbningerne om, at også guldurene må komme på friliste, og at omsætningsafgiften kan bortfalde.

Man vedtog i øvrigt at slække på de bestemmelser, der i sin tid, da reglerne for afbetalingssalget blev vedtaget, blev fastlagt angående individuel annoncering og skiltning. Ved valgene skulle der vælges en repræsentant for laugene til Urmagerskolens bestyrelse, idet oldermand Gjesager, der i de sidste 32 år havde beklædt denne post som formand, havde nedlagt sit mandat. Til denne post blev Sv. E. Wagner eenstemmigt valgt.

Den 1. marts afholdt specialoptikerfagets falige fællesudvalg sit første møde; udvalget er sammensat af 3 mesterrepræsentanter og 3 svende-repræsentanter, som er udpeget af de pågældende organisationer således:

Specialoptikerens Landsforening: Johan F. A. Thiele og Wald. Friang, København. Dansk Urmager og Optiker Centralforening, Uhrmagerlauget i Kjøbenhavn og Optikerforeningen for Danmark af 1910: Sv. Isak Jensen, Stege. Urmagerens Fagforbund: Hans Jensen, Horsens, Ernst Eriksen og Poul Hansen, København. På mødet konstituerede man sig med Johan F. A. Thiele som formand, Sv. Isak Jensen som næstformand og Ernst Eriksen som sekretær.

Den 13. april 1954 indgik mesterorganisationerne med fagforbundet den overenskomst, som nu er gældende, og hvis indhold gengives nedenfor:

Den mellem Dansk Urmager- og Optiker Centralforening og Uhrmagerlauget i Kjøbenhavn på den ene side, og Urmagerens Fagforbund på den anden side indtil 1. april 1954 bestående overenskomst fornyes med følgende ændringer:

1. De 4 lønsatser forhøjes med 20 øre i timen.
2. Der ydes fuld betaling for søgnehellidage (hvis svenden udebliver fra sit arbejde dagen før eller dagen efter en søgnehellidag, får han ikke betaling for denne).
3. Tillægget til akkordprislister af 1946 forhøjes med 6½ pct., som godtgørelse for søgnehellidage.
4. Nærværende overenskomst er gyldig fra 1. april 1954 og kan tidligst opsiges til ophør den 1. april 1956 med 3 måneders varsel.

Nyborg, den 13. april 1954.

Urmagerens Fagforbund
sign. C. Madsen.

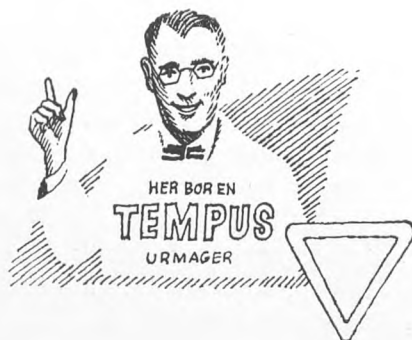
Uhrmagerlauget i Kjøbenhavn
sign. M. Gjesager.

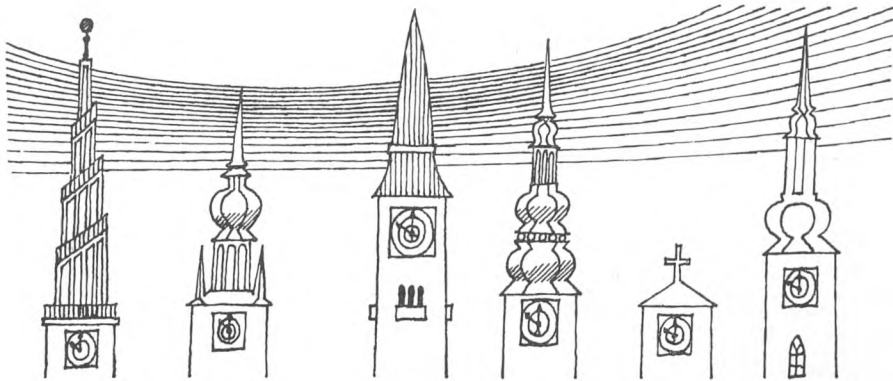
Dansk Urmager- og Optiker Centralforening
sign. J. Pirchert.

Til medlemmernes orientering henledes opmærksomheden på, at overenskomstens punkt 1) betyder en forhøjelse af 20 øre i timen af minimallønningerne, jfr. nedenfor:

Minimallønningerne før og efter 1. april 1954.

	Timeløn		Ugeløn	
	(Grundløn + Dyrtidstillæg)		Før	Efter
	Før	Efter	Før	Efter
1. år efter læretiden	3,15	3,35	151,20	160,80
2. - - -	3,40	3,60	163,20	172,80
3. - - -	3,65	3,85	175,20	184,80
4. - - -	3,90	4,10	187,20	196,80

PRISKONTROLRÅDETS AKTION

DEN 9. juni blev en mærkedag i laugets historie, idet priskontrolrådet denne dag dikterede lauget en række bestemmelser, som – hvis de havde fået endelig gyldighed – ville betyde en ødelæggelse af laugets organisatoriske opbygning som mesterorganisation og håndværkslaug. Bestyrelsen vedtog straks efter modtagelsen af skrivelsen af 9. juni – der gengives i sin helhed nedenfor – at indanke sagen for ankenævnet, og at henstille til priskontrolrådet, at man enes om at udskyde iværksættelsen af de skete påbud, indtil sagen havde fundet sin endelige afgørelse.

»Idet man henviser til de med urbranchens organisationer førte forhandlinger, skal man meddele, at urbranchens aftalesystem har været gjort til genstand for drøftelse i priskontrolrådet, og at rådet har fundet de nedenfor anførte aftaler og bestemmelser i laugets love, vedtægter og overenskomster værende i strid med det i prisaf tale lovens § 8, stk. 1, indeholdte forbud mod aftaler, vedtagelser og bestemmelser, der medfører eller kan antages at medføre urimelige priser eller forretningsbetingelser eller andre samfundsmæssigt urimelige indskrænkninger i den frie erhvervsudvøvelse:

1. Den mellem Uhrmagerlauget i Kjøbenhavn og Forbundet af danske Uhrgrossister den 28. november 1929 indgåede aftale, hvorved Lauget med visse forbehold forpligter sine medlemmer til kun at købe ure og urdele hos grossistforbundets medlemmer, medens grossistforbundet med visse forbehold forpligter sine medlemmer til inden for Københavns postdistrikt kun at sælge ure og urdele til laugets medlemmer, jfr. priskontrolrådets registr. nr. 329.
2. Følgende bestemmelser indeholdt i den mellem Uhrmagerlauget i Kjøbenhavn og Forbundet af danske Uhrgrossister i december 1938 indgåede og den 28. januar 1944 ændrede overenskomst om en reklameordning:

§ 1, stk. 2: »Reklamebidraget svares også af omsætningen til uden for lauget stående firmaer, der efter den faste overenskomst har fri varetilførsel.«

§ 1, stk. 5: » . . . grossistforbundet påfører samtlige fakturaer 1 pct. bidrag til Lauget, hovedsagelig til anvendelse til køb af friboliger til Laugets gamle medlemmer. For dette bidrag gælder i øvrigt tilsvarende regler, som er fastsat i nærværende overenskomst.«, jfr. priskontrolrådets registr. nr. 1232.

Endvidere har priskontrolrådet anset det for at være i strid med ovenfor nævnte lovbestemmelse, at ikke-faglærte indehavere af rene urmagerforretninger og ikke-faglærte indehavere af blandede urmager- og guldsmedeforretninger ikke kan optages som medlem af Lauget, når virksomheden til stadighed beskæftiger inden for urmagerfaget uddannet arbejdskraft og i øvrigt opfylder betingelserne for optagelse som medlem af laug.

Man skal derfor i henhold til prisaftalelovens § 9 pålægge laug et straks at ophæve de under punkt 1 og 2 nævnte vedtagelser og overenskomster samt til straks at foretage skridt til at ændre laugets optagelsesbestemmelser, således at ikke-faglærte indehavere af rene urmagerforretninger samt ikke-faglærte indehavere af blandede urmager- og guldsmedeforretninger kan optages som medlemmer, når virksomheden til stadighed beskæftiger inden for urmagerfaget uddannet arbejdskraft, og betingelserne for optagelse som medlem af laug i øvrigt er opfyldt. Det forudsættes, at laug et straks ændrer administrationen af bestemmelserne om optagelse af nye medlemmer i overensstemmelse med ovenstående . . .

Efter den ved sagen angivne anledning skal man meddele, at priskontrolrådet har givet udtryk for, at de af urbranchen beregnede bruttoavancer må anses for at være urimeligt høje, og at rådet senere vil vende tilbage til dette spørgsmål.

Som anført, blev dekretet omgående påanket, og stemningen i laug et i den foreliggende situation belyses bedst af oldermændens udtalelser den 8. august på et møde i Skandinavisk Urmagerforbund, da han talte om prispolitik og prislovgivning i Danmark og herunder kommer ind på den danske prislov.

»Prisloven er fra november 1952 og bemyndiger handelsministeren til gennem priskontrolrådet at udøve kontrol med monopoler og lignende samt prisaftaler. Loven er bemærkelsesværdig af to grunde: for det første undtager den udtrykkeligt løn- og arbejdsforhold, for det andet – og dette er langt det alvorligste, idet det betyder et meget farligt tilbageskridt i landets retstilstand – er hele erhvervslivets skæbne lagt i administrationens hånd. Man har altså brudt med det hævdevundne princip, at den lovgivende, udøvende og dømmende magt skal være helt adskilte til sikring af borgernes retfærdige behandling. Som den nugældende prislov er formuleret, er den udøvende magt, administrationen: priskontrolråd, ankenævn og handelsministeren på en gang anklager og dommer . . .

Selv om priskontrolrådet altså ikke i første omgang tager branchens avancer op til behandling, indeholder aktionen dog et moment, der ved-

rører prisdannelsen. Rådet henviser til prislovens § 8, stk. 1, hvori det hedder:

Aftaler, vedtagelser eller bestemmelser, der medfører eller kan antages at medføre urimelige priser eller forretningsbetingelser eller andre samfundsmæssigt urimelige indskrænkninger i den frie erhvervsudøvelse, er forbudt.

Man ser altså, at det er tilstrækkeligt, at det administrative organ, priskontrolrådet, *antager*, at de nævnte forhold vil være til stede, for at forbyde eller påbyde.

Overfor en uvildig *domstol* forekommer det mig ret let at påvise, at hverken aftalen med grossistforbundet eller vore optagelsesbestemmelser har virket fordyrende eller indskrænket den frie erhvervsudøvelse. Man ville kunne slå anklagen af marken alene med at henvise til outsidersnes priser og ved at påvise, at vore aftaler og bestemmelser ikke noget øjeblik har været til hinder for, at grossister kunne etablere sig og drive blomstrende virksomheder, sålidt som de har hindret faglærte eller ufaglærte at starte urforretninger, blot ved alene at henvise til disse talrige forretningers eksistens.

Den nye prislov har øvet vold mod endnu et grundlovsmæssigt sikret retsgode, dette, at retsplejen skal være offentlig og mundtlig. Den retspleje, vi nu har fået, er hemmelig og hverken mundtlig eller skriftlig, idet rådet kan *antage*, at et eller andet forhold er lovstridigt og derefter forbyde eller påbyde borgerne handlinger, hvis følger kan være fuldstændig ødelæggende for erhvervslivet. I det foreliggende tilfælde har repræsentanter for vor branche nogle gange været indkaldt for at afgive forklaringer over for rådets *embedsmænd*, men først under en ankesag, der iflg. loven ikke kan opsætte virkningerne af de skete påbud, vil vi *måske* kunne erfare, i hvilket omfang vore oplysninger er blevet forelagt – og *på hvilken måde* – for det organ, som udsteder dekretterne.

De skete påbud er selvsagt nu blevet indbragt for ankenævnet, og ved forhandling med priskontrolrådet har mesterorganisationerne opnået udsættelse m. h. t. at ændre bestemmelserne vedr. betingelser for optagelse. Derimod har man måttet ophæve aftalen med grossisterne, den såkaldte eksklusiv-aftale, og nu afventer vi behandlingen af vor sag ved ankenævnet, hvis indstilling til handelsministeren ikke er bindende for denne. Det er – som jeg sagde før – således helt og holdent overladt til embedsmænd at bestemme over erhvervslivet, et forhold, som vi meget stærkt håber, vil blive ændret.

Det er min opfattelse, at den nugældende prislov dog var til at udholde, hvis priskontrolrådets virksomhed alene blev indskrænket til at *påtale* eventuelle overtrædelser af loven, og hvis spørgsmålet derefter blev *prøvet ved en domstol* med rådet som anklager, således at de anklagede erhverv fik en fair chance for at forsvare deres handlinger.

Efter højesteretssagfører Børge Kock's anmodning meddelte priskontrol-

rådet udsættelse indtil videre med ikrafttrædelsen af de nævnte pålæg, idet rådet forudsatte, at den for prisankenævnet indbragte sag fremmedes mest muligt fra organisationernes side.

Ankesagen kom til behandling i ankenævnet den 15. december 1954, og medlemsbladets nytårsnummer indeholder en meget lang gengivelse af anklage og forsvar. Det fremhævedes heri bl. a.:

»Fra prisdirektoratet var fremlagt et duplikeret værk på 28 tætskrevne sider og et næsten lige så fyldigt bilagsmateriale. Vi beklager, at pladsen ikke tillader at gengive dette værk »Grundlaget for priskontrolrådets indgriben overfor urbranchens aftalesystem«, idet det giver et godt indblik i et offentligt organs arbejdsmetoder og de fortvivlede konklusioner, som branchefremmede teoretikere må komme til på basis af et skrivebordsarbejde som det foreliggende.

Beklageligt er det, når embedsmændene i direktoratet i dette værk fra tid til anden – formentlig i lutter tjenesteiver – glemmer, at deres opgave i en sag som den foreliggende er at holde sig strengt til de foreliggende kendsgerninger, og ikke give indlægget farve eller tendensiøse antydninger.

Værst er det imidlertid, når man i argumentationen går ud over rådets og direktoratets kompetence, f. eks. ved at fremkomme med udtalelser om overfyldning af branchen. Det kan aldrig med den nugældende prislov blive rådets eller direktoratets opgave at skulle regulere tilgangen i noget fag eller bestemme det optimale tal for branchens virksomheder.

Når branchen er så overfyldt, forstår man ikke institutionens iver for at lempe flere ind i organisationerne, i særdeleshed når »værket« omtaler dem således:

»De uorganiserede urhandlere udgør en meget blandet skare«. Lødigheden af »værket« belyses også, når man læser følgende: »Tempusplomben yder således køberen den garanti, at uret ikke er et »fidusur«; men denne garanti går dog ikke videre end den garanti, man kan forvente, ethvert ordentligt firma yder køberen af et ur i denne prisklasse eller enhver anden relativt lige så kostbar vare, og det er tvivlsomt, om man i de tilfælde, hvor der viser sig at være fejl ved et »Tempusur«, gennem Tempus-ordningen kan opnå mere end uden ordning«.

Vi tør nok hævde, at »ethvert ordentligt firma« inden for »den blandede skare« vanskeligt vil kunne byde på en garanti, der kommer på højde med Tempusorganisationens, idet laugets bestyrelse med uendelig tålmodighed og udholdenhed tager sig af enhver nok så lille klage over medlemmerne og sørger for, at de løfter, som organisationen giver, opfyldes til punkt og prikke. I særlige tilfælde er der idømt bøder, og i alvorligere tilfælde trusel om eksklusion eller faktisk eksklusion. En så effektiv instans til sikring af den publikum af de enkelte medlemmer ydede garanti findes givet ikke andre steder, i hvert fald ikke inden for branchen.

Lauget, der satte en ære i sin garantiordning, kunne med rette føle sig trådt for nær af »de statsvidenskabelige kandidater« i priskontrolrådet, og det blev da også en meget omfattende og energisk procedure, som blev præsteret hin dag. Retten beklædtes af højesteretsdommer Louis Carstens (formand), professor, dr. jur. Poul Andersen og hovedrevisor H. Høst. På branchens vegne procederede højesteretssagfører Børge Kock, som i et meget langt og grundigt indlæg kraftigt imødegik priskontrolrådets påstande. Højesteretssagfører F. Allerup og sagfører Jakob Jensen fremkom med supplerende indlæg, og derefter fik kontorchef Frederik Jensen

fra prisdirektoratet ordet. Efter enkelte replikker optoges sagen til kendelse, som kom til at foreligge som en indstilling til handelsministeren.

Selv om alle de mange argumenter, som man fremførte under proceduren, fortjente en omtale her, må den interesserede læser henvises til »Dansk Tidsskrift for Urmagere«, nr. 1 af 10. januar 1955, der indeholdt de fuldstændige indlæg.

Den 21. december 1954 afgav ankenævnet sin indstilling til handelsministeren, som den 24. januar 1955 træffer den endelige afgørelse: »I denne anledning skal man til efterretning og videre fornøden bekendtgørelse meddele, at handelsministeriet i overensstemmelse med den af prisankenævnet i sagen afgivne indstilling kan tiltræde, at de meddelte pålæg om ophævelse af de inden for branchen indgåede eksklusivaftaler opretholdes.

Med hensyn til det af priskontrolrådet givne pålæg om ophævelse af bestemmelserne om grossisternes fakturering af 1 pct. bidrag til henholdsvis laugget eller Centralforeningen til forsørgelsesmæssige og andre formål er ministeriet med priskontrolrådet og ankenævnet enig i, at den form, under hvilken dette bidrag opkræves, er principielt uheldig, men ministeriet har dog – under hensyn til at det nævnte forhold kan antages at have meget ringe betydning for pris- og avanceforholdene – efter omstændighederne kunnet tiltræde ankenævnets indstilling om, at dette pålæg ikke opretholdes.

Handelsministeriet har endelig i overensstemmelse med ankenævnets indstilling anset det forsvarligt at ophæve det givne pålæg om ændringer i laugets og Centralforeningens optagelsesbestemmelser.«

Under overskriften: »Optagelsesbestemmelserne og reklameafgiftsreglerne forbliver uændrede« afslutter laugget denne sag, der kunne have forvoldt alvorlig skade på urbranchens omhyggeligt opbyggede organisationssystem, med følgende ord:

»Det er sjældent, at en privat person eller organisation i en sag mod et offentligt organ får medhold, og det må derfor hilses med tilfredshed, at ankenævnet i så vidt et omfang fulgte mesterorganisationernes argumenter i proceduren, og at handelsministeren har truffet den endelige afgørelse fuldt og helt på grundlag af ankenævnets indstilling.

Man kan fra vor side kun se det som et udtryk for, at de to instanser – om end det »pakkes ind« i departementale vendinger – ligesom vor organisation har fundet, at priskontrolrådet er gået for vidt, og selv om denne afgørelse for de to punkters vedkommende ikke indebærer nogen tilrettevisning af rådet og dets tjenesteiver, må man håbe, at rådet med henblik på sin fremtidige virksomhed drager den lære, at pålæg kun bør gives, når det pågældende spørgsmål klart ligger inden for rådets arbejdsområde.«

Vi kan her ikke lade være med at minde om oldermænd Schrøders 150 år gamle tilrettevisning, som syntes at have fortsat aktualitet: »Laugene her i den kgl. Residensstad burde ikke være Embedsmændenes Prøveklud«.

Tempus-sagen.

1954 blev et år med store og tunge retssager. Sideløbende med prisanke-sagen måtte laugets juridiske konsulent, højesteretssagfører Børge Kock, tage sig af en anden, særdeles kompliceret sag.

I Schweiz havde en fabrik i de sidste 4-5 år fremstillet et mærkeur ved navn »Tempus«. Da lauget i sin tid erfarede, at varemærket ønskedes indregistreret, meddelte man fabrikken, at navnet »Tempus« var beskyttet i Danmark, og at schweiziske »Tempusure« derfor ikke lod sig sælge her i landet. Dette tog fabrikken til efterretning; men ikke destomindre forsøgte en dansk importør og detaillist at bringe urene ind på det danske marked. I den anledning tilskrev laugets juridiske konsulent hrs. Børge Kock den 27. august 1954 den pågældende således:

»I »Information« for i går har laugsbestyrelsen læst en artikel, efter hvilken det skulle være Deres hensigt at foretage import af ure med mærket *Tempus* med henblik på videre forhandling af disse ure her i landet.

Laugsbestyrelsen kan næppe tro, at meddelelsen kan være rigtig, idet man ikke kan tænke sig, at nogen her i landet boende urimportør vil anvende sådanne midler i konkurrencen. Skulle imidlertid meddelelsen være rigtig, vil jeg på laugets vegne ikke undlade at gøre opmærksom på, at lauget i henhold til den ved indregistrering af fællesmærket *Tempus* erhvervede eneret jfr. varemærkelovens § 13, og fællesmærkelovens § 1 agter at hindre Dem i gennemførelsen af de anførte planer. Det bemærkes herved, at laugsbestyrelsen anser det for at være sin pligt overfor det forbrugende publikum at forhindre, at der her på markedet fremkommer ure med Tempusmærket, som ikke er godkendt af Centralforeningens og laugets bedømmelseskomité, og som ikke er forsynet med den garanti, som de nævnte organisationer byder publikum.

De må altså i givet fald være indstillet på, at der vil blive nedlagt fogedforbud mod forhandling af de nævnte ure, hvorhos lauget reserverer sig at foretage de retsskridt, som sagen i øvrigt måtte give anledning til.«

Da Pallesgaard Christensen trods advarsel udsendte de schweiziske »Tempusure«, gik lauget i aktion og nedlagde fogedforbud mod, at urmageren reklamerede med og forhandlede de pågældende ure. Allerede forud for fogedrettens kendelse i denne sag, foretoges en ret detailleret procedure, som bød på mange komplicerede og overraskende enkeltheder. En udførlig omtale af sagen findes i »Dansk Tidsskrift for Urmagere« nr. 12 af 10. december 1954, og Sø- og Handelsrettens dom af 10. februar gav, som lauget selvfølgelig havde ventet, dette medhold:

»Det af Københavns byrets fogedafdeling I den 2. november 1954 nedlagte forbud stadfæstes som lovlig gjort og forfulgt. Den stillede sikkerhed vil være at frigive.

De sagsøgte, 1) urmager C. Pallesgaard Christensen, 2) C. Pallesgaard Christensen A/S og 3) Ad. Allemann fils S. A., Welschenrohr, Schweiz,

bør anerkende, at de her i landet er uberettigede til at sælge ure, mærket med navnet Tempus, eller udstille eller reklamere for sådanne ure, det være sig i annoncer, tryksager, vinduesudstillinger eller på anden måde.

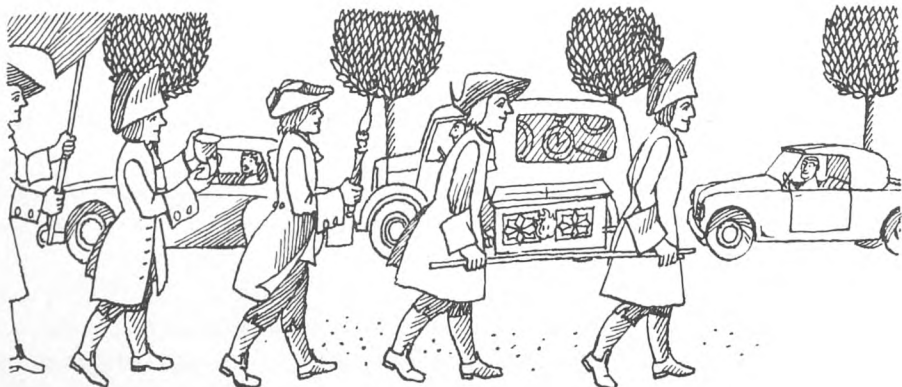
De sagsøgte bør borttage de ulovligt anbragte mærker fra samtlige ure, som er eller måtte komme i de sagsøgtes besiddelse her i landet.

De sagsøgte bør en for alle og alle for en til sagsøgeren, Uhrmagerlauget i Kjøbenhavn, betale sagens omkostninger med 6.000 kr.

Alt at efterkomme inden 15 dage efter denne doms afsigelse.«

Samtidig med priskontrolrådets aktion indførte laugets medlemsblad den fremmedsprogede afdeling, hvorfor det blev kraftigt angrebet af enkelte dagblade, som syntes at være utilfreds med, at laugets synspunkter i de verserende sager kom til udenlandske fagkredsers kundskab. Lauget tog naturligvis ikke hensyn til dette og heller ikke til et meget nærgående og uanstændigt angreb på laugets sekretær og redaktør. Man modtog fra mange udenlandske forretningsvenner sympatitilkendegivelser i de verserende sager og påskønnelse af, at lauget havde taget initiativ til at lade tidsskriftet indeholde meddelelser på tysk og fransk.

JUBILÆUMSÅRET

1955 Med afslutningen af disse to store sager, der havde taget på laugets kræfter og økonomi, er laugets gået ind til sit 200 års jubilæum.

Den 27. april 1955 afholder laugets sin 200. ordinære laugsforsamling.

Oldermand M. Gjesager aflægger for 10. gang beretning om laugets virksomhed i det forløbne år. Han fremhæver her som det store tilbageskridt indførelsen i marts 1955 af den »forbrugsbegrænsende« omsætningsafgift.

Som rimeligt var, beklagede han, at man i 1955 kunne tvinge organisationerne til at ophæve en overenskomst, som var blevet indgået mellem laugets og grossistforbundet i 1911, altså for 44 år siden. Det måtte være tiden, der var noget i vejen med – ikke overenskomsten. Oldermænd udtalte videre: »Inden jeg slutter min beretning, vil jeg nævne, at det nu er sidste gang, jeg står her og aflægger beretning om laugets virksomhed. Om kort tid falder jeg efter min egen opfattelse for aldersgrænsen, og selvom bestyrelsen har bedt mig om at fortsætte endnu en periode, har jeg afslået dette. Imidlertid er vi enedes om, under forudsætning af laugsforsamlingens godkendelse, at jeg fortsætter som oldermand, indtil jubilæumsfestlighederne er afsluttet. Når dette er sket, indledes en ny epoke i laugets historie, og så træder den nye oldermand til.«

Folketinget havde til afløsning af prisloven vedtaget en lov om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger, en lov, der i hvert fald havde den fordel, at foranstaltninger, som måtte blive iværksat i henhold til dens bestemmelser, kunne blive prøvet ved domstolene.

Loven medførte også, at priskontrolrådet den 1. juli 1955 skulle nedlægges (og afløses af et monopoltilsyn), men ikke desto mindre iværksatte priskontrolrådet en prisundersøgelse af urbranchens forhold den 1. april. At den nye lov i princippet tillader indgåelse af eksklusivaftaler, indebærer muligheden for en genoplivelse af den gamle aftale med grossistforbundet,

et spørgsmål, der dog endnu ikke har fundet sin afklaring. »Tænk, hvad der kunne være sparet af skatteborgernes og laugsmedlemmernes penge, hvis priskontrolrådet, som laugene anmodede om, kunne have tæmmet sine jagtlyster et halvt år«, skriver »Dansk Tidsskrift for Urmagere« i denne anledning.

Jubilæumsforberedelserne prægede naturligvis laugsforsamlingen. Et udvalg til forberedelse af jubilæet var blevet nedsat året forud, og man kunne allerede nu i store træk gøre rede for programmet.

Det schweiziske urkammer ville lade afholde en udstilling i København som en jubilæumsgave til laugene, og dagen skulle markeres ved en fest-banket i Håndværkerforeningen. I løbet af de 8 dage, udstillingen var åben, skulle der sideløbende være forskellige møder og foredrag for medlemmerne og deres kolleger i Skandinavien og det øvrige Danmark.

Erland Erlandsen, som igennem 10 år havde stået for jubilæumsfonden, kunne med stolthed bekendtgøre størrelsen af det ikke ubetydelige beløb, som han havde indsamlet igennem årene. Han bragte i forslag, at medlemmerne som en gave til laugene ved denne lejlighed skulle samle ind til en oldermanskæde, som den til enhver tid værende oldermann skulle bære ved festlige lejligheder, og når den 70-årige oldermann byder velkommen ved festbanketten den 18. september, bæres denne kæde for første gang af laugets oldermann som et symbol på hans værdighed, en værdighed, som den 200 år gamle organisation låner al mulig glans.

Medens oldermannen efter opfordring forlod laugsforsamlingen, vedtog de øvrige tilstedeværende at udnævne Gjesager til æresmedlem på hans 70 års fødselsdag, som man i øvrigt fejrede ved en selskabelig sammenkomst i Officersforeningen, ved hvilken lejlighed kasserer, O. Lindgren skænkede laugene et maleri af M. Gjesager til ophængning i mødelokalet.

Ved de derpå afholdte valg blev Eli Kristensen indvalgt i bestyrelsen i stedet for Sv. E. Wagner, der til almindelig beklagelse havde set sig nødsaget til at nedlægge sine tillidsposter i laugene og som formand i skolens bestyrelse. Til laugets repræsentant i skolebestyrelsen blev derefter Randrup Jensen valgt.

Den 23. maj 1955 fyldte oldermann Gjesager 70 år, og efter at have citeret »Den blå Bog« giver laugets medlemsblad følgende karakteristik af Gjesager:

» – Et samfund har altid brug for manden,
ham der ærer dem,
der bærer fanen højt for standen«.

For dem, der ikke allerede af ovenstående har forstået den danske urmagerstands førstemand's omfattende virke, skal der her siges, at vil man betragte Gjesagers karriere som organisationsmand, falder den klart i to dele: Skolen og laugene. Skolen? Ja, naturligvis i forbindelse med Gjesagers navn kan der kun nævnes en skole: Den danske Urmagerskole. For den

udrettede han i samfulde 32 år et arbejde, som formentlig i lang tid fremover vil kunne spores. Det grundlæggende i dette arbejde var sikkert den organisationsmæssige samling, som Gjesager ved sin saglige og uselviske optræden var blandt de aktive for at tilvejebringe.

Netop i 1922, da han afløste P. Bjerring som formand for skolens bestyrelse, var Centralforeningen blevet repræsenteret i bestyrelsen på lige fod med laugget, og da samtidig et halvt års ophold på urmagerskolen blev gjort obligatorisk gennem nye lærekontraktformularer – der var ministerielt stadfæstet – forstår man, at det var en opgave med udvidelsesmuligheder, som den da 37 år unge og energiske organisator fik lagt på sine skuldre. Selv om vor oldermænd nok er statelig og repræsentativ, var det ikke til pryd alene, han blev formand. Inden for denne artikels rammer er det umuligt at gøre rede for blot nogle af de talrige spørgsmål, som han bragte til løsning på gunstigste måde for skolen. Gjesagers forgænger i oldermændsstolen, den ydende og meget krævende O. P. Wiboe, nævner i laugets jubilæumsbog fra 1930, at »det skyldes Gjesagers – han kunne godt have sagt »aldrig hvilende« – initiativ på det økonomiske område, at der blev fremskaffet større bidrag fra staten – hvad skolen fortjente – men som der dog ret ofte skal en heldig hånd til –«.

Det blev indehaveren af denne »heldige hånd«, som laugget var så heldig at få til oldermænd, men det betød ikke, at oldermænd glemte, at han også var skolebestyrelsens formand; først i 1954 sagde han farvel til dette arbejde, og det var ved den lejlighed, at direktør Haugsted citerede de linier i skolens sang, som er gengivet ovenfor. Sangen er som bekendt forfattet af Gjesager, der måske mere end nogen anden med stolthed har holdt fanen højt for standen.

Efter at have været bisidder i 14 år og derpå viceoldermænd i 12 år, har han nu snart i 10 år virket som oldermænd – 10 vanskelige år – efterkrigstid, ingen eller uhyre små tilførseler til landet, som efter 5 års besættelse var udgået for ure! Kan De huske rationeringens kvaler, fiskeure, lodtrækning om told-urene, omsætningsafgift, besværet med importens frigivelse o. s. v.? Oldermænd glemmer det nok ikke, så længe han lever –. Thi for hver lille forbedring i urmagernes øjeblikkelige situation har han måttet agitere, henstille, ansøge, tale og besvare forespørgsler i det uendelige. Vi kender alle beretningen om den fuge, som blev slidt i det runde stenbord på Sønderborg slot af Christian d. II; ingen ville vist forbaves, om man kunne påvise de fuger, som Gjesager havde slidt på trapperne til Christiansborg, når han i årenes løb måtte søge foretræde –.

Indad til i organisationens liv blev han en fredens mand; han var – for at bruge endnu et citat fra urmagerskolens sange – den der sagde »sandhed jævnt og kort, glædest ved det milde«, og han forstod »Danskens lov som ret og billighed«. Hele denne hans indstilling har præget hans oldermændsperiode: undgåelse af konflikter, vanskelighederne blev løst ved forhand-

lingsbordet, og kun når alle forsøg på at klare sagerne i fordragelighed glippede, måtte han spænde sværd ved lænd.

Ikke alene de strengt faglige opgaver, har vor oldermænd påtaget sig. Han tog initiativet til at genoplive den gamle tradition med medlemsaftenerne i visheden om, at kollegerne havde godt af at komme sammen og tale ud en gang imellem. Måske som noget af det bedste i de seneste år inden for laugslivet var oldermændens idé om at genoptage det gamle optagelsesritual; ikke alene var det en smuk skik, som genoptoges, men samtidig bibragtes der de nye medlemmer respekt for deres organisation, og de blev derved på værdig måde introduceret i laugets medlemskreds.

Det ville være forkert, om man ikke ved denne lejlighed nævnte Gjesagers arbejde for Jens Olsens ur. Som om der ikke var nok at gøre i forvejen, påtog oldermænd sig med vanlig tjenstvillighed også den opgave at være komiteens tilsynsførende med fremstillingen af verdensuret –.

Men laugets har også en funktion, der række ud over landets grænser. Dets medlemskab i Skandinavisk Urmagerforbund er blevet styrket ved oldermændens arbejde også inden for denne organisation. Det var en ære for vort laug, at Gjesager i 1953 blev Stefan Anderssons afløser på præsidentpladsen i forbundet, og når oldermænd til sin tid trækker sig tilbage herfra, kan han også på dette område se tilbage på en mangeårig dygtig virksomhed.

Det er muligt, at mærkesager, som tiden har ladet synke ned i glemsel, men som i de mange svundne arbejdsår er blevet løst ved oldermænd, ikke er blevet fremdraget her. Men det får være –

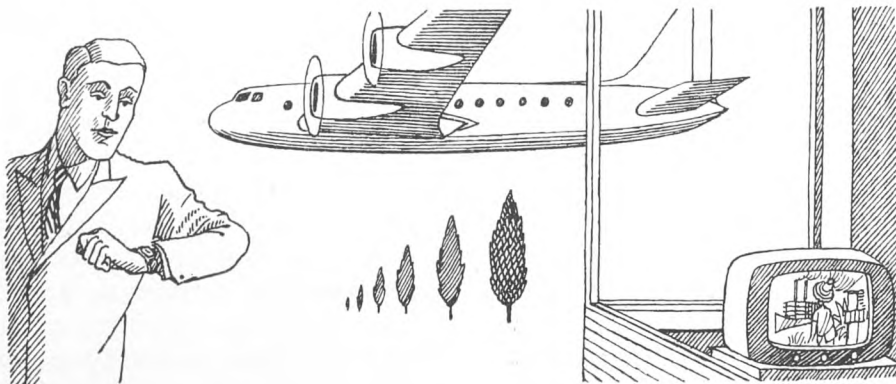
Som en helstøbt personlighed har dagens fødselsdagsbarn længe stået som et samlingspunkt for laugets og fagets på et fundament af saglighed og ærlighed, som ikke lader sig rokke.

Man forstår ikke rigtigt, hvorledes en mand, der i den grad har ofret sin tid for sit fag, også har kunnet drive forretning, endsige nogensinde har kunnet have familieliv. Men de, der har set ham hjemme, har måttet erkende, at han også der har sat sit gode præg.

Det er vanskeligt, når man skal sige til lykke ved en sådan lejlighed, at tilføje en tak, der skulle udtrykke en ækvivalens for den ydede indsats. Det kan dårligt udtrykkes i ord, og slet ikke i penge.

Men, medens fæ og frænder dør, ved vi, at omdømmet lever videre, og i laugets historie har den endnu sprælske oldermænd skrevet et kapitel, hvis overskrift passende kunne lyde »et decennium i fredelig og lykkelig opgang under oldermænd Gjesager«.

Selve laugets 200 års dag den 18. juli 1955 passeredes i stilhed, da man havde vedtaget af praktiske grunde at henlægge festlighederne til den 18. september.

SAMMENFATNING

I den kronologiske gennemgang af laugets historie er vi hermed nået til det tidspunkt, da laudet kan se tilbage på en 200-årig eksistens.

Og hvad ville vel være rimeligere end nu at genoptage spørgsmålet: hvad fik urmagerne ud af deres organisatoriske selvstændighed? – Den selvstændighed, som de, som vi har set, først sent opnåede og senere gentagne gange har måttet kæmpe hårdt for at bevare?

En afsluttende sammenfattende gennemgang af laugets organisatoriske status pr. 18. juli 1955 vil bedre end noget andet være svaret på spørgsmålet.

Laugets love er i deres nuværende affattelse vedtaget på den ordinære laugsforsamling den 28. september 1949.

Laugets formål er at varetage laugsmestrenes faglige og økonomiske interesser. Dette søges opnået ved:

- a. At fremme lærlingeuddannelsen ved deltagelse i ledelse og opretholdelse af Den Danske Urmagerskole og Den Danske Optikerskole, ved repræsentation i det faglige udvalg, svendeprovekommissionen og lignende udvalg, og i øvrigt ved foranstaltninger, som laugsbestyrelsen måtte finde påkrævede for at sikre den faglige standard.
- b. Afslutning af overenskomster med organisationer, firmaer og enkeltpersoner inden for branchen.
- c. At udarbejde kalkulationsregler og priskuranter, samt overvåge overholdelse af disse for derigennem at modarbejde smudskonkurrence inden for faget.
- d. At udgive et tidsskrift, der gratis tilstilles laugsmedlemmerne en gang om måneden.
- e. Afholdelse af mesterkursus for laugsmedlemmerne med henblik på aflæggelse af mesterprøver.

- f. Regelmæssige sammenkomster for laugsmedlemmerne til styrkelse af det kollegiale forhold.
- g. Opretholdelse af et sekretariat til udførelse af laugets administration og til vejledning for laugets medlemmer.
- h. Gennemførelse af en kollektiv reklameordning, herunder ved indførelse af og reklamering for laugets bomærke, Tempusmærket og Tempusplomben. I de i forbindelse med registreringen af laugets bomærke, Tempusplomben og disses benyttelse forefaldende retsforhold, varetager lauget tillige Dansk Urmager & Optiker Centralforenings interesser.
- i. Ved medlemsskab i håndværkets hovedorganisationer at medvirke til fremme af håndværkets interesser i overensstemmelse med disse organisationers formål og vedtægter.
- k. Ved medlemsskab i Skandinavisk Urmagerforbund at fremme samarbejdet mellem skandinaviske kolleger.
- l. At arbejde for »Understøttelseskassen for trængende urmagere og urmageres enker i København og Frederiksberg«.
- m. At virke til fremskaffelse af hele eller delvise friboliger for laugets ældre medlemmer eller medlemmers enker, herunder eventuelt ved anskaffelse af en ejendom til dette formåls fyldestgørelse.
- n. Iøvrigt ved foranstaltninger, som laugsforsamlingen eller laugsbestyrelsen finder gavnlige og hensigtsmæssige for standen.

At laugets har sat sig som formål at fremme lærlingenes uddannelse til gode svende og i givet fald til dygtige mestre er helt i overensstemmelse med den tradition, som laugsmestrene har videregivet fra den ene generation til den anden, og at det i perioder har været vanskeligt for dem at gennemføre, har haft sin årsag i udefra kommende begivenheder, indgreb fra myndighedernes side i misforstået iver for at komme laugsuvsænet til livs.

En nydannelse i laugets bestræbelser for at forbedre og kontrollere mesterlæren er den i april 1955 indførte obligatoriske ordning, hvorefter laugsmestrene er forpligtede to gange inden for læretiden på værkstedet at lade deres lærlinge udføre de såkaldte læreprøver, hvis resultater bedømmes – og eventuelt præmieres – af et særligt udvalg.

Laugets formål omfatter ganske vist formelt den optiske branche, men efter at det gamle spørgsmål om optikfaget i 1955 fandt sin endelige løsning ved, at faget, hvis officielle navn derefter blev specialoptikerfaget, blev anerkendt som et fag i lærlingelovens forstand, har laugets afgivet sin organisatoriske interesse i dette spørgsmål og udøver kun indirekte sin indflydelse på dette fags forhold derved, at en væsentlig del af laugets medlemmer er tilsluttet Optikerforeningen for Danmark af 1910. Laugets foretager dog stadig sammen med denne og Dansk Urmager og Optiker

Centralforening valg af een repræsentant til specialoptikerfagets faglige fællesudvalg.

Med hensyn til de i formålsparagraffen indeholdte bestemmelser om indgåelse af overenskomster og udarbejdelse af kalkulationsregler og pris-kuranter m. v. må man konstatere, at lovgivningsmagten har gjort betydelige indskrænkninger i denne virksomhed; men den lærdom, man kan drage af historien, viser, at regeringsmagten også i tidligere århundreder energisk har gjort indgreb i laugets dispositionsfrihed, og at man dog har fundet vej gennem vanskelighederne til gavn for den specielle del af det danske samfund, som udgøres af urmagerfaget.

Som mesterorganisation indgår lauget overenskomster med svendenes forbund, og det har her i de senere år været koutume at afslutte 2-årige tillægsoverenskomster til den fundamentale overenskomst. Det bør ved denne lejlighed understreges, at forholdet mellem disse to organisationer har været præget af gensidig forståelse og vilje til samarbejde, hvilket allerede ses deraf, at der i organisationernes historie kun har været een strejke og een lockout.

Bortset fra typografstrejken i 1947 er lauget ikke blevet hindret i at udsende sit medlemsblad i de 75 år, udgivelsen har stået på.

Indførelsen af de frivillige mesterprøver er blevet etableret og har i jubilæumsåret været afholdt for syvende gang. Det er som bekendt et forlængst overstået stadium, at man for at drive næring i København som urmager måtte have »vundet sit borgerskab, gjort sit mester-stykke, og som mester i lauget indskreven«. Men mesterprøven i dag er en eksamen, hvormed den driftige urmagermester ikke alene kan smykke sig, men han kan også i kraft af den indvundne viden udnytte den som en faglig og forretningsmæssig fordel i konkurrencen.

Ønsket om et laugshus går langt og dybt tilbage i laugets liv og historie; det er endnu ikke blevet opfyldt, dog har man et samlingssted med den plads, som en jævn tilslutning kræver, og sammen med tidsskriftet udgør laugets mødelokaler, hvor man i vintersæsonen afholder medlemsaftener og mødeaftener, hver onsdag, tilknytningspunkter for medlemmerne, som i øvrigt holdes stærkt sammen af de fælles ydre vilkår.

Mest levende i dette virke er måske laugets kontor, thi hvor banalt det end kan forekomme, så er dog det sted, hvortil kontingentet og andre afgifter betales, hvortil man pr. telefon henvender sig med spørgsmål og anmodninger, hvor man møder personligt for at drøfte mere eller mindre alvorlige sager med laugssekretæren – eller, hvis det drejer sig om mere komplicerede eller principielle spørgsmål – med den forsamlede bestyrelse, det sted er et fagligt hjemsted i dagliglivet for de københavnske urmagere.

At formålsparagraffen nævner det som en naturlig opgave for lauget at være tilsluttet håndværkets hovedorganisation her i landet og i Skandinavien anføres for en ordens skyld. I praksis vil det sige, at lauget er medlem af Håndværksrådet, som er landets hovedorganisation for samtlige

håndværksfags mesterorganisationer, og endvidere af Skandinavisk Urmagerforbund.

Af ideelle grunde er lauguet tilsluttet foreningen *Norden* og Erhvervenes Oplysningsråd, som i den offentlige diskussion har ydet et uvurderligt bidrag til agitationen for det frie erhvervslivs bevarelse.

Lauguet har tillige videreført traditionen som bærer af visse sociale opgaver. Videst går dette i arbejdet for »Understøttelseskassen for trængende urmagere og urmageres enker i København og Frederiksberg«, igennem hvilken i det skjulte mangelhjælp er ydet til laugsbrødre og deres enker. Ikke mindre betydningsfulde er laugets friboliger, hvoraf man nu ejer fem, købt for midler hidrørende fra friboligfonden. Den hjælp, som ydes gamle laugsmestre og enker er af en ganske særlig betydning, idet kun få af laugets mestre i tidens løb har kunnet samle sig så mange midler, at huslejen ikke betyder et stort økonomisk problem.

Endvidere har lauguet igennem mange år hver sommer arrangeret en skovtur for gamle medlemmer – »gamle« i mere end een betydning. Dette arrangement, hvorved yngre medlemmer med vogn, jævnlige sammen med repræsentanter for branchens grossister, kører de »gamle« i skoven og senere til laugslokalerne, hvor der serveres, og sidst hjem, er ånden i lauguet værdigt og har årligt tilbagevendende vist de gamle, at de ikke var glemt.

Endelig administrerer laugsbestyrelsen som legatbestyrelse nedennævnte legater:

<i>Kgl. Hof urmager Carl Ranchs legat</i> , stiftet den 7. maj 1902 af den daværende indehaver af forretningen, Hof-Ur og Kronometerfabrikant F. C. Jørgensen, med en legatkapital på.....	kr. 1.200,00
<i>G. W. Tietcke og Hustrus legat</i> , oprettet 1916, med en legatkapital på	10.300,00
<i>Oldermand Julius Schwartz og hustrus legat</i> , stiftet den 17. februar 1931 med en legatkapital på.....	5.100,00
<i>Urmagermester Hans Henrik Laurits Hansens legat</i> , oprettet ved testamente af 16. august 1939, med en legatkapital på.....	1.600,00
<i>Gunnar Wiboes mindelegat</i> , oprettet i 1945 med en legatkapital på	2.000,00
<i>Urmagermester Carl Peder Carlsens legat</i> , oprettet den 9. maj 1951 med en legatkapital på.....	2.200,00
<i>Urmagermester Lars Hansen og Hustrus legat</i> , oprettet den 21. juni 1951 med en legatkapital på.....	6.000,00

Desuden er der oprettet følgende legater til fordel for branchen, og som administreres af legatbestyrelser, i hvilket lauguet er repræsenteret:

<i>Alvild Dahls Rejselegat</i> , oprettet den 1. december 1945. Legatkapital	kr. 6.000,00
<i>Sven Erik Wiskums mindelegat</i> , oprettet den 15. marts 1954. Legatkapital	54.000,00
<i>Th. Thomsens Mindelegat til den danske urmagerskole</i> , oprettet den 15. juni 1955. Legatkapital.....	10.000,00
<i>I. C. Filtenborgs Jubilæumslegat</i> , oprettet den 3. juli 1955. Legatkapital	100.000,00

I sin formulering er formålsparagraffen, der hjemler kollektivaverteringen og Tempusordningen, noget forældet, idet den stadig taler om gennemførelsen af punkter, der jo har været realiteter i 18 år.

Reklameordningen administreres for laugets område af et reklameudvalg, der ifølge vedtægternes § 22 består af 6 medlemmer, af hvilke grossistforbundet vælger 2, laugsforsamlingen vælger 3 og et medlem udpeges af laugsbestyrelsen. Grossistforbundet har udpeget direktør C. Røgind, der er udvalgets formand, og grosserer J. Fabricius. Viceoldermand Holger Erlandsen har i en lang årrække været det af laugsbestyrelsen udpegede medlem, medens N. Ravn Nielsen, Eli Kristensen og Hans Rasmussen er de af laugsforsamlingen valgte medlemmer. Dette udvalg tilrettelægger averteringen i dags- og fagpressen og har desuden til opgave at lade fremstille reklamefilms, garantibeviser, Tempusplomber, skiltemateriale og andet lignende.

Urkontrollkomiteen er i modsætning til reklameudvalget fælles for laug og Centralforening, fordi kvalitetskravene for plombering af ure og, hvad der står i forbindelse hermed, må være ens for hele landet og arbejdet hermed være stærkt koordineret.

Komiteen består af viceoldermand Holger Erlandsen og Gunnar Hansen, København, og fra Centralforeningen F. Thyme, Kalundborg, og O. Sinding, Ebeltoft.

At blive medlem af laugene – viser de praktiske erfaringer – er såre attrået. Umiddelbart må enhver selvstændig urmager naturligvis finde det som god orden at indmelde sig i fagets mesterorganisation, men så kompliceret som fagets forhold har udviklet sig, har der måttet opstilles visse særlige betingelser.

Til optagelse som aktivt medlem af laugene kræves:

- a. At ansøgeren er urmager med næringsbrev som sådan i København eller dens postdistrikter.
- b. At ansøgeren driver ur-detailforretning som hovederhverv.
- c. At forretningen drives som åben butik. Hertil kræves, at forretningen overfor publikum fremtræder som en egentlig ur-detailforretning og

for eksempel ikke som et urreparationsværksted, og at den har facade til gaden.

- d. At ansøgeren kan dokumentere at have et varelager, der til faktura-priser andrager mindst kr. 5.000,00.
- e. At ansøgeren er i besiddelse af en sådan faglig kunnen, at han må anses for at være en duelig urmager, herved være i stand til at udføre almindeligt forekommende urreparationsarbejde på en for publikum forsvarlig måde. Såfremt ansøgeren har aflagt svendeproeve, skal dette anses for tilstrækkelig dokumentation for hans faglige kunnen. Er svendeproeve ikke aflagt, kan optagelsen gøres afhængig af, at ansøgeren underkaster sig en faglig prøve. De nærmere regler for prøvens afholdelse og for de krav, der skal stilles, udarbejdes af en prøvekommission, bestående af 3 medlemmer, af hvilke det ene udpeges af Teknologisk Institut, det andet af Håndværkets Fællesrepræsentation, og det tredje af Urmagerlaugets bestyrelse. Prøvekommissionen bedømmer tillige det ved prøven udførte arbejde og afgiver beretning til laugsbestyrelsen, om ansøgeren kan betragtes som en duelig urmager eller ikke.
- f. At ansøgeren ikke har baseret sin forretning på afbetalingssalg.

Laugsbestyrelsen kan indrømme lempelser med hensyn til de i punkt d, e og f nævnte krav. For så vidt angår kravet i punkt d, kan lempelser dog kun indrømmes, indtil importforholdene igen er normale. Lempelser med hensyn til kravene i punkt e kan kun meddeles, såfremt der til ansøgerens forretning til stadighed er knyttet en eller flere medarbejdere, som efter laugsbestyrelsens skøn opfylder de ovenfor nævnte faglige krav, og som overfor publikum og laugget har ansvar for, at det af forretningen udførte arbejde er fagmæssigt forsvarligt.

Som tidligere nævnt er formuleringen af denne paragraf til en vis grad dikteret og i hvert fald godkendt af det tidligere priskontrolråd.

Selv om man senere har været i tvivl om, hvorvidt priskontrolrådet havde kunnet gennemføre et diktat i så henseende, kunne man i hvert fald med den styrke, der fulgte af een gang at have efterkommet sådant pålæg, skarpt afvise priskontrolrådet, da det i 1954 søgte at påtvinge laugget pligt til at optage som medlemmer urforretninger, hvis indehavere ikke var faglærte. Motivet for kravet var dels to stormagasiners medlemsskab, dels enkeordningen. Begge disse forhold var imidlertid af så gammel dato, for det førstes vedkommende var de pågældende stormagasiner optaget i 1922, altså næsten en menneskealder, før den nugældende praksis for medlemsoptagelse indførtes, og for enkeordningens vedkommende er den ikke direkte hjemlet i de nugældende vedtægter, men i en praksis, der er humant betonet og har sin rod i laugsartiklerne fra 1755: post 8:

»Det skal være en mesters enke tilladt så længe hun sig ærlig og redelig forholder og i enke-stand forbliver hendes mands profession ubehindret

at fortsætte, og derpå svenne og drenge at holde, dog at hun sig med en dygtig svend til hendes værksted at forestå, forsyner, hvilken hende, i fald hun det forlanger, af oldermænden skal anvises.«

Den regel gælder altså stadig, at enken kan forblive i laugget og videreføre sin mands forretning med en mestersvend, godkendt af laugget som faglig garant.

At medlemsskabet af laugget er så eftertragtet, hænger naturligvis sammen med de fordele og rettigheder, som flyder deraf: Det betyder en særtstilling i konkurrencen at være en laugsmester, han nyder godt af kollektivaverteringen og den organisatoriske baggrund, som Tempus-organisationen betyder.

Omvendt må han underkaste sig de ret stramme regler, som gælder og må gælde, for at den officielle reklame ikke skal være mundsvejr.

Reel forretningsførelse, opfyldelse af lovede garantier og udførelse af fagligt forsvarligt arbejde er betingelserne for forbliven i laugget, og laugets bestyrelse vogter som den klageinstans, til hvilken publikum kan henvende sig, nøje over, at de givne forskrifter holdes af grossister og laugsmedlemmer.

Klagesager forekommer, men som regel bilægges de forligsmæssigt, dog er der forekommet tilfælde af hændelige eller forsætlige overtrædelser, der altid er blevet honoreret med bøder og i grovere tilfælde med eksklusion eller advarsel herom.

Medens eksklusivaftalen af 1911 blev ophævet ved priskontrolrådets foranstaltning, består der dog stadig aftale mellem grossistforbundet og laugget om plombering af ure, opkrævning af reklameafgift o. s. v. den såkaldte Tempus-overenskomst, og de enkelte medlemmer af grossistforbundet har overfor laugget forpligtet sig til at levere de Tempusplomberede ure udelukkende til laugets og Centralforeningens medlemmer.

Som i andre organisationer har generalforsamlingen, d. v. s. laugsforsamlingen den højeste myndighed i alle anliggender, og til at lede laugets anliggender vælges her efter en vis turnus en bestyrelse på 7 medlemmer: en oldermænd, en kasserer og 5 bisiddere.

Den ved jubilæet siddende bestyrelse er sammensat således:

M. Gjesager, oldermænd,
Holger Erlandsen, viceoldermænd,
O. Lindgren, kasserer.

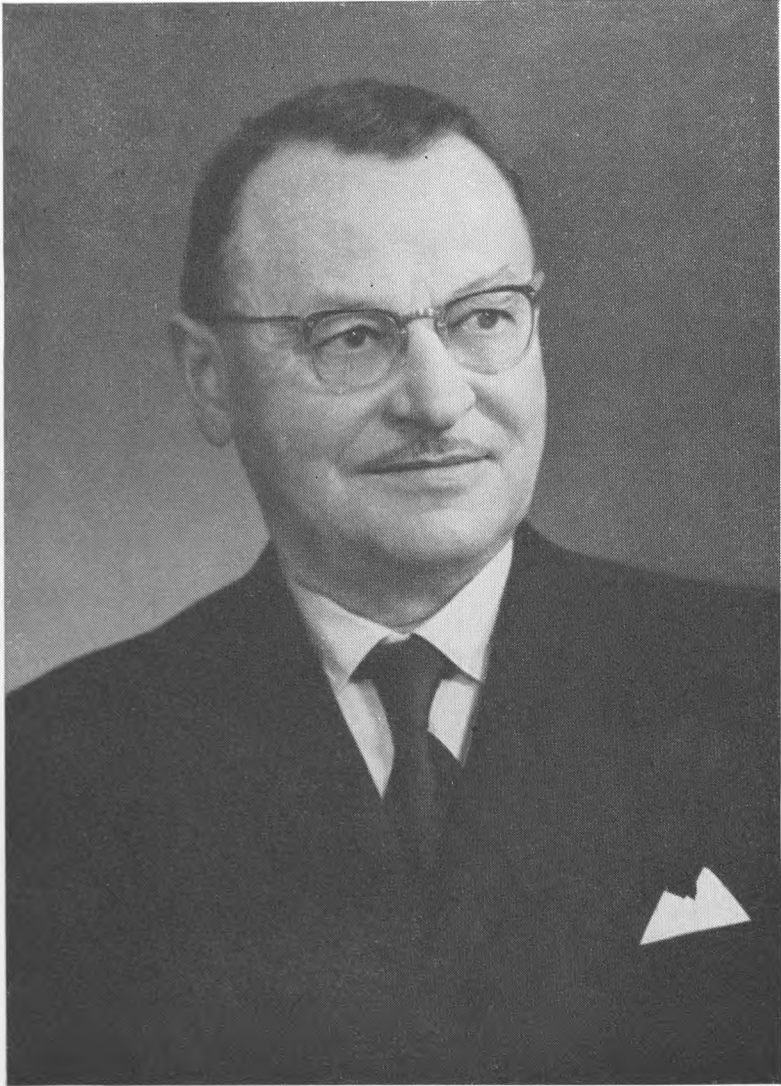
Bisiddere nævnt i anciennitetsfølge:

Otto Christensen,
Torkel Houby,
Thorvald Mikkelsen,
Eli Kristensen.

Den udvikling, som lauet og faget har gennemlevet i de forløbne 200 år, fra Ziegenhirths dage, da urmagernes svendestykker endnu skulle godkendes af klejnsmede, og til vore dage, da Jens Olsens ur er bevet præsenteret i fjernsyn, er vel umådelig stor, men lauet er blevet bevaret og langsomt overgået fra den ene slægt af urmagermestre til den anden som et uhåndgribeligt klenodie, der kun fattes, når man blader i den gamle laugsprotokol, der blev autoriseret for 200 år siden, og som opbevares i den lige så gamle laugslade.

Ved 200 års jubilæet står lauet som et fasttømret, velordnet, laug. Talmæssigt ikke af de store, ej heller økonomisk, men takket være dets fortid og den lære, dets mænd har draget deraf, dog som et laug med et skarpt afgrænset virkefelt, og fremfor alt som bærer af de smukkeste faglige idealer.

M. GJESAGER
oldermand

HOLGER ERLANDSEN
viceoldemand

O. LINDGREN
kasserer

OTTO CHRISTENSEN

TORKEL HOUBY

THORVALD MIKKELSEN

ELI KRISTENSEN

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord.....	5
Indledning.....	7
Tiden før laugets oprettelse.....	9
Laugets artikler.....	14
De første 150 år.....	17
Lauget som fagets eneste mesterorganisation i København.....	26

De sidste 25 år

Ejendoms købets opgivelse og de organisatoriske konsekvenser.....	37
Kollektivaverteringen, striden om lærlingeuddannelsen, optik sagen	44
O. P. Wiboes sidste år.....	66
M. Gjesagers oldermandsperiode indledes.....	79
Gamle og nye skikke.....	95
Priskontrolrådets aktion.....	113
Jubilæumsåret.....	120
Sammenfatning.....	124

